

61134

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

LİMAN İŞLETMELERİNDE MUHASEBE DÜZENİ VE BİR UYGULAMA

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

DANIŞMAN : Prof. Dr. Vasfi HAFTACI

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Gül YAVUZ

61134

KOCAELİ - 1996

ÖZGEÇMİŞ

07.01.1969 yılında Derince’de doğdum. İlk öğrenimimi Derince Turgutreis İlkokulu’nda, Orta ve Lise öğrenimimi Derince Lisesi’nde yaptım. 1986 yılında Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü’ne girdim. 1989-90 Öğretim yılında Maliye Bölümü’nde 4 yıllık öğrenimimi bitirerek 09.07.1990 tarihinde Lisans derecesini aldım. 01.06.1992 yılında Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi’nde; “Öğretmenlik Formasyonu” programına başladım. 30.11.1992 tarihinde Mesleki Uygulama dersini de tamamlayarak, Öğretmenlik Sertifikası aldım. Aynı yıl İzmit Ticaret Lisesi’nde Vekil Öğretmenlik yaptım. 18.08.1993 yılında Kocaeli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Muhasebe-Finansman Anabilim Dalında Araştırma Görevlisi olarak çalışmaya başladım. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalının Muhasebe Finansman Programında Yüksek Lisans öğrenimimle ilgili olarak Liman İşletmelerinde Muhasebe Düzeni ve Bir Uygulama konulu Yüksek Lisans Tez çalışması yapmaktayım.

ÖZET

Bu çalışmada, liman kavramı ve genel liman sorunları, liman işletmeciliği, Türkiye’de liman işletmecisi kuruluşlar, limanda verilen hizmetler genel olarak açıklanmış, T.C.D.D. işletmesi tarafından işletilen liman işletmelerinin muhasebe düzeni üzerinde durulmuştur.

Türkiye’de özel sektörün liman işletme yetkisi almasıyla, liman işletmeciliği, hızla gelişen sektörlerden biri olmuştur. Türkiye’nin 7 büyük ve önemli limanı T.C.D.D. işletmesi tarafından işletilmektedir.

Üç yanı denizlerle çevrili olan ülkemizde ; denizcilik sektörü içinde en önemli alt yapı unsuru olan limanın ekonomik önemi gözardı edilemeyecek kadar büyüktür.

Bir işletmenin iyi bir yönetime sahip olabilmesi için, işletmedeki değer hareketleri ile ilgili bilgi sahibi olması gerekir. İşletmenin mali durumunu ve faaliyet sonuçlarını gösteren bilgilerin zamanında ve doğru olarak sağlanması, muhasebenin temel amacıdır.

Liman işletmelerinin gerek teknoloji, gerek idari açıdan iyileştirilmesinin yanında, etkin bir muhasebe düzeninin sağlanmasına önem verilmelidir.

SUMMARY

In this study, the term of port and general port problems, port managing, the companies of port management in Turkey and the tasks which are given at a port have generally been explained, it has been studied on accounting regulation which are runned by T.C.D.D. (Government railway of Turkish Republic)

It has become one of the sectors growing fast by getting the right and permission of managing of private sector in Turkey. The seven important and big ports of Turkey have been run by T.C.D.D.

In our country surrounded by the seas of three sides, the economical importance of the port which is the most important substructure element of shipping sector is extremely large which can't be ignoranced.

In order to have a good management of a company it must have information about the value of movements, The basic aim of accounting is to be exactly provided the financial situation and the results of studies that shows the information correctly and on time.

An importance must be given not only to the technological and managing development of port firms but also to get the active order of accountancy.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	I-XI
İÇİNDEKİLER.....	IV-VI
KISALTMALAR.....	VII-VIII
TABLolar	IX
ŞEKİLLER	X
GİRİŞ	XI

BİRİNCİ BÖLÜM: TEMEL KAVRAMLAR

1. LİMAN VE LİMAN İŞLETMECİLİĞİ	1
1.0 . LİMAN KAVRAMI.....	1
1.0.0 . <i>Limanın Tanımı</i>	1
1.0.1 . <i>Limaların Sınıflandırılması</i>	2
1.0.1.0 . <i>Genel Amaçlı Limanlar</i>	3
1.0.1.1 . <i>Özel Amaçlı Limanlar</i>	3
1.0.1.2 . <i>Diğer Genel ve Özel Amaçlı Liman ve İskeleler</i>	4
1.0.1.3 . <i>Yat Limanları</i>	4
1.0.2 . <i>Limana Faaliyetleri</i>	11
1.0.3 . <i>Ekonomiye Katkıları Açısından Limanlar</i>	16
1.1 . LİMAN İŞLETMECİLİĞİ.....	18
1.1.0 . <i>Limana İşletmesinin Tanımı</i>	18
1.1.1 . <i>Limana İşletmeciliği Yönetim Yöntemleri</i>	18
1.1.2 . <i>Bazı Ülkelerdeki Limana Yönetim Birimleri</i>	20
1.1.3 . <i>Türkiye'deki Limana İşletmeci Kuruluşlar ve Tarihsel Gelişim</i>	22
1.1.4 . <i>Türkiye'de Limanların Genel Sorunları</i>	25
1.1.4.0 . <i>Limanların Yapısal Yetersizliklerine İlişkin Sorunlar</i>	26
1.1.4.1 . <i>Limanların İşletilmesine İlişkin Sorunlar</i>	26
1.1.5 . <i>Limanda Yapılan Hizmetler</i>	27
1.1.5.0 . <i>Gemiye Verilen Hizmetler</i>	27
1.1.5.1 . <i>Yüke Verilen Hizmetler</i>	28
1.1.5.2 . <i>Yolcuya Verilen Hizmetler</i>	30
1.1.5.3 . <i>TCDD ve TDI'nin Limanlarda Verdiği Tekel Hizmetleri</i>	30

İKİNCİ BÖLÜM

2. LİMAN İŞLETMELERİNDE MUHASEBE DÜZENİ	32
2.0 . KONU İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR.....	32
2.0.0 . <i>Muhasebe Kavramı</i>	32
2.0.1 . <i>Hesap Çerçevesi ve Hesap Planları</i>	33
2.0.1.0 . <i>Hesap Çerçevesi</i>	33
2.0.1.1 . <i>Genel Hesap Planı</i>	33
2.0.1.2 . <i>Hesap Planı</i>	33
2.0.2 . <i>Muhasebe Sistemi</i>	34
2.0.3 . <i>Tekdüzen Muhasebe Sistemi</i>	35
2.1 . TÜRKİYE'DE LİMAN İŞLETMELERİNDE PERSONELİN ORGANİZASYONU	38
2.1.0 . <i>Genel Açıklama</i>	38
2.1.1 . <i>Bir Liman İşletmesinin Organizasyon Yapısını Oluşturan Üniteler</i>	39
2.1.2 . <i>Muhasebe Servisi</i>	41
2.1.3 . <i>Liman İşletmeleri Muhasebe Servisi Hizmetlilerinin Görevleri</i>	42
2.2 . LİMAN İŞLETMELERİNDE KULLANILAN MUHASEBE DEFTERLERİ ...	47
2.2.0 . <i>Genel Açıklama</i>	47
2.2.1 . <i>Liman İşletmelerinde Kullanılan Muhasebe Defterleri</i>	47
2.3 . LİMAN İŞLETMELERİNDE BELGE DÜZENİ.....	50
2.3.0 . <i>Genel Açıklama</i>	50
2.3.1 . <i>Liman İşletmelerinde Kullanılan Belgeler</i>	51
2.4 . LİMAN İŞLETMELERİNDE HESAP DÜZENİ	56
2.4.0 . <i>Genel Açıklama</i>	56
2.4.1 . <i>T.C.D.D. İşletmesinin Kullandığı Hesap Planının Tekdüzen Hesap Planına Uyarlanması</i>	57
2.4.2 . <i>T.C.D.D. Liman İşletmelerinin Kullandığı Tekdüzen Hesap Planı</i>	58
2.4.2.0 . <i>T.C.D.D. Liman İşletmelerinin Kullandığı Tekdüzen Hesap Planı Açıklamaları</i>	73
2.4.2.1 . <i>Liman İşletmeleri Muhasebesinde Yanlış Kayıtların Düzeltilmesi</i>	76
2.4.2.2 . <i>Liman İşletmelerinde Amortisman İşlemleri</i>	78
2.4.2.3 . <i>Liman İşletmelerinde Mizanın Düzenlenmesi ve Mali Tablolar</i>	79

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. DERİNCE LİMAN İŞLETMESİNDE MUHASEBE UYGULAMALARI.....	81
3.0 . DERİNCE LİMANI.....	81
3.1 . DERİNCE LİMAN İŞLETMESİ MUHASEBE SERVİSİNİN ORGANİZASYONU	83

3.2 . DERİNCE LİMAN İŞLETMESİNDE TUTULAN DEFTERLER.....	84
3.3 . DERİNCE LİMAN İŞLETMESİ MUHASEBE SERVİSİNDE KULLANILAN HESAP KAYDI İÇİN ÖNEMLİ MODELLER.....	85
3.4 . DERİNCE LİMAN İŞLETMESİ MUHASEBE İŞLEMLERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA	86
3.5 . DERİNCE LİMAN İŞLETMESİ MUHASEBESİNDE KULLANILAN BAZI HESAPLAR HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	92
SONUÇ	94
EKLER	97
YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	115

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.i.	: Adı geçen inceleme
a.g.r.	: Adı geçen rapor
a.g.t.	: Adı geçen talimatname
a.g.y.	: Adı geçen yayın
A.O.	: Anonim Ortaklığı
A.Ş.	: Anonim Şirket
A.T.	: Avrupa Topluluğu
D.B.	: Denizcilik Bankası
D.P.T.	: Devlet Planlama Teşkilatı
D.S.İ.	: Devlet Su İşleri
D.V.	: Damga Vergisi
GRT	: Groston
G.V.	: Gelir Vergisi
EBİM	: Elektronik Bilgi İşlem Merkezi
İ.İ.B.F.	: İktisadi İdari Bilimler Fakültesi
İ.Ü.	: İstanbul Üniversitesi
K.D.V.	: Katma Değer Vergisi
K.H.K.	: Kanun Hükmünde Kararname
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
Km	: Kilometre
M	: Model
malz.	: Malzeme
md	: Madde
MGB	: Maliye ve Gümrük Bakanlığı
MSB	: Milli Savunma Bakanlığı
M.Ü.	: Marmara Üniversitesi
No	: Numara
s.	: Sayfa

S.S.K.	: Sosyal Sigortalar Kurumu
Tas.Teş.Kes.	: Tasarrufu Teşvik Kesintisi
T.A.Ş.	: Türk Anonim Şirketi
T.B.M.M.	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
T.C.D.D.	: Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
T.C.E.S.	: Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı
T.C.K.	: Türkiye Cumhuriyeti Karayolları
TDİ	: Türkiye Denizcilik İşletmesi
T.M.O.	: Toprak Mahsulleri Ofisi
T.M.M.O.B.	: Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odası Birliği
T.T.K.	: Türk Ticaret Kanunu
TÜRMOB	: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği
v.b.	: ve benzeri
vs	: ve saire
VUK	: Vergi Usul Kanunu

TABLolar

	<u>SAYFA</u>
Tablo : 1.1 Genel ve Özel Amaçlı Limanlar	5
Tablo : 1.2 Diğer Genel ve Özel Amaçlı Liman ve İskeleler (Karadeniz)	6
Tablo : 1.3 Diğer Genel ve Özel Amaçlı Liman ve İskeleler (Marmara Denizi)	7
Tablo : 1.4 Diğer Genel ve Özel Amaçlı Liman ve İskeleler (Marmara Denizi)	8
Tablo : 1.5 Diğer Genel ve Özel Amaçlı Liman ve İskeleler (Ege Denizi)	9
Tablo : 1.6 Diğer Genel ve Özel Amaçlı Liman ve İskeleler (Akdeniz)	10
Tablo : 1.7 Turizm Bakanlığına Bağlı Belgeli Yat Limanları	12
Tablo : 1.8 1993 Yılı Liman Faaliyetleri	13
Tablo : 1.9 1994 Yılı Liman Faaliyetleri	14
Tablo : 1.10 Yıllara Göre Toplam Elleçleme Artış Oranı	15
Tablo : 1.11 Yıllara Göre İthalat İhracat ve Kabotaj Elleçlemesinin Toplam Elleçleme İçindeki Payı	15
Tablo : 2.1 T.C.D.D. Liman İşletmeleri Muhasebe Servislerinde Kullanılan Modeller	53-54-55

ŞEKİLLER

	<u>SAYFA</u>
Şekil : 2.1 Derince Liman İşletmesinin Organizasyonu	40
Şekil : 2.2 Derince Liman İşletmesinin Muhasebe Servisinin Organizasyonu	42
Şekil : 3.1 Derince Liman İşletmesinin Muhasebe Servisinin Organizasyonu ve Muhasebe Servisi Personelinin Görev Dağılımı	84

GİRİŞ

Türkiye coğrafi konumu, 8333 km.yi bulan sahil şeridi ile denizci bir ülkedir. Denizcilik Türkiye ekonomisinin gelişmesi bakımından, hayati bir önem taşıyan, uluslararası niteliğe sahip bir sektördür.

Limanlar ise, denizcilik sektörü içinde en önemli alt yapı unsurlarıdır. Türkiye limanları ; ihracat-ithalat ve kabotaj taşımaları bakımından önemli olmakla beraber Ortadoğu ve Orta Asya transit yükleri açısından da büyük bir öneme sahiptirler. Ülke ekonomisine ; istihdam, ticaretin gelişmesi, ulaşım, döviz girdisi gibi bir çok bakımdan katkıda bulunmaktadır.

Liman işletmelerinde etkinliğin sağlanması, limanlardaki teknolojik ve yapısal sorunların ortadan kaldırılıp, modernizasyonu yanında, iyi bir muhasebe sistemine sahip olunmasıyla mümkündür.

Türkiye’de bir çok liman işletmeciliği yapan kuruluş vardır. Özel sektörün, liman işletmesi yetkisi almasıyla, liman işletmeciliği Türkiye’de hızla gelişen sektörlerden biri olmuştur. Kamu limanları ise, özel amaçlı limanlar (Zonguldak, Ereğli (Karadeniz), isdemir v.b.) hariç iki kamu kuruluşu arasında paylaştırılmıştır. Hopa, Trabzon, Giresun, Tekirdağ, Antalya, Salıpazarı, Ordu, Kuşadası, Dikili, Güllük, Alanya, TDİ Genel Müdürlüğü tarafından, Haydarpaşa, Derince, İzmir, Bandırma, Samsun, Mersin, İskenderun limanları, Maltepe, Zeytinburnu İskeleleri TCDD tarafından işletilmektedir.

Bu çalışmada, TCDD İşletmesine bağlı olan liman işletmelerindeki, muhasebe düzeni ele alınıp, Derince limanı üzerinde bir uygulama yapılmıştır.

Tez, üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, liman ve liman işletmeciliği hakkında, genel bilgiler verilip, liman kavramı, limanların sınıflandırılması, faaliyetleri, liman işletmeciliği, tarihsel gelişimi, limanda yapılan hizmetler ve limanların genel sorunları belirtilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise ; liman işletmelerinde muhasebe düzeni yer almaktadır. Öncelikle muhasebe ile ilgili temel kavramlar, muhasebe sistemi ve Tekdüzen Muhasebe Sistemine değinilmiştir. İkinci kısımda liman işletmelerinde, personelin organizasyonu, kullanılan muhasebe defterleri, belge düzeni, hesap düzeni hakkında bilgi verilip, liman işletmelerinin kullandığı Tekdüzen hesap planı üzerinde durulmuştur.

Üçüncü ve son bölümde ise ; Derince limanı, liman işletmesi muhasebe servisinin organizasyonu, tutulan defterler ve kullanılan model belgeler hakkında bilgi verilip, Derince liman işletmesi muhasebe işlemleri üzerine, bir uygulama yapılarak, bazı hesaplar hakkında genel bilgiler verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM: TEMEL KAVRAMLAR

1. LİMAN VE LİMAN İŞLETMECİLİĞİ

1.0. LİMAN KAVRAMI

1.0.0. Limanın Tanımı

Dünyanın coğrafi yapısı gereği dünya ticaretinde etkin ulaşım ortamı denizdir. Deniz taşımacılığı ise gerek kitle taşınmasına olanak veriş, gerekse en ucuz taşıma biçimi oluşu yüzünden dünya ticaretine egemendir. Deniz taşımacılığının dünya ticaretindeki payı % 75'in üstündedir.

Deniz taşımacılığı su ortamında sürdürülür. Bu taşımacılığın başlangıç ya da bitiş noktasını liman biçimler. Bu yüzden limanı, “deniz taşımacılığının başlangıç ya da bitim noktası” diye tanımlamak olanaklıdır¹.

Denizcilik sektörü içinde önemli alt yapı unsuru olan limanın önemi günden güne artmakta ve çeşitli tanımlamaları yapılmaktadır.

Sözlük anlamı olarak, “Liman, gemilerin yük alıp boşaltmasına, yolcu indirip bindirmesine elverişli tesislerle donatılmış doğal ya da yapay sığınak olarak ifade edilmektedir”.² Bir diğer açıdan, “Liman, gemi ile diğer çeşitli taşıma yöntemleri arasında yük ve yolcu transferini güvenle sağlamak amacıyla, tüm alt yapı ve donatımının mevcut olduğu bir hizmet yeri” olarak tanımlanmaktadır.³

¹ AKTEN, Necmettin ve ALBAYRAK, Mehmet Ali: *Deniz Taşımacılığı Klavuzu*, İstanbul, 1988, s.101.

² Milliyet Gazetesi: *Büyük Larousse, Sözlük ve Ansiklopedisi*, Cilt 14, İstanbul “Liman”.

³ PEKDEMİR, Işıl Mentem: *Denizyolu Yük Taşımacılığı; Yönetim ve Organizasyonu*, İşletme Fakültesi Yayın No: 251, İstanbul, 1991, s.40.

Liman, gemiler için hizmet ve olanak sağlayan üretim ünitesidir. Burada, yüklerin toplanması ve deniz aşırı pazarlara gönderilmesi esastır. Yine, deniz aşırı pazarlardan getirilen mallar buradan ard bölgeye (hinterland) dağıtılır.

Yükleri toplama ve dağıtma özelliği nedeniyle liman, ekonominin nabızı durumundadır.⁴

En geniş tanımıyla; "Limanlar, gemilere ve deniz taşıma araçlarına, rıhtım veya iskelelerine yanaşarak bağlayabilme veya liman içindeki deniz alanlarına demirleyebilme olanakları sağlayan, tekneden tekneye, kıydan-tekneye yük ve insan nakline olanak veren, teknelere sahile bağlanma, seyire kaldırma veya demirleme olanakları yaratan, yüklerin korunması için ambarları ve depolama tesisleri olan kara ve deniz alanlarıdır."⁵

1.0.1. Limanların Sınıflandırılması

Türkiye'nin kıyıları; Karadeniz 1.695 Km, Marmara Denizi, Boğazlar 1.189 Km, Ege Denizi 2.805 Km, Akdeniz 1.577 Km, Adalar 1.067 Km olmak üzere toplam 8.333 Km uzunluğunda bulunmaktadır.⁶ Bu kıyı şeridinde sahip il sayısı 27'dir. Üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımada görünümünde olan Türkiye'nin sahil şeridinde "ufak çapta olanlar hariç, yaklaşık 181 adet kıyı tesisi bulunmaktadır. Yapı şekillerine ve fonksiyonlarına göre bunlar; liman, iskele, yat marina, balıkçı barınağı ve çekek yeri şeklindedir. Bunlardan 21'i ana liman, 65'i iskele, 11'i turizm işletmesi belgeli yat limanı, 124'ü balıkçı limanı özelliğini taşımaktadır. Türkiye Limanları yaklaşık toplam 120 milyon ton/yıl yük elleçleme kapasitesine sahip olup, rıhtım ve gemi yanaşma yeri uzunluğu 33 Km'yi geçmektedir."⁷

⁴ AKTEN, Necmettin: **Taşımacılık Kılavuzu**, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul, 1995, Yayın No: 27, s.54.

⁵ İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri Deniz Ticaret Odası: **Deniz Sektörü Raporu "94"**, İstanbul, 1995, Yayın No: 39, s.272.

⁶ Dünya Almanak: 1994, s.68.

⁷ Deniz Sektörü Raporu "94" : s.272.

Türkiye’de limanlar genelde amaçlarına göre ele alınmakta ve dört bölüme ayrılmaktadır. Bunlar;

- 1.Genel amaçlı limanlar,
- 2.Özel amaçlı limanlar,
- 3.Diğer genel ve özel amaçlı iskeleler,
- 4.Yat limanları’dır.

1.0.1.0. Genel Amaçlı Limanlar

13 adet olan genel amaçlı limanlar şunlardır; Hopa, Trabzon, Samsun, Giresun, Haydarpaşa, Derince, Gempport⁸, Bandırma, Tekirdağ, İzmir, Antalya, Mersin, İskenderun limanlarıdır. 1989 yılı verilerine göre Tablo 1.1.’de genel amaçlı limanlar gösterilmiştir.

1995 yılı verilerine göre genel amaçlı limanlarda toplam kapasite olarak; “rıhtım uzunluğu 20.783 m, gemi kabul kapasitesi 25.145 gemi/yıl, elleçleme kapasitesi 42.729.900 ton/yıl, depolama kapasitesi 43.141.028 ton/yıldır.”⁹

1.0.1.1. Özel Amaçlı Limanlar

Özel amaçlı limanlar 7 adet olup bunlar; Zonguldak, Ereğli (Karadeniz), Aliağa, Nemrut, Taşucu, Botaş, İsdemir limanlarıdır. Bunlara ait veriler Tablo 1.1.’de görülmektedir.

1995 yılı verilerine göre, bu limanların “toplam rıhtım uzunluğu 8.423 m, gemi kabul kapasitesi ise 710 gemi/yıl, elleçleme kapasitesi 104.525.000 ton/yıl ve depolama kapasitesi ise 2 milyon ton/yıldır.”¹⁰

⁸ “Gempport Liman ve Depolama İşletmeleri A.Ş.’nin % 87’si BİSAŞ Şirketler Grubu’na % 13’ü Gemlik Belediyesi’ne aittir. İlk özel liman kompleksi olarak 1992 yılında faaliyete geçmiştir.” Dünya Gazetesi, 26 Haziran 1995, s.5.

⁹ Deniz Sektörü Raporu “94” : s.276.

¹⁰ Deniz Sektörü Raporu “94” : s.276.

1.0.1.2. Diğer Genel ve Özel Amaçlı Liman ve İskeleler

Bu liman ve iskeleler, taşıdıkları fiziksel özellikler itibariyle; Karadeniz için Tablo 1.2.'de, Marmara Denizi için Tablo 1.3. ve Tablo 1.4.'te, Ege Denizi için Tablo 1.5.'te ve Akdeniz için de Tablo 1.6.'da belirtilmiştir.

1.0.1.3. Yat Limanları

Yatçılık, limanlar arasında düzenli yolcu ulaşımı sağlamaktan çok gezi, eğlence, spor amacıyla az sayıda kişinin hizmetine sunulan, tonaj olarak pek büyük olmayan gemilerle yapılan turistik ticari faaliyettir.¹¹

1982 yılında "Turizm Kanunu" ve 1983'de buna bağlı olarak "Yat Turizminin Geliştirilmesi" hakkındaki yönetmeliğin yürürlüğe girmesi ile başlı başına bir sektör olarak büyümeye başlamıştır.¹² Gemiadamları Yönetmeliği ilk kez 1986 tarihli "Gemiadamlarının sayısı ve yeterliği hakkında tüzük" te "spor, gezi ve eğlence amaçlı, gros ton 150'yi, kütük boyu, 33 metreyi ve taşıyacağı yolcu sayısı 12'yi aşmayan ticari gemileri" yat olarak tanımlamıştır.¹³

Türkiye'deki yat limanları Turizm Bakanlığı'ndan turizm işletme belgelidir. 1.3.1995 tarihi itibariyle Turizm Bakanlığı'na bağlı belgeli yat limanları Tablo 1.7.'de belirtilmiştir.

Bu yat limanları dışında, Akdeniz ve Ege kıyılarında tali yat limanları ve çekek yerleri de vardır.

¹¹ Deniz Sektörü Raporu "94" : s.301.

¹² İSEN, GALİP B., KAPTANOĞLU, Oya: "İstatistiklerle Bodrum, Marmaris, Fethiye Denizciliğinde Turizm ve Yatçılığın Payı", *Deniz Ticareti Dergisi*, Yıl: 7, Sayı: 4, Temmuz- Ağustos 1990, s.81.

¹³ İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri Deniz Ticaret Odası: *Deniz Sektörü Raporu "1989"*, Yayın No: 23, Ekim 1990, s.164.

TABLO : 1.1

GENEL VE ÖZEL AMAÇLI LİMANLAR

LİMAN ADI	1985		1986		RİHTİM UZUNLUĞU (M)	SU DERİNLİĞİ (M)	1986-1988 YILLARI ARASINDA YAPILAN TEVSİAT İŞLERİ		1986-1993 YILLARI ARASINDA YAPILACAK OLAN TEVSİAT İŞLERİ			
	RİHTİM UZUNLUĞU (M)	SU DERİNLİĞİ (M)	GEMİ KABUL KAPASİTESİ (TON/YIL)	ELLEÇLEME KAPASİTESİ (TON/YIL)			GEMİ KABUL KAPASİTESİ (TON/YIL)	ELLEÇLEME KAPASİTESİ (TON/YIL)	DEPOLAMA KAPASİTESİ (TON/YIL)	1986-1988 YILLARI ARASINDA YAPILAN TEVSİAT İŞLERİ	1986-1993 YILLARI ARASINDA YAPILACAK OLAN TEVSİAT İŞLERİ	
a - GENEL AMAÇLI LİMANLAR												
MERSİN	3431	6-14	4550	7046000	19662000	3800	6-12	4410	7000000	6865400	225.175.120.200 metrelik rıhtım inşaatı.	200 metrelik çevher rıhtım
İSKENDERUN	1028	10-11	976	3614000	4420000	1025	10-11	1293	3400000	4281000	kısmi inşaatları devam etmektedir.	
SAMSUN	1756	6,5-12	861	3185000	3706000	1756	6,5-12	861	3000000	3706400	70.000 m ² lik saha beşonlanması	
HAYDARPAŞA	2508	5,5-12	1460	5085000	4420000	2528	7,5-12	3095	5000000	3428328	400 metrelik rıhtım inşaatı	
DERİNCE	919	4-10	881	2816000	4480000	919	4-12	861	2900000	4476000	kısmi inşaatları devam etmektedir.	
BANDIRMA	2687	8-12	2434	3813000	3609000	2225	4-10	2434	4000000	3600000		
HOPA	815	4-10	1425	1394000	1228000	1146	4-10	1425	1394000	1228000		
GİRESUN	1022	8-10	1975	1394000	1375000	1022	8-10	1575	1394000	1375000		
TRABZON	644	5-10	525	2639000	3193000	644	8-10	525	2639000	3193000	290.580.25.135 metrelik rıhtımlar inşaatı bitirilmiştir.	
TEKİRDAĞ	1216	4-9	1050	2901000	3610000	1216	5-9	1250	2901000	3610000	136 metrelik rıhtım inşaatı bitirilmiştir.	
İZMİR	2187	4-10	4081	4900000	3483000	2187	7-10	4081	4900000	3483000	800.450 metrelik rıhtım bitirildi	
ANTALYA	1900	4-10	2978	3337000	4714000	1900	5-10	2978	3001600	4714000	450.70.600 metrelik rıhtım inşaatı devam etmektedir.	
TOPLAM	20688	-	22773	42105000	50953000	20348	-	24785	41429600	40711028		
b - ÖZEL AMAÇLI LİMANLAR												
ZONGULDAK	1150	8,5		3150000		1000	8		3150000			
KOZLUREĞLİ	625	10		5075000		1200	5-12		5075000			
İSDEMİR	1385	8-18		21000000		1800	6-18		21000000			
TAŞUCU SEKA	808	6				772	6-10	200	1000000	2000000		
NEMRUT		6-14		1295000		1464	6-14	510	4300000			
ALİAĞA		5-12		4200000		537	6-16		10000000			
BOTAĞ	1900	22		52500000		1850			60000000			
TOPLAM	7869			125020000		8423		710	104525000	2000000		

Kaynak : Deniz Sektörü Raporu " 1989 " : s.153.

TABLO : 1.2
DİĞER GENEL VE ÖZEL AMAÇLI LİMAN VE İSKELELER
(KARADENİZ)

Bölgesi	Liman veya İskelenin Adı	Rıhtım veya İskelenin Boyu (m)	Rıhtım veya İskelenin Derinliği (m)	İşleten
KARADENİZ	Fındıklı	135	5	Belediye
	Pazar	90	5	"
	Çayeli	84	5	"
	Rize	130	4-9	TDİ
	Sürmene	88	1-5	Belediye
	Akçaabat	150	6	"
	Vakfikebir	238	6	"
	Görece	118	1-4	"
	Tirebolu	70	2.5	"
	Bulancak	262	1-4	"
	Ordu	268	8-9.5	TDİ
	Perşembe	148	1-4	Belediye
	Fatsa	148	5	"
	Ünye	148	3	"
	Ünye Çimento	120	7	Özel
	Samsun Azot	613	11-19	"
	Gerze	148	4	Belediye
	Sinop	180	6	TDİ
	Ayancık	120	1-5	Belediye
	İnebolu	820	5-9	"
	Cide	100	6	"
Amasra	174	4.5	"	
Amasra (NATO)	600	10	Özel	
Bartın	570	2-7	Belediye	
Filyos	250	6	"	

Kaynak : Deniz Sektörü Raporu "94" : s.277.

TABLO : 1.3
DİĞER GENEL VE ÖZEL AMAÇLI LİMAN VE İSKELELER
(MARMARA DENİZİ)

Bölgesi	Liman veya İskelenin Adı	Rıhtım veya İskelenin Boyu (m)	Rıhtım veya İskelenin Derinliği (m)	İşleten
MARMARA DENİZİ	Koruma Tarım	46	2-4	Özel
	Transtürk Kimya	92	6-7	"
	Seka	140	7-10	"
	Pürsan	100	1-2	"
	Eternit	75	2-3	"
	Elyaf	264	2-6	"
	Aksa Akirlik	270	4.7	"
	Armutlu	83	2-7	Belediye
	Büyük Kumla	55	5	Yerel İlgili
	Küçük Kumla	29	5	"
	Gemlik	164	2-11	Belediye
	Suni İpek	15	5	Özel
	Gemlik	55	2-10	"
	Botaş Mar.Ereğli	300	-	Botaş
	Gemlik Azot	300	9-11	"
	Borusan	356	4-9	"
	Marmara Kim.San.	716	2-12	"
	Mudanya	184	2-14	Belediye
	Bandırma (Eski) İsk.	200	8	Yerel İlgili
	Bağfaş	125	13-16	Özel
	Bandırma Pet.Ofi.	77	8	P.O.
	Erdek	80	4-9	Belediye
	Karabiga	174	2-5	"
	Çardak	135	4-6	"
Lapseki	193	3-9	TDİ	
Tuzla DSİ	145	2	Özel	
Çayırova Cam	300	3-5	"	

Kaynak : Deniz Sektörü Raporu "94" : s.278.

TABLO : 1.4
DİĞER GENEL VE ÖZEL AMAÇLI LİMAN VE İSKELELER
(MARMARA DENİZİ)

Bölgesi	Liman veya İskelenin Adı	Rıhtım veya İskelenin Boyu (m)	Rıhtım veya İskelenin Derinliği (m)	İşleten
MARMARA DENİZİ	Darıca	26	3-7	TDİ
	İzmit Aslan Çim.	248.8	8-9	Özel
	İzmir Kimya	100	11	"
	Çolakoğlu Meta.	660	8-13	"
	Sedef	408	10-12	"
	Alemdar	510	7.5-16	"
	Altıntel Melamin	200	7.5-12.5	"
	Solventaş	84	4.9	"
	Kızılkaya	165	7-20	"
	Total	146	10-16	"
	K.yolları (Tavşancıl)	64	8-10	TCK
	Diler Çelik	148	9-18	Özel
	Nuh Çimento	314	7-15	"
	Yarımca Gübre	101	7-10	"
	Şeker F.ları Melas	67	10	"
	Türk Petrol	30	8-11	Petrol Ofisi
	Yarımca Petrokimya	421	6	"
	Yarımca Belediye	340	3-10	Belediye
	Aygaz	43	7	Özel
	İzmit İgşaş	123	8-6	"
	Tüpraş	1025	6-29	"
	Derince Pet. Ofisi	215	3-12	Petrol Ofisi
	Shell	140	4-10	Özel
	Çanakkale	176	5-8	TDİ
	Gelibolu	125	4-8	Belediye
	Şarköy	308	2-5	"
	Mürefte	210	3-5	"
	Tekirdağ Şarap	110	2-5	TEKEL
	Silivri	230	1-3	Belediye
	T.M.O.	150	10.5	TMO
	Altaş-Ambarlı Lim. Tes.	3990	5-15	Özel
Anadolu Çimento Kurumcular Koop. Mardaş Çanakkale Çimento				

TABLO : 1.5
DİĞER GENEL VE ÖZEL AMAÇLI LİMAN VE İSKELELER
(EGE DENİZİ)

Bölgesi	Liman veya İskelenin Adı	Rıhtım veya İskelenin Boyu (m)	Rıhtım veya İskelenin Derinliği (m)	İşleten
EGE DENİZİ	Gökçeada	100	5	TDİ
	Bozcaada	66	5	Belediye
	Çanakkale Çim.	281.5	13.5	Özel
	Akçay Ilıca	62	5	Belediye
	Ayvalık Alibey	47	5	Belediye
	Ayvalık Motor	25	4	Belediye
	Dikili	103	5-8	TDİ
	Habaş	270	10	Özel
	Çukurova	226	10-13	Özel
	Limaş	226	13	Özel
	Nemtaş	268	13	Özel
	Ege Gübre	339	10.5-13	Özel
	Çeşme	250	5-13	Yerel İlgili
	Kuşadası	870	6-16	TDİ
	Güllük	173	6-11	TDİ
	Marmaris	115	10	Belediye
Kabatepe	298	6-7	TDİ	

Kaynak : Deniz Sektörü Raporu "94" : s.280.

TABLO : 1.6
DİĞER GENEL VE ÖZEL AMAÇLI LİMAN VE İSKELELER
(AKDENİZ)

Bölgesi	Liman veya İskelenin Adı	Rıhtım veya İskelenin Boyu (m)	Rıhtım veya İskelenin Derinliği (m)	İşleten
AKDENİZ	SASA	16	9-11	Özel
	Fethiye	105	10	Belediye
	Finike	59	4.5	Belediye
	Alanya	283	7.5	TDİ
	Anamur	183	3	Belediye
	Taşucu	670	6	Belediye
	Totros Gübre	1150	12-10	Toros Gübre
	Süper Fosfat	508	5-10	Süper Fosfat
	Sarieski	840	14	M.S.B.
	Karayolları	186	6	T.C.K.
	Ekinciler	211	13-19	Özel
	Taşucu Seka	223	10	Özel
	Petrol Ofisi	120	12	P.Ofisi

Kaynak : Deniz Sektörü Raporu "94" : s.276.

1.0.2. Liman Faaliyetleri

1993 ve 1994 yıllarında liman ve iskelelerden yapılan; Kabotaj ve transit taşımalar, yükleme boşaltma olarak, ihracat ve ithalat miktarları, Türk bayraklı ve yabancı bayraklı gemilerin taşımaları olarak, her liman ve iskele için ayrı ayrı Tablo 1.8 ve Tablo 1.9.'da verilmiştir. 1985-1994 yılları arasındaki yıllara göre toplam elleçleme artış oranı Tablo 1.10.'da gösterilmiştir. Ayrıca, yıllara göre ithalat, ihracat ve kabotaj elleçlemesinin toplam elleçleme içindeki payı, Tablo 1.11.'de yer almaktadır.

1994 yılı liman faaliyetleri, 1993 yılı değerlerine göre analiz edildiğinde; Kabotaj taşımalarında yükleme, boşaltma ve toplam miktarlarında azalma meydana gelmiştir. Transit taşımalarında da, yine yükleme boşaltma ve toplam miktarlarında bir azalma bulunmaktadır. İhracat taşımalarında, hem Türk gemilerinde hem de yabancı gemilerde artış, ithalat taşımalarında ise; Türk gemilerinde artış, yabancı gemilerde bir azalış sözkonusu olmuştur.

1994 şubat ayında dövizde görülen artış ve TL'nin değer kaybı, para arzındaki düşüşler, üretimdeki daralmalar, ağır faiz ödemeleri, kamu açıkları, yüksek düzeyde iç ve dış borçlanma, dış ticaret ve ödemeler açığı, kaynak dağılımı, yatırım ve ihracat planlaması, denizcilik eğitiminde uluslararası standartlardan uzaklaşılması¹⁴ gibi etmenlerin tümü ekonomik yaşantıyı etkilemenin yanında deniz taşımacılığında da birtakım olumsuzluklar meydana getirmiştir.

¹⁴ ERDOĞAN, Namık Özer: "Deniz Ticareti ve Eğitim", *Deniz Ticareti Dergisi* 1994, Yıl: 11, Sayı: 4, s.73-74.

TABLO : 1.7
TURİZM BAKANLIĞI'NA BAĞLI BELGELİ YAT LIMANLARI

(A) Turizm İşletmesi Belgeli Limanlar	Bulunduğu İl	YAT KAPASİTESİ		İşletmecisi
		Denizde	Karada	
1-Kuşadası Ana Yat Limanı	Kuşadası/Aydın	450	179	Turban A.Ş.
2-Bodrum Tali Yat Limanı	Bodrum/Muğla	125	-	Turban A.Ş.
3-Kemer Tali Yat Limanı	Kemer/Antalya	180	120	Turban A.Ş.
4-Antalya Kaleiçi Yat Yanaş. Yeri	Şehiriçi/Antalya	65	-	Turban A.Ş.
5-Altinyunus Tali Yat Limanı	Çeşme/İzmir	90	60	Tur-Yat A.Ş.
6-Atabay Yat Çekek Y.(Eskihisar)	Gebze/Kocaeli	-	60	Atabay Tur Tic.
7-Am-F.Korutürk Tali Yat Limanı	F.bahçe/İstanbul	524	200	Tekart Marmara
8-Ataköy Tali Yat Limanı	Ataköy/İstanbul	460	40	Ataköy Marina
9-Marmaris Tali Yat Limanı	Marmaris/Muğla	676	122	Netsel Turizm
10-Clup Marina (Göçek)	Fethiye/Muğla	121	-	İltur A.Ş.
11-Setur Antalya	Şehiriçi/Antalya	169	290	Turyat A.Ş.
12-Ayvalık Yat Çekek Yeri	Ayvalık/Balıkesir	-	140	Sadan Gem. Turz.
	TOPLAM	2.860	1.211	
(A) Turizm İşletmesi Belgeli Limanlar	Bulunduğu İl	YAT KAPASİTESİ		İşletmecisi
		Denizde	Karada	
1-Bebek Yat Yanaşma Yeri	Bebek/İstanbul	289	-	Açıkdeniz Turizm
2-Alacatur T. Yat Limanı (T.Reis)	Bodrum/Muğla	40	12	Alacatur A.Ş.
3-Mersea Körmen Tali Yat Limanı (Gerince)	Datça/Muğla	246	56	Mersea Turizm
4-Albatros Yat Çekek Yeri(Kirlik)	Marmaris/Muğla	40	48	Albatros Turizm
5-Marmarin Yat Çekek Yeri (Yalancıboğaz)	Marmaris/Muğla	-	200	Marmarin Turizm
6-Bay Marina Yat Çekek Yeri (Orhaniye Köyü)	Marmaris/Muğla	-	70	Baymarina Yat
7-İteka Tali Yat Limanı (İzmir Turizm Kompleksi)	İnciraltı/İzmir	150	-	İteka Turizm
8-İltur Yat Yanaşma Çekek Yeri	Fethiye/Muğla	80	-	İltur A.Ş.
9-Yat Marin Yat Çekek Yeri	Marmaris/Muğla	-	100	Yat Marin Turizm
10-Ayvalık Marina	Ayvalık/Balıkesir	100	-	Ayvalık Marin
11-Ataköy Tali Yat Limanı	Ataköy İstanbul	600	-	Yat İşlet. Tic.
	TOPLAM	1.545	486	

Kaynak : Deniz Sektörü Raporu "94" : s.307.

TABLO : 1.8

1993 YILI LİMAN FAALİYETLERİ

Limana Adı	KAROTAJ		TRANSİT		İHRACAT		İTHALAT		TOPLAM	
	Yükleme	Boşalma	Yükleme	Boşalma	Türk Gem. Yab. Ge.	Türk Gem. Yab. Ge.	Türk Gem. Yab. Ge.	Yükleme	Boşalma	Toplam
ALANYA	7862310	767	0	0	0	0	4684500	0	0	767
ALİAĞA	264735	3217045	0	0	156730	1147144	0	2557907	0	11947326
AMASRA	93300	95000	0	0	0	0	0	0	0	95000
ANTALYA	728623	757987	0	0	54436	102186	73436	61027	0	1659074
ATYALIK	1825	16525	0	0	19690	999558	5759	222	21515	42196
BANDIRMA	182037	245699	0	0	31639	800	518154	1410720	1318495	3311031
BARTIN	130005	61766	0	0	1	133	291314	2330	134	353080
BODURUM	0	400	0	0	373167	349798	2230595	2641603	2613343	7526101
BOTAĞ	1890378	1930938	0	0	0	0	0	0	0	2864
BİZLİ	250	964	0	0	0	0	0	0	0	718
BURSA	9931	9931	0	0	294412	876718	70290	94316	0	9931
ÇANAKKALE	412746	484980	0	0	31792	135061	10037	53571	0	236940
ÇERKEŞ	490	1285	0	0	0	0	0	0	0	795
ÇİĞLI	38656	39951	0	0	0	0	0	0	0	64903
ENEK	250	250	0	0	0	0	0	0	0	250
ERZK	6590	151284	0	0	0	0	0	0	0	144704
FATİSA	1450	7675	0	0	380	826	40123	66916	0	151284
FETHİYE	0	179205	0	0	3400	13950	3513	19350	0	18719
GELİBOLU	0	136143	0	0	5720	1190	5909	10221	0	108720
GERALIN	131507	322145	0	0	67815	107984	396109	1234285	307306	195873
GİRNE	0	121115	0	0	33440	16178	18011	41285	0	159873
GÖZTEPE	0	49550	0	0	0	0	0	0	0	2259845
HAZRO	0	254	0	0	123657	265011	0	0	0	282029
İSTANBUL	134500	300	0	0	6805	6316	7637	0	0	48550
İZMİR	22766	254004	0	0	1750	53450	1670	0	0	254
İZMİR	314665	2137428	20171	9410	2196547	665030	1670	0	0	399158
İZMİR	18334	9331536	468	37822	473584	123077	249556	1718913	174122	530044
İZMİR	5430416	1652711	0	0	1826592	884333	884333	10207548	3330442	5955
KARABİĞA	179025	45315	0	0	305450	30424	2104762	231220	0	79007
KARABİĞA	659003	1093389	0	0	0	0	0	0	0	11818000
KARABİĞA	172393	172393	0	0	0	0	0	0	0	10652298
KARABİĞA	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3186017
KARABİĞA	885607	1150366	0	0	468650	109185	330873	5482533	0	29659045
KARABİĞA	41780	708862	0	0	53774	70860	54011	4316175	0	6494258
KARABİĞA	14500	631173	0	0	1506947	79942	673463	18211	0	172393
KARABİĞA	0	27515	0	0	1500	6384	11888	0	0	0
KARABİĞA	700	25546	0	0	3700	1184	22509	12401	0	0
KARABİĞA	389350	735614	0	0	48891	75999	229005	1276182	5584	248395
KARABİĞA	2350	144000	0	0	0	0	0	0	0	2174121
KARABİĞA	0	4350	0	0	0	0	0	0	0	146000
KARABİĞA	1900	6420	0	0	0	0	0	0	0	6615
KARABİĞA	0	68135	0	0	0	0	0	0	0	1900
KARABİĞA	94784	452463	0	0	784	0	49652	114577	0	4420
KARABİĞA	2480	587741	0	0	335652	306544	17424	145982	784	66135
KARABİĞA	85401	58665	0	0	15208	14751	62087	41946	0	180119
KARABİĞA	3400	4150	0	0	0	0	0	0	0	1060268
KARABİĞA	432987	19077	0	0	0	0	0	0	0	933468
KARABİĞA	13372870	204680708	88838	370944	8432344	8470018	24655195	4020022	33576178	206662
TOPLAM										

Kaynak : Deniz Sektörü Raporu " 94 " : s.281.

TABLO : 1.10
YILLARA GÖRE TOPLAM ELLEÇLEME ARTIŞ ORANI

Yıllar	Toplam Elleçleme (Bin Ton)	Yıllık Artış Oranı (%)
1985	79.043	7.1
1986	83.652	5.8
1987	95.276	14.4
1988	92.902	-2.5
1989	91.994	-1.0
1990	95.886	4.2
1991	96.275	0.4
1992	99.601	3.4
1993	111.695	12.1
1994	101.641	-9

(Transit ve Botaş Taşımaları Hariç)

Kaynak : Deniz Sektörü Raporu "94" : s.283.

TABLO : 1.11
YILLARA GÖRE İTHALAT, İHRACAT VE KABOTAJ ELLEÇLEMESİNİN
TOPLAM ELLEÇLEME İÇİNDEKİ PAYI

Yıllar	İthalat (Boşaltma)	İhracat (Yükleme)	Kabotaj (Yük - Başı)	Top. Elleçleme (Bin Ton)
1985	29.710	11.462	37.871	79.043
1986	29.026	13.364	41.262	83.652
1987	35.588	12.941	46.747	95.276
1988	35.072	19.409	41.421	92.902
1989	32.773	14.755	44.466	91.944
1990	41.476	14.877	39.362	95.886
1991	47.439	19.165	29.671	96.275
1992	47.127	20.510	31.964	99.601
1993	60.003	17.379	34.313	111.695
1994	48.805	20.932	31.905	101.641

(Transit ve Botaş Taşımaları Hariç)

Kaynak : Deniz Sektörü Raporu "94" : s.284.

1.0.3. Ekonomiye Katkıları Açısından Limanlar

Türkiye, 8.333 Km'lik kıyı şeridine sahip, denizci bir ülkedir. Denizcilik faaliyetlerinin ana ağırlığını su ürünleri, deniz taşımacılığı, gemi inşa sanayii, liman hizmetleri gibi iş kolları oluşturmaktadır. Esas itibariyle de genel ekonomiye istihdam, üretim, döviz girdisi gibi katkıları bu alt sektör sağlamaktadır¹⁵.

En önemli alt yapı unsuru olan limanlardaki gelişme süreci, klasik limandan terminale yönelme şeklindedir. Önceleri limanlar klasik yapıdaydı. Gemiler bölgedeki bütün yük türlerini taşıyabilecek biçimde yapılırdı, limanlar da değişik yük türlerini (parça yük, dökme yük, sıvı yük vb.) aynı gemiye yüklerdi¹⁶.

Limanların etkinlikleri zaman içinde çok değişmiştir. Önceleri yalnızca gemilerin barınması için düşünülmüşler, sonradan hizmet üretim merkezleri durumuna gelmişlerdir. Önemli olan, verilen hizmetin ucuz, hızlı, güvenli, kaliteli olmasıdır. Bu şekilde yükün ulaşım sistemleri arasında aktarılması ve gerektiğinde depolayabilme imkânının sağlanması, limanın ticari görevini oluşturarak, dünya limanlarıyla rekabet edebilmesini sağlar.

Yabancı gemilere ve yabancı deniz adamlarına yapılan hizmetler ile yabancı yüklerin elleçleme işlemleri, ulusal ekonomi için döviz kaynakları oldukları kadar, dış ödemeler dengesinde de olumlu bir rol oynarlar.

Liman tıkanıkları ise, ters yönde ülkenin döviz kaybına neden olur.¹⁷ Liman tıkanıklığı deniz işletmelerini, limancı kuruluşları ve daha önemlisi ulusal ekonomiyi olumsuz yönde etkileyen bir tür hizmet aksamasıdır. Bu sorun, taşımalarında yabancı taşıyanları kullanan ekonomiler için giderek artan döviz kayıpları biçiminde belirmektedir.

¹⁵ TEZ, İbrahim: **Denizcilik Sektörü Atılım, Gelişme Programı ve Denizcilik Bakanlığı** (Mevcut Yapı, Strateji ve Hedefler) 1992, s.14.

¹⁶ AKTEN, ALBAYRAK: a.g.e., s.107.

¹⁷ KÖKNEL, Melih: **Limanlar ve Terminaler**, T.M.M.O.B. İnşaat Mühendisleri Odası, İstanbul Şubesi, İstanbul, 1978, s.13.

Döviz giderleri çoğunlukla, navlun eklentileri (sürastarya tazminatı ya da tıkamklık zammı) biçimindedir¹⁸.

Liman hizmetlerindeki aksamalar, ihraç ürünlerin yabancı pazarlara sevkinde gecikmelere yol açabileceği için, sözkonusu ürünlerin dış pazarlarda tutunmasına da önemli ölçüde olumsuz etki yapar.

Eğer ithal bir ürün sözkonusuysa, bu ürünün iç pazara intikalinde limandan kaynaklanan bir problem, malın pazara sürülmesinde gecikmeye yol açacağı için, arz miktarında düşmeye ve dolayısıyla sözkonusu malın gereksiz yere fiyatının yükselmesine yol açabilir¹⁹.

Temel malların sunumunun miktar bakımından düzenleyen yeterli kapasitedeki depolama işlevleriyle fiyatların dengelenmesini ve hatta düşmesini sağlayan limanlar, ihraç mallarının dağıtım maliyetlerinde tasarruf sağlayarak, ihracatın artmasına yardımcı olur ve bu yolla da ülkenin uluslararası rekabet gücünün artmasını sağlar²⁰.

Dağıtım maliyetlerinin düşmesi, istihdam imkânlarını artırır. Liman, insanlara sayısız iş fırsatı sağlar. En çok yararlananlar yük boşaltma işçileridir. Yüklemede bunların üç katı alınırsa, bazen işçi toplamı bir orta büyüklükteki kent nüfusuna ulaşabilir. Ayrıca bunlara, limanla doğrudan doğruya ilişkisi olan diğer personel de katılmalıdır. Eklüzcü, kılavuz, gemi tamircisi, ambarcı, bekçi, denizci firmaların memurları, diğer benzer personel ve aynı şekilde, ihmal edilmeyecek bir oranda, limanla belirli ölçüde ilişkisi olan personel de gözönünde tutulmalıdır. İç taşıma, bankalar, sigorta, yerel ticaret (özellikle liman civarında) vb²¹. Değişik iş grupları liman çevresinde çalışmaktadır.

¹⁸ AKTEN, ALBAYRAK: a.g.e., s.106-107.

¹⁹ ACARER, Tayfun: "Liman Hizmetlerinin Ekonomik Fonksiyonu ve Ülke Ekonomisi İle İlişkisi", *Deniz Ticareti Dergisi*, Kasım-Aralık 1993, Yıl: 10, Sayı: 6., s.37.

²⁰ Deniz Ticaret Odası: "Limanların Özelleştirilmesi", *Deniz Ticareti Dergisi*, Yıl:13, Nisan-Mayıs 1996, s.71.

²¹ KÖKNEL: a.g.e., s.12.

Türkiye ekonomisine katkıları büyük olan limanlar açısından; hizmetlerdeki verimliliğin artırılması, yapısal sorunların giderilmesi, modernize ve tevsi çalışmalarına bir plan dahilinde hız verilmesinin önemi son derece büyüktür.

1.1. LİMAN İŞLETMECİLİĞİ

1.1.0. Liman İşletmesinin Tanımı

Genel olarak liman işletmesi, deniz işletmelerinin deniz yoluyla getirdikleri mal ya da eşyalarla ilgili olarak yükleme, boşaltma, ambarlama, depolama ve buna benzer işleri görebilmek için emek, sermaye ve başka üretim araçlarının bir yerde ve teknik olarak birleştirilmesi ile oluşturulmuş hizmet üreten teknik ve ekonomik bir birim olarak tanımlanabilir²².

1.1.1. Liman İşletmeciliği Yönetim Yöntemleri

Dünyanın her yerinde verilen liman hizmetleri aşağı yukarı aynı olmakla birlikte, idari yönetimin yapısı bir ülkeden diğer bir ülkeye, hatta aynı ülkede bulunan bir limandan diğerine farklılık göstermektedir. Liman örgütlenme şekillerine bakıldığında bunların;

- Devletin,
- Mahalli idarenin,
- Özel kuruluşların,

kontrolünde limanlar olarak teşkilatlandırıldıkları görülmektedir. Türkiye, Arjantin, Kanada, İtalya (Cenova hariç) Britanya'nın bazı limanları (Sauthampton gibi), Fransa, Danimarka, İran gibi ülkelerde limanlar devletin kontrolindedir.

²² HAFTACI Vasfi, PEHLİVAN Osman, SÜRMEYEN Yusuf: Trabzon Liman İşletmesini Özelleştirme Raporu, Trabzon, 1994, s.4.

Devlet kontrolündeki limanlar limanın bulunduğu yerde merkezi yönetim yoluyla devlet adına idare edilirler. Yatırım kararları ve diğer önemli sorunlar konusundaki kararlar merkezi olarak alınır. Demiryolları gibi bir müessese tarafından işletilen limanlarda teşkilatlanma ve işletme karakterleri özel şirketlerdeki gibi olup sermaye devlete aittir ve vergi gelirleri devlet limanlarının işletilmesinde kullanılabilir. Ancak, her ülkenin mevzuatına göre bu konuda değişikliklere rastlanmaktadır²³.

Mahalli idareler tarafından kontrol edilen limanlar, belediyelerce işletilen limanlar ve otonom limanlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Rotterdam, Anwers, Baltimore, Bristol, Bremen, Hamburg, Yokohama, Norveç, Finlandiya, İsveç'in birçok limanları mahalli belediyelerce işletilen limanlardır. Belediyelerce işletilen bu limanların ana özellikleri; Belediye meclislerince denetlenmesi, politik etkilerin altında oluşu, gayet yüksek borçlanma olanaklarına sahip oluşu, limanı kullananlara farksız davranış, bölgesel planlamada kolayca gelişme sağlanabilmesi olarak görülmektedir. Bu tür idarenin avantajlarından birisi de limanın mahalli tüm ihtiyaçlarında tam bir işbirliğine gidilebilmesidir²⁴.

Otonom liman kendi yağıyla kavrulan limandır. Kendi bütçesi vardır; yeni yatırım ya da büyütme (tevsî) için merkezi hükümetten izin alma gereği böylesi limanlarda söz konusu değildir. Liman, kendi hizmet ve tarife politikasını kendisi belirleyebilmektedir²⁵. Bu tipte idare edilen limanlar kendi kendini yöneten halka açık tröstlerdir. Londra, Liverpool, New York, Melbourne, Kalküta, Aden, Hong-Kong, Marsilya gibi.

Kendi kendini yöneten veya limanı kullananların talimatı ile çalıştırılıp kontrol edilen bir liman olarak diğer ilgili organizasyonlar (mahalli kamu otoriteleri ve devlet

²³ İstanbul, Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri Deniz Ticaret Odası: **II.Ulusal Denizcilik Kongresi**, "Liman Hizmetleri Sektör Raporu", Yayın No: 21, İstanbul, 1990, s.308.

²⁴ ALTINÇUBUK, Fikret: **Liman İdare ve İşletmesi**, İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz Bölgeleri Deniz Ticaret Odası, Yayın No: 12, İstanbul, 1989, s.25.

²⁵ AKTEN, Necmettin: **Marmara İçin İdeal Liman Yeri: İzmit**, Kocaeli Üniversitesi Karamürsel Denizcilik Meslek Yüksekokulu'nda Yapılan I.Karamürsel Denizcilik Sempozyumunda Sunduğu Tebliğ, 30 Haziran 1996, s.2.

daireleri dahil) yönetim kurulu diye adlandırılan bir organca temsil edilmektedirler. Bu yönetim kurulu iki çeşit üyeden oluşur:

1. Seçim yoluyla gelenler,
2. Tayinle gelenler.

Seçim yoluyla gelenler; Yükleyicileri, ithalatçıları ve gemicilik şirketlerini temsil etmek üzere limanı kullananlar tarafından seçilirler. Tayin yoluyla gelenler, konusunda liman işleri ile ilgisi olan organlar tarafından hükümet daireleri, genelde Ulaştırma Bakanlığı ve mahalli otoriteleri, pilotaj hizmetlerini yürüten kurumlar kendi düzenlemeleri içinde kendi temsilcilerini aday gösterirler²⁶.

Özel teşebbüs tarafından işletilen limanlar; Bu tip limanlar mahalli endüstriyel grup veya belirli endüstriyel teşebbüslerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere inşa olunmuş limanlardır. Gelixstone, Manchester ve A.B.D.'deki bazı limanlar özel teşebbüsün sahipliğinde bulunan limanlardır. Bu limanların bazı tesislerinin kiraya verildiği veya satıldığı da olmuştur.

Bu limanlar hizmet veren endüstriyel teşebbüsün doğrudan bir parçası olarak görülebilir ve şirket limanı kendi işletmelerinden biri olarak yönetir. Özel işletilen limanların diğer bir tipi de limandan faydalananların genel kullanım için inşaa edilen limanlardır. Bu limanlar genel, ticari ve devlet veya belediyece işletilen limanlara benzemektedirler. İşletilmesi, idaresi ve teşkilatlanması ilgili ülkedeki müesseseler şeklindedir. Kâr ve zararı özel teşebbüs sahipleri karşılar ve paylaşır²⁷.

1.1.2. Bazı Ülkelerdeki Liman Yönetim Birimleri

Fransa : 6 otonom liman 200 küsür adetle değişik idare tarzında liman bulunmaktadır. Kurumsal bir statüye ve mali özerkliğe sahip bulunan otonom limanlar

²⁶ İstanbul, Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri Deniz Ticaret Odası: *LUlusal Denizcilik Kongresi*, "Liman Hizmetleri Sektör Raporu", Yayın No:17, İstanbul, 1989, s.41.

²⁷ ALTINÇUBUK: a.g.e., s.26.

fransız ekonomisi için hayati önem taşırlar. Hükümet denetimi altında 15 adet özerk olmayan liman ve hükümet kontrolünden bağımsız olan ve hükümet yetkilerini devralmış olan bölgesel özerk birimler veya bölgesel ticaret ve endüstri odaları tarafından yönetilen 200'den fazla liman mevcuttur. Otonom limanlar için devlet alt yapı maliyetlerinin % 60 ile % 80'ini yardım olarak sağlamaktadır.

Hollanda : Devlet, eyalet ve şehir idarelerinden meydana gelen ve kamu statüsündeki liman birimleri olarak adlandırılan bir organizasyon tarafından yönetilen limanlar olduğu gibi genelde bölgesel özerk birimler tarafından yönetilirler.

Kamu statüsündeki limanlar küçük limanlar olup, diğer büyük limanları bölgesel özerk birimlerce yönetilir. Hükümet sadece kısmi olarak müdahale eder²⁸.

İngiltere : Limanlar yönetim biçimlerine göre 5 gruba ayrılır.

1. İngiliz taşımacılık dokları heyeti tarafından yönetilen limanlar,
2. Liman komisyonunun yönetimi altında bulunan, ancak liman yetkililerince bağımsız birimler olarak yönetilen limanlar,
3. Şehir idaresi tarafından yönetilen limanlar,
4. Özel sektör tarafından yönetilen limanlar,
5. Demir veya suyuolları işletmeleri tarafından yönetilen limanlar.

Birinci grupta yer alan limanlar, hükümetten bağımsız olarak, kendi mali sorumlulukları altında yönetilirler ve özel girişim niteliğine sahiplerdir. İkinci gruptaki limanlar liman yetkilileri tarafından özerk olarak yönetilerek işletilirler. Liman komisyon heyetleri, limanları kullananların temsilcilerinden oluşur.

İngiltere'de devletin herhangi bir mali yardım ve ödemedede bulunmasının söz konusu olmadığı limanlar, mali açıdan kendi sorunlarını kendileri çözmek durumundadır.

²⁸ KAPTANOĞLU, Cengiz: *Liman ve İdare Yöntemleri*, İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri Deniz Ticaret Odası Yayını, İstanbul, 1993, s.1-2.

- Almanya'da federal hükümet liman yönetimleriyle ilgilenmemekte tüm liman yönetimi bölgesel hükümetlerin yetki alanlarına girmektedir. Bazı eyalet hükümetleri limanların yönetimini kendileri yaparken, diğerleri ise bu işlevi liman işletme şirketlerine bırakmaktadır. Federal hükümet limanlara herhangi bir yardımda bulunmazken liman planları bölgesel hükümetler tarafından hazırlanır²⁹.

1.1.3. Türkiye'deki Liman İşletmecisi Kuruluşlar ve Tarihsel Gelişim

Osmanlı Seyrisefain İdaresi, 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti Seyrisefain İdaresi'ne çevrilmiştir. İlk hedef yeni ve yeterli bir filo meydana getirerek kendi limanları arasındaki taşımacılığı gerçekleştirmektir. Az zamanda bu yolda büyük adımlar atılmıştır. 1 Temmuz 1926'da Türk denizciliği "Kabotaj" hakkını kazanmıştır. Bundan böyle Türk limanları arasında yük, yolcu taşıma ve karasularında deniz ürünleri avlama hakkı artık Türk bayraklı gemilerindir³⁰.

1925 tarihinde kabul edilen 618 sayılı limanlar kanununun 1. Maddesine göre, limanların idare ve temizlenme ve derinlenme, genişlenme, taranmasına, şamandıraların konma ve iyi halde tutulmasına ve bu hususlara müteferri bütün liman işlerinin yapılmasına hükümet mecburdur.³¹ 1936 yılında çıkarılmış bulunan 3004 sayılı (İskelelerin Ne Suretle İdare Edileceğine Dair) Kanuna göre kıyılar ve limanlarla ilgili en yüksek karar mercii'nin hükümet olduğu ortaya çıkmaktadır.³²

Denizciliğin düzenlenmesi ve geliştirilmesi için yapılan çalışmalar sonucunda, 1939'da Deniz Yolları İşletmesi Genel Müdürlüğü ve Devlet Limanları İşletme Müdürlüğü adı altında Ulaştırma Bakanlığı'na bağlı iki teşkilat kurulmuştur. 1940'lı yıllarda bir yandan yeni alınan gemilerle filo genişletme çalışmaları sürdürülürken, diğer

²⁹ Deniz Ticaret Odası: a.g.i., s.72-73.

³⁰ T.C. Ulaştırma Bakanlığı: Cumhuriyetin 70. Yılında Ulaştırma ve Haberleşme, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1993, s.84.

³¹ TEKİL, Fahiman: **Deniz Hukukuna Giriş**, İstanbul, 1988, s.65.

³² Liman Nezaretçiler Kursu III: **Liman ve Gümrük Mevzuatı**, Liman Eğitim Projesi, İstanbul, 1982, No: 11,s.4.

yandan denizcilikle ilgili limanlar, denizde zapt ve müsadere, denizde can ve mal koruma gibi yasa çalışmaları yapılmıştır.

1945 yılında Ulaştırma Bakanlığı bünyesinde Liman ve Deniz İşleri Daire Başkanlığı'nın yanı sıra İstanbul Şehir Hatları İşletmesi ve Devlet Demir Yolları ve Limanlar İşletme Müdürlüğü kurulmuştur³³.

1.1.1985 tarihine kadar TCDD İşletmesi bünyesinde bulunan limanlar dairesi başkanlığına bağlı olarak yönetilen liman işletmeleri bu tarihten itibaren daire başkanlığını müessese müdürlüğü tesisatı çekirdeğini teşkil etmek üzere yeniden düzenlenmiştir. Ancak TCDD yönetim kurulunca 31.10.1985 tarihinden itibaren müessesenin faaliyetin son verilerek eski statüye dönülmüştür. Daha teşkilatı tamamen kurulmadan 10 aylık faaliyet sonucu müessese tekrar TCDD işletmesi bünyesine alınarak limanlar dairesine bağlanmıştır.

Haydarpaşa ve Derince Limanları 1928 yılında, Anadolu Bağdat Demiryolu Şirketi'nden, İskenderun ve Mersin Limanları 1942 yılında, samsun Limanı 1944 yılında ve Bandırma Limanı 1980 yılında TCDD İşletmesi'ne verilmiştir³⁴.

Limanların çoğunda kara alanlarının sahibi devlettir. Limanların derinleştirilmesi devletçe sağlanmaktadır. Türkiye'deki limanların önemli bir bölümü devlet kontrolündedir. Dolayısıyla hükümetlerin limanların üstünde etkisi büyüktür. Evvelce başlıca limanlar Limanlar Genel Müdürlüğü kontrolü altında çalıştırılmışlardır. Daha sonra Ulaştırma Bakanlığı'na bağlı kuruluşlardan TCDD ve TDİ Genel Müdürlüklerinin idaresine devredilmişlerdir.

---

³³ T.C.Ulaştırma Bakanlığı: a.g.e., s.85.

³⁴ T.C. Devlet Demiryolları İşletmesi: T.C. Devlet Demiryolları İşletmesi 1985 Yılı Raporu, T.C. Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu Yayını, s.91.

Limanların idaresi, ilgisine göre 6237 sayılı kanun uyarınca Bakanlar Kurulunca kararlaştırılacak esaslar dairesinde işletme teşekküllerine, özel idare veya belediyelere devredilmektedir³⁵.

Türkiye’de özel sektörün liman işletme yetkisi alması, 1990’lı yılların başına rastlamaktadır. Gerçi 1970’li yıllarda iskele tabir edilen ve sadece sahibi olan kişi ya da kuruluşlara hizmet veren küçük çaplı limanlar vardı. Ancak 1989 yılının sonlarına doğru dönemin hükümeti, Bakanlar Kurulu kararı ile özel limanların; devlete belli bir miktar para ödemek kaydıyla üçüncü şahıslara hizmet vermesi imkanını sağlamıştır³⁶. İlk özel liman kompleksi 1992 yılında faaliyete geçen Gemlik’teki Gempport isimli limandır. Gempport’dan sonra Ambarlı Liman Kompleksi (Altaş) ise ikinci sırayı almıştır.

Türkiye Denizcilik İşletmeleri A.Ş. ile ilgili olarak, 27.11.1994 tarih ve 22124 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 4046 sayılı özelleştirme uygulamalarının düzenlenmesine ve bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılmasına dair kanunun geçici 11.maddesi uyarınca özelleştirme programına alınmış sayılan teşekkül, yine 4046 sayılı kanunun 20.maddesinin (A)bendine istinaden T.C. Başbakanlık Özelleştirme İdaresi Başkanlığınca Türkiye Denizcilik İşletmeleri A.Ş.’ne döndürülmesine teminen hazırlanan ana sözleşme 6.2.1995 tarihinde onaylanmıştır. Özelleştirme Dairesi Başkanlığınca onaylanan Türkiye Denizcilik İşletmeleri A.Ş.’nin ana sözleşmesi 10.3.1995 tarihinde yapılan olağanüstü genel kurul kararı kabul edilerek, 6762 sayılı T.T.K.hükümlerine uygun olarak 21.3.1995 tarihinde tescil edilmiştir³⁷.

1995 yılı itibarıyla Türkiye’de iç ve dış ticarete hizmet veren;

- TCDD ve TDİ tarafından işletilen 21 adet kamu limanı
- Belediye ve mahalli idarelerce işletilen 32 küçük liman,

³⁵ İstanbul, Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri Deniz Ticaret Odası: **Deniz Sektörü Raporu “1990”**, Yayın No:27, Aralık 1991, s.185.

³⁶ ŞAHİN, Deniz: “Holdingler Limanlara Demir Attı”, **Ekonomist Dergisi**, 11 Şubat 1996, s.44.

³⁷ Türkiye Denizcilik İşletmeleri: **1994 Hesap Yılı**, İstanbul, s.1.

- Endüstriyel kuruluşlarca işletilen 7 sanayi limanı,
  - Özel sektör tarafından işletilen sair liman tesisleri,
- olmak üzere toplam ticari amaçlı 216 tesis bulunmaktadır³⁸.

Kamu limanlarının planlanması ve yönetimi ile meşgul olan diğer kuruluşlar olarak İsdemir, Zonguldak, Ereğli gibi belirli sanayi hizmeti gören özel endüstri limanlarını kontrol eden Sanayi ve Ticaret Bakanlığı sayılabilir. Ayrıca kamu limanları TCDD ve TDİ'nin yıllık bütçelerini ve yatırım programlarını onaylayan ve onların politika sorularını ve tarifelerini kararlaştıran Ulaştırma Bakanlığı denetimi altındadır. Bu denetimlere bağlı kalmak koşulu ile her iki teşekkülün TCDD ve TDİ Genel Müdürleri kendi kurumlarının yönetim kurulu başkanı olarak çoğunlukla bağımsız bir kuruluş olarak hareket ederler.

Her iki kuruluşun merkez bürolarında limanların topyekün planlaması ile işleyişinden ve bunların koordinasyonundan sorumlu olan limanlar dairesi başkanlığı vardır. Herbir liman bir liman müdürü tarafından yönetilmektedir³⁹.

1.1.4. Türkiye'de Limanların Genel Sorunları

Denizcilik sektörü; Türk ekonomisinde lokomotif sektör olma özelliği taşıyan, küreselleşen dünyanın sonucu olan yoğun rekabet ortamında, rekabet gücü fazla olan, bir hizmet sektörüdür.

Limanlar ise; üç tarafı denizlerle çevrili olan Türkiye'de, en önemli alt yapı unsurlarıdır. Dünyadaki teknolojik gelişmelere uyabilmek, dünya limanlarıyla rekabet edebilmek amacıyla limanların genel olarak yapısal ve işletmeden kaynaklanan yetersizliklerinin giderilmesi gerekmektedir.

³⁸ BAYRAK, Selahattin: "Limanlarımızın Mevcut Durumu ve İleriki Yıllar Liman İhtiyacı", *Türk-İnşa Aylık Mesleki Bilim Teknik ve Haber Dergisi*, Temmuz, 1995, Sayı: 158, s.20.

³⁹ ALTINÇUBUK: a.g.e., s.37.

1.1.4.0. Limanların Yapısal Yetersizliklerine İlişkin Sorunlar⁴⁰

- Yanaşma yerleri, rıhtım boyları, su derinlikleri, geri bölge alanları, gemiye hizmet araçları, ambarlama ve araç park yerleri yetersizdir.
- Limanlarımızın çoğu deniz kirlenmesiyle ilgili tedbir ve imkanlardan yoksundur.
- Limanların önemli bir bölümünün tapu tescili yapılmamıştır.
- Tehlikeli yükler için elverişli depolama tesisleri ile bunlara ilişkin düzenlemeler pek çok limanlarımızda ya yoktur veya yetersizdir.

1.1.4.1. Limanların İşletilmesine İlişkin Sorunlar

a- Liman Otoritesi Konusu

Limanlarda (özellikle metropolitan nitelikli limanlarda) liman faaliyetlerinin tek elden denetim ve koordinasyonu yapılamamaktadır. Limanlarda görevli liman işletmeci kuruluşların, gümrük, sağlık ve güvenlik kuruluşları ile ulaştırma bakanlığı liman başkanlıklarının uyum ve işbirliği içinde süratli hizmet verememeleri ana sorunlardan biri olarak yer almaktadır.

b- Liman İşletmelerinin Faaliyeti

- Operasyonel hizmetler yönünden, sistematik, yirmidört saat sürekli ve rezervesiz hizmet verilememesi,
- Bürokratik hizmetler yönünden işlemlerin sadeleştirilmemiş bulunması, hizmetlerin sistematik ve süratli verilemeyişi,
- Liman tarifelerinin bağımsız iskeleleri ve barınakları kapsamaması⁴¹,

⁴⁰ T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı: 3. İzmir İktisat Kongresi (4-7 Haziran 1992), "Denizyolu Ulaştırması Raporu", D.P.T. Yayını, 1993.

⁴¹ II.Ulusal Denizcilik Kongresi: a.g.r., s.304.

- İşletme personelinin eğitimleri yeterli görülmemektedir.
- Limanların tanıtılması ve pazarlanması yeterince yapılamamaktadır.
- Gümrük mevzuatının işletmeciliğin hızını kesecek özellikte olması, yüklerin limandan giriş ve çıkışında gecikmelere neden olmaktadır.
- Liman faaliyetleri bir maliyet bazına oturtulmamıştır.
- Liman tüzük ve yönetmelikleri günün koşullarına cevap verecek nitelikte değildir.
- Liman faaliyetlerine ilişkin, düzenli ve bilgisayar bağlantılı bilgi akışı sağlanamamaktadır⁴².

1.1.5. Limanda Yapılan Hizmetler

Liman hizmetleri temelde gemiye verilen hizmetler, yüke verilen hizmetler, yolcuya verilen hizmetler olarak 3 gruba ayrılır:

1.1.5.0. Gemiye Verilen Hizmetler

Limanlarda gemilere çeşitli hizmetler sunulur. Bunlar çoğunlukla, geminin limana giriş çıkışında ve yanaşma yerinde bulunduğu sürece yapılan hizmetlerden oluşur.

Gemilere sunulan liman hizmetleri şunlardır⁴³ :

- Kılavuzlama (kılavuzluk hizmeti),
- Romörkör, morinbot ve servis motoru hizmeti,
- Palamar, şamandıra hizmetleri,
- Yanaşma yeri, demir yeri kirası,
- Gemi ambar ve gladolarının açılıp kapatılması,
- Yükleme boşaltma donanımlarının hazırlanması,
- Malzeme, kumanya, su hizmetleri,

⁴² Deniz Sektörü Raporu "94" : s.290.

⁴³ AKTEN, ALBAYRAK: a.g.e., s.111.

- Gemiden çöp, balast suyu alınması,

Kılavuzlama, yanaştırma ve kaldırma, palamar hizmetleri gibi; kimi hizmetleri almak zorunludur. Yükleme boşaltma donanımlarının hazırlanması, kumanya, su hizmetleri gibi, kimilerinin alınması ise isteğe bağlıdır.

Gemiye verilen hizmetlerin ücretleri gemi sahibinden, gemi işleteninden veya bunlar adına hareket eden kişiler olarak kaptan yahut gemi acentesinden alınır.

Kılavuzluk hizmeti gibi kimi hizmetlerin ücretleri groston veya netton türünden gemi tonajı üzerinden alınırken, romörkör hizmeti gibi kimilerinin ücreti ise zaman üzerinden alınır⁴⁴.

1.1.5.1. Yüke Verilen Hizmetler

Limanlarda yüklere değişik hizmetler sunulur. Bunlar⁴⁵ ;

- Yükleme boşaltma hizmetleri,
- Şifting hizmeti,
- Limbo hizmetleri,
- Hammaliye/ taşıma hizmetleri,
- Manipulasyon, montaj ve demontaj hizmeti,
- Aktarma hizmeti,
- Depolama hizmeti şeklindedir.

Yükleme boşaltma hizmetleri, yükün gemiye yüklenmesi (yani, gemi güvertesine veya ambarına konulması) veya gemiden rıhtıma boşaltılması işlemleridir. Bu işlem, hizmetin supalan hizmeti veya ardiye bağlantılı hizmet oluşuna göre ayrıcalık gösterir.

⁴⁴ İktisadi Araştırmalar Vakfı: Mersin Serbest Bölgesi ve Geleceği Seminer, (Tebliğler ve Panel), İstanbul Matbaası, İstanbul, 1987, s.117.

⁴⁵ AKTEN: a.g.e., s.57.

Supalan yükleme boşaltmada yük, ardiyeye uğramadan, yani doğrudan taşıtanın (alıcı, yükleyici) aracından gemiye yüklenir; ya da gemiden alıcının aracına boşaltılır.

Ardiye teslimi hizmette ise, mal antrepo, sundurma vb. Limanın depolama tesisinden alınarak gemiye yüklenir; yahut gemiden boşaltılan eşya liman depolarına çekilir.

Yükleme boşaltma hizmetinde yük; ağırlık, adet veya hacim üzerinden ücretlendirilir⁴⁶.

Şifting hizmeti: Bir gemideki eşyanın bu geminin ambar veya güverteleri arasında gemiden indirilmeksizin yerinin değiştirilmesi hizmetlerini, (iş sahiplerinin kendi olanaklarıyla yaptıkları şiftingler de bu kapsama alınır) ifade eder.

Limbo hizmetleri: iki geminin birbirine yanaşarak (abordo olarak) karşılıklı güverte veya ambarları arasında eşyanın bir gemiden boşaltılması veya diğer gemiye yükletilmesi hizmetlerini ifade eder⁴⁷.

Hammaliye/Taşıma Hizmetleri, gemi ile depolama alanları arasında yapılan terminal (rıhtım üstü) hizmetlerine denir.

Ardiye hizmeti, yüklerin liman bölgesi içinde depolanması hizmetidir.Boşaltılan veya yüklenecek yükler liman depolama alanlarında depolanır.

Türk mevzuatına göre kabotaj yüklerinin konduğu yerler ambar, gümrüklü eşyanın konduğu yerler sundurma, antrepo beyannamesi veya antrepo listesinde yazılı eşyanın konduğu yerler antrepo olarak nitelendirilmektedir.

Buraya kadar belirtilen hizmetler limanın temel hizmetleridir. Bununla birlikte limanlar, temel hizmetleri dışında yüke çeşitli hizmetler sunagelmektedir. Parçaların

⁴⁶ AKTEN, ALBAYRAK: a.g.e.,s.113.

⁴⁷ T.C.D.D. İşletmesi: **Derince Liman Hizmetleri Tarifesi**, Ankara, 1995, s.23.

tartılması, kapların açılması ve kapatılması, istif yerindeki parçaların seçilmesi, kap değiştirilmesi, kaplarda onarım yapılması, numune ve marka vurulması, kaptan numune alınması, kapların etiketlenmesi böylesi hizmetlerden bazılarıdır.

Bu hizmetler manipulasyon, montaj ve demontaj hizmetleri olarak sınıflandırılmaktadır. Bu hizmetler bir liman için yükleme, boşaltma ve depolama gibi temel hizmetler türünde değildir, tali yani isteğe bağlı ikincil türdedir.

1.1.5.2. Yolcuya Verilen Hizmetler

Yolcuya verilen liman hizmetleri genellikle, gemilere girecek ya da gemilerden inecek yolcular ve turistler içindir. Çoğunlukla, kişi başına ücretlendirilir. Hizmetin karşılığı ise taşıyan veya onun adına hareket eden kişilerden (gemi kaptanı veya gemi acentesi) alınır⁴⁸.

1.1.5.3. TCDD ve TDİ'nin Limanlarda Verdiği Tekel Hizmetleri

Hükümetçe kendisine verilen, limanlar, rıhtımlar ve iskelelerde TCDD'nin tekeli altında yapacağı işler şunlardır⁴⁹ :

a) 300 rüsum tonilâtosuna kadar makineli ve makinesiz gemilerin yükleme, boşaltma ve aktarma işleriyle yolcu beraberindeki zat ve ev eşyası hariç, ticaret eşyasının her türlü yükleme, boşaltma, aktarma ve hamallık işleri,

b) 300 rüsum tonilâtosundan yukarı gemilere tatl su verilmesi ve ihrakiyelerinin yükleme, boşaltma ve aktarma işleri,

c) Ambarlar, sundurmalar, açık sahalar, hangarlar, genel ve özel antrepolar, depolar kurup işletmek,

d) Her cins yakıtlar ile her nevi akaryakıt tesisleri kurup işletmek,

⁴⁸ AKTEN, ALBAYRAK: a.g.e.,s.114-115.

⁴⁹ T.B.M.M. Kanunlar Dergisi: Dönem:9, Toplantı:3, Cilt:35, Ankara, 1953, T.B.M.M. Basımevi, s.1028.

- e) Her türlü palamar hizmetleri,
- f) Romörkörüclük ve kılavuzluk işleridir.

TDİ Türkiye Denizcilik İşletmeleri A.Ş. ana statüsünün 4.maddesinin 3.fıkrası gereğince, devletçe verilmiş veya verilecek liman, iskele ve rıhtımlarda tekel olarak⁵⁰ ;

- a) Yükleme, boşaltma, aktarma ve hamaliye işleri yapmak ve bu işler için gerekli tesisleri kurup işletmek,
- b) Gemilere su vermek, yakıtlarını yüklemek, boşaltmak, aktarmak ve bu işler için gerekli tesisleri kurup işletmek,
- c) Deniz kıyısında veya geri sahalarda; antrepolar, ambarlar, sundurmalar, hangarlar, açık sahalar, yolcu salonları kurup işletmek,
- d) Her cins yakıt ve akaryakıtın depolama, yükleme, boşaltma, aktarma ve hamaliye işlerini yapmak ve bu işler için gerekli tesisleri kurup işletmek,
- e) Palamar şamandıraları kurup işletmek
- f) Kılavuzluk, romörkörüclük ve palamar işlerini yapmak,
- g) Gazino, lokanta, büfe, emanet odası gibi yolcu ihtiyaçlarını karşılayacak tesisler ve servisler kurup işletmektir.

TCDD ve TDİ kuruluşları tarafından işletilen limanların tümünde, 1983 yılından itibaren ABD dolarına dayalı tek liman hizmetleri tarifesi uygulanmaktadır.⁵¹

Limanların bazılarının TCDD, bazılarının ise Türkiye Denizcilik İşletmeleri (TDİ) tarafından işletilmelerinin yol açtığı koordinasyonsuzluk göze çarpmaktadır. Örneğin, 1988 yılı ilk yarısında TDİ Karadeniz limanlarında uyguladığı liman hizmet tarifesindeki ücretlerde indirim yapmış; ancak bu indirim TCDD tarafından işletilen Akdeniz limanlarına yansımamıştır⁵².

⁵⁰ Resmi Gazete: 14 Kasım 1984 Tarih ve 18575 Sayılı, s.14.

⁵¹ TEKSÖZ, Lami: "Türk kamu Limanlarının Özelleştirilmesi", *Deniz Ticaret Dergisi*, Ocak-Şubat 1993, Yıl. 10 Sayı:1, s.61.

⁵² TEZERTEN, Atif, KAYACIKLI, Tamer: *Limanlarımızdan Ortadoğu Ülkelerine Transit Taşımacılık*, İstanbul Ticaret Odası Yayını, Yayın No. 13, İstanbul, 1989, s.23.

İKİNCİ BÖLÜM

2. LİMAN İŞLETMELERİNDE MUHASEBE DÜZENİ

2.0. KONU İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

2.0.0. Muhasebe Kavramı

Kişilerin toplum içinde düzenli, fakat sürprizlere yer vermeyen bir hayata sahip olmak için uyguladıkları hesap teknikleri, işletme ekonomisinin konusu olan işletmeler için can alıcı bir önem taşımaktadır. İnsan gereksinimlerini karşılamak için mal ve hizmet üretiminde bulunan ekonomik ve teknik birimler olarak tanımlanan işletmelerin uyguladıkları hesap teknikleri, kişilerin kullandıkları hesap tekniklerine göre daha ileri ve daha karmaşıktır. Optimum kar elde etme amacıyla hareket eden işletmelere ilişkin değer hareketlerini izleyen, saptayan ve yorumlayan bu tekniklerin tümü işletme ekonomisinin bir kolu olan "muhasebe" nin konusunu oluştururlar. O halde muhasebe, işletmelerin mali durum ile işletme faaliyet sonuçlarının incelenmesine ve yorumlanmasına olanak verecek biçimde işletme faaliyetlerine ilişkin kayıtların tutulması ile ilgilenmektedir⁵³.

Ülke ve işletme iktisadı açısından muhasebe, gerçek ve tüzel kişi kurum ve işletmelerin yani tüm hesapsal kişilerin, önce kendi ; sonra bunlarla ilişkisi olanların hak ve sorumluluklarını belirlemek amacı ile ; bu hesapsal kişilerin varlık ve sermayelerine, zaman dilimleri içinde bunlardaki değer değişmelerine yani masraf, hasılat ve kazançlarına ilişkin hesapsal iş olgularını yasalara, kurallara, ilkelere, tümelemlere, yöntemlere ve kuramlara uygun olarak belgeler üzerinde saptayan ; bunları hesap adı verilen çiftyanlı çizgilere işleyerek izleyen ; bunlarla varılan sonuçları çizelge ve raporlarla ortaya koyup yorumlayan ; belgeleme ve yönetime araç olma özelliği taşıyan uygulama alanı geniş doğal bir bilimdir.⁵⁴

⁵³ YALKIN, Koç Yüksel : **Genel Muhasebe**, Turhan Kitabevi Yayınları, 8. Baskı, Ankara, 1994, s. 1.

⁵⁴ YAZICI, Mehmet, DURMUŞ, Ahmet Hayri, PAMUKÇU, Fatma : **MGB Tekdüzen Hesap Çerçevesi ve Hesap Planı Uygulaması**, İstanbul, 1996, s. 5.

2.0.1. Hesap Çerçevesi ve Hesap Planları

2.0.1.0. Hesap Çerçevesi

Hesap çerçevesi, bir ülkede bulunan kurum ve işletmelerin tüm hesaplarını, belirli bir anlamda, belirli bir tümlem içinde hesap sınıfı ve hesap kümesi olarak bölümleyen ve bu bölümleri kesin olarak sınırlayan ve açıklayan genel bir yönerge⁵⁵.

2.0.1.1. Genel Hesap Planı

Genel Hesap Planı, belirli bir hesap çerçevesine dayanarak, aynı işi yapan kurum ve işletme topluluklarının ya da birçok şubesi olan büyük kurum ve işletmelerin, ana hesaplarını, belirli bir tümlem içinde tanımlayan, kesin olarak sınırlayan ve açıklayan bir yönerge⁵⁶.

Genel hesap planı, bir hesap çerçevesine dayalı olarak hazırlanır.

Genel hesap planında hesap sınıfı, hesap kümesi ve ana hesaplar (defterikebir hesapları) yer alır.⁵⁶

2.0.1.2. Hesap Planı

Hesap planı, belirli bir hesap çerçevesine ya da genel hesap planına dayanarak, kurum ve işletmelerde tutulan ana hesapları “defterikebir hesaplarını” ara hesapları ve ayrıntı hesapları, belirli bir tümlem içinde, amaca, plana, denetime uygun bir biçimde tanımlayan, kesin olarak sınırlayan ve açıklayan, aynı işolgularının sürekli ve duraksamadan aynı hesaplara işlenmesini ve aynı hesaplarda izlenmesini sağlayan özel bir yönerge⁵⁷.

⁵⁵ YAZICI, Mehmet : *Muhasebe Tümleri ve Örgütlenmesi*, Sermet Matbaası, İstanbul, 1990, s. 155.

⁵⁶ YAZICI, DURMUŞ, PAMUKÇU : a.g.e., s. 11.

⁵⁷ YAZICI : a.g.e., s. 168.

Hesap planı bir işletmenin muhasebe sisteminin temelidir.

Hesap planlarının genel ekonomi içindeki yeri önemlidir. Aynı faaliyet alanındaki işletmelerin aynı hesap planına göre düzenlenmiş bilançoları kolay karşılaştırılabilir, durum ve sonuçları birleştirilerek genel ekonominin durumu saptanabilir, işletmelerin fiyat politikaları denetlenebilir⁵⁸.

2.0.2. Muhasebe Sistemi

Sistem belirli bir amaca yönelik olan ve birbirine bağımlı ayrı ayrı öğeler (parçalar) dizisi olarak tanımlanır. Bu tanıma göre, herhangi bir sistem üç unsuru içerir :

1. Sistemin öğeleri aynı çatı altında toplanmalıdır.
2. Öğelerin birbirine bağımlı olmaları nedeniyle aralarında iletim olmalıdır.
3. Sistem bir amaca yönelik olacağından öğeler arası bağımlılık söz konusu amaca varacak şekilde sağlanmalıdır.

Sistem tanımından ve sistemin içerdiği unsurlardan anlaşılacağı gibi temel olan bütündür. Sistemin öğeleri bütüne bağlılıkları oranında önemlidir. Öğeler bütüne bağlı oldukları sürece değer taşırlar. Çünkü öğeler birbirleri ile bağımlı olduklarından birisindeki herhangi bir değişiklik diğer öğeleri, dolayısıyla bütünü (sistemi) etkileyecektir⁵⁹.

Muhasebe sistemi, başka bir deyişle, muhasebe tümleni, birbiri ile ilişki, ilinti ve bağıntısı kaçınılmaz olan muhasebe öğeleri ve özellikle işlem muhasebesi ile işletme muhasebesi arasında sağlanan uyumlu ve düzenli bütünlüktür.

İşlem muhasebesi işletmenin dış çevresi ile olan ilişkilerini, işletme muhasebesi ise işletmenin iç değer hareketlerini konu almaktadır. Bu iki muhasebenin konuları birbirin-

⁵⁸ ATAMAN, Ümit : Genel Muhasebe, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 1995, s. 51-52.

⁵⁹ SÜRMEİLİ, Fevzi : Muhasebe Bilgi Sistemi, Birlik Ofset, Eskişehir, 1995, s. 4.

den farklı olsa bile bunları tamamen birbirinden ayrı düşünmek mümkün değildir. İşlem muhasebesi ile işletme muhasebesi arasında sürekli bir bilgi akışı sözkonusudur⁶⁰.

İşletme muhasebesi, birçok veriyi ve özellikle yarı, ara, yan ve tamüretik stok durumunu, bunların o dönemdeki birim üretim maloluş fiyatlarını işletme muhasebesinden alır.

Demek ki, bu iki muhasebenin birbiri ile yakın ilişki, ilinti ve bağıntısı vardır. Bu iki muhasebe birbiri ile işbirliği yapmak, uyum ve düzen içinde olmak, birbirini bütünlük zorundadır⁶¹.

2.0.3. Tekdüzen Muhasebe Sistemi

Maliye ve Gümrük Bakanlığı, Vergi Usul Yasası'nın (VUK) 175 ve mükerrer 257. Maddelerinin, Bakanlığa verdiği yetkiye dayanarak, MUHASEBE SİSTEMİ UYGULAMA GENEL TEBLİĞİ'ni hazırlamış ve 26.12.1992 gün ve 21447 sayılı Resmi Gazete'nin mükerrer sayısında yayınlanmıştır⁶².

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nin amacı ;

- a) Mali olayların doğru (sağlıklı) ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesini,
- b) Mali tabloların tutarlı, karşılaştırılabilir ve gerçek durumu yansıtır bir biçimde sunulması,
- c) Denetimin kolaylaştırılmasını sağlamaktır.

Ayrıca ;

- Dönemler ve işletmeler arası karşılaştırmayı kolaylaştırmak

⁶⁰ YAZICI, DURMUŞ, PAMUKÇU : a.g.e., s. 10.

⁶¹ YAZICI: a.g.e., s. 153.

⁶² Mükellefin Dergisi : Lebib Yalkın Yayınları, Ocak, 1993, Sayı : 1, s. 4.

- Terim birliğini sağlamak
- Hesap birliğini sağlamak gibi amaçlar da Tebliğ'de yer almaktadır⁶³.

İktisadi Devlet Teşekkülleri'nin Türkiye Ekonomisi'ndeki ağırlıklı payı, bu işletmelerde uygulanan muhasebe sistemlerinin ıslahını da gereksinim olarak ortaya çıkarmıştır. Denilebilir ki, Kamu İktisadi Teşebbüsleri Türkiye'de sistemli muhasebenin uygulanmasında öncülük fonksiyonu da üstlenmişlerdir. Bu cümleden olarak "Tekdüzen Muhasebe Sistemi" uygulaması da bu işletmelerde gerçekleşmiştir. Bankalar Kanunu'nda öngörülen "şeffaflık" ilkesi ile Sermaye Piyasası Kanunu'nda öngörülen "kamuyu aydınlatma" gereği bu kanunlara tabi işletmelerde uygulanmak üzere standart hesap planları düzenlenmiş, mali tabloların hazırlanması ve sunulmasına ilişkin ilkeler tespit edilmiştir. Nihayet, sınırlı sayıda işletmeyi kapsamına alan bu gelişmeleri, bilanço usulünde defter tutan işletmelerin tamamını kapsamına alan ve 26 Aralık 1992 tarihli Resmi Gazete'nin mükerrer sayısında yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile belirlenen esaslar izlemiştir⁶⁴.

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği :

1. Muhasebenin Temel Kavramları,
2. Muhasebe Politikalarının Açıklanması,
3. Mali Tablolar İlkeleri,
4. Mali Tabloların Düzenlenmesi ve Sunulması,
5. Tekdüzen Hesap Çerçevesi, Hesap Planı ve İşleyişi (Hesapların Açıklanması), konularında düzenlemeler yapmıştır⁶⁵.

Hesap planının dış yapısına ait ilkelerle, hesapların harfle mi, rakamla mı, yoksa harf ve rakam kombinezonu ile mi ayırma tabi tutulacağı amaçlanmaktadır. Bu sahada çok kullanılan üç çeşit uygulama vardır. Bunlardan mutlak rakam sistemine göre,

⁶³ ÖRTEN, Remzi : Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulama Rehberi, Cilt 1, Gazi Büro Kitabevi, Ankara, 1993, s.1.

⁶⁴ HACIRÜSTEMOĞLU, Rüstem, PEKDEMİR, Recep, TÜRKER, Masum, ARSLAN, Erdoğan : Örneklerle Tekdüzen Hesap Planı Açıklamaları ve Mali Tablolar, TÜRMOB Yayınları 7, Ankara, 1993, s. 2.

⁶⁵ Mükellefin Dergisi : a.g.e., s. 13.

hesapların başına 1,2,3 gibi rakamlar getirilir. Desimal (onlu) sistemde ise, her hesap sınıfının başına 0'dan 9'a kadar bir sayı verilir ve bir hesap sınıfı en çok 10 hesap grubuna, her hesap grubu da 10 büyük defter hesabına, her büyük defter hesabı da, en çok 10 yardımcı hesaba ayrılabilir.

Tebliğ'deki Tekdüzen Hesap Planı desimal (onlu) sisteme göre kodlanmıştır⁶⁶.

Tebliğ, işletmelerin muhasebe sistemlerini belirlenen Tekdüzen Hesap Çerçevesi ve Hesap Planı doğrultusunda kurmaları zorunluluğu getirilmiştir. Bu nedenle işletmelerin muhasebe sistemlerini Tekdüzen Hesap Çerçevesi'ne ve Hesap Planı'na uydurmaları gerekmektedir. Tekdüzen hesap çerçevesinde hesap sınıfları ;

1. Dönen Varlıklar
2. Duran Varlıklar
3. Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar
4. Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar
5. Özkaynaklar
6. Gelir Tablosu Hesapları
7. Maliyet Hesapları
8. Serbest
9. Nazım Hesaplar
0. Serbest

Şeklinde gruplar halinde sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmada her sınıfın hesap grupları ayrıca düzenlenmiş olup hesap planının çerçevesi belirlenmiştir⁶⁷.

Bu hesaplar :

- 1-5 hesap sınıfı içinde yer alan hesaplar bilançonun düzenlenmesi ile ilgilidir.

⁶⁶ ÖRTEN : a.g.e., s. 5.

⁶⁷ HACİRÜSTEMOĞLU, PEKDEMİR, TÜRKER, ARSLAN : a.g.e., s. 9-10.

- 6 no'lu hesap sınıfı gelir tablosunu düzenleyen hesaplardır.
- 7 no'lu hesap sınıfı maliyetlerle ilgili hesapları içermektedir.
- 8 no'lu hesap sınıfı ise 2 nolu tebliğ kapsamında eş zamanlı maliyet tespit etme yöntemine göre düzenlenme koşulu ile yönetim muhasebesi uygulamaları için kullanılabileceği ve ilgili hesapların dönem sonlarında kapatılabileceği, aynı zamanda bu hesapların mali tablolar kapsamına alınmayacağı öngörülmüştür⁶⁸.
- 9 no'lu hesap sınıfı ise nazım hesaplarla ilgilidir.

2.1. TÜRKİYE'DE LİMAN İŞLETMELERİNDE PERSONELİN ORGANİZASYONU

2.1.0. Genel Açıklama

İşletme organizasyonlarında temel unsurlardan birisi elemandır. Muhasebe organizasyonunun oluşturulmasından sorumlu olan yöneticiler, işletmede uygulanmakta olan muhasebe ve defter sistemlerini çok iyi uygulama yeteneğine sahip elemanları görevlendirmelidirler. İşletmeler ne kadar iyi bir muhasebe organizasyonu kurarlarsa kursunlar ; kurulan sistemin mükemmelliği, muhasebeden beklenen bilgi akışının zamanında, kesiksiz ve doğru olarak sağlayan uygulayıcılara bağlıdır. Muhasebede çalışacak elemanlar hem sayı olarak hem de nitelik olarak yeterli olmalıdırlar⁶⁹.

Deniz ticaret sektörü ticari açıdan olduğu kadar eğitim açısından da uluslararası kurallara bağlıdır. Bu nedenle denizcilikte başarılı olmak için insan kaynağına önem vermek birinci sırada önemlidir.

Türkiye'de liman personeli yetiştiren eğitim kurumlarının bulunmayışı nedeniyle, limanlarda liman faaliyetleri istenilen süratle yapılamamaktadır. Kaldı ki AT limanlarında ve gümrüklerinde çalışan personelin yeni yapıya adapte olması için kurslar düzenlen-

⁶⁸ GÖKDENİZ, Ümit : **Muhasebe Standartları**, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 1996, s. 57.

⁶⁹ TÜREDİ, Hasan : **Muhasebe Organizasyonu**, Karadeniz Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ders Notları : 31, Trabzon, 1987, s. 3.

mekte ve bu konuya topluluk büyük miktarda kaynak ayırmaktadır. Topluluk bünyesindeki bu çalışmalara katılmalıdır⁷⁰.

2.1.1. Bir Liman İşletmesinin Organizasyon Yapısını Oluşturan Üniteler

Bu işletmenin : 1 Müdür, yeterli sayıda (2-3) Müdür Yardımcısı ve aşağıdaki ünitelerden kurulu olduğunu görürüz⁷¹.

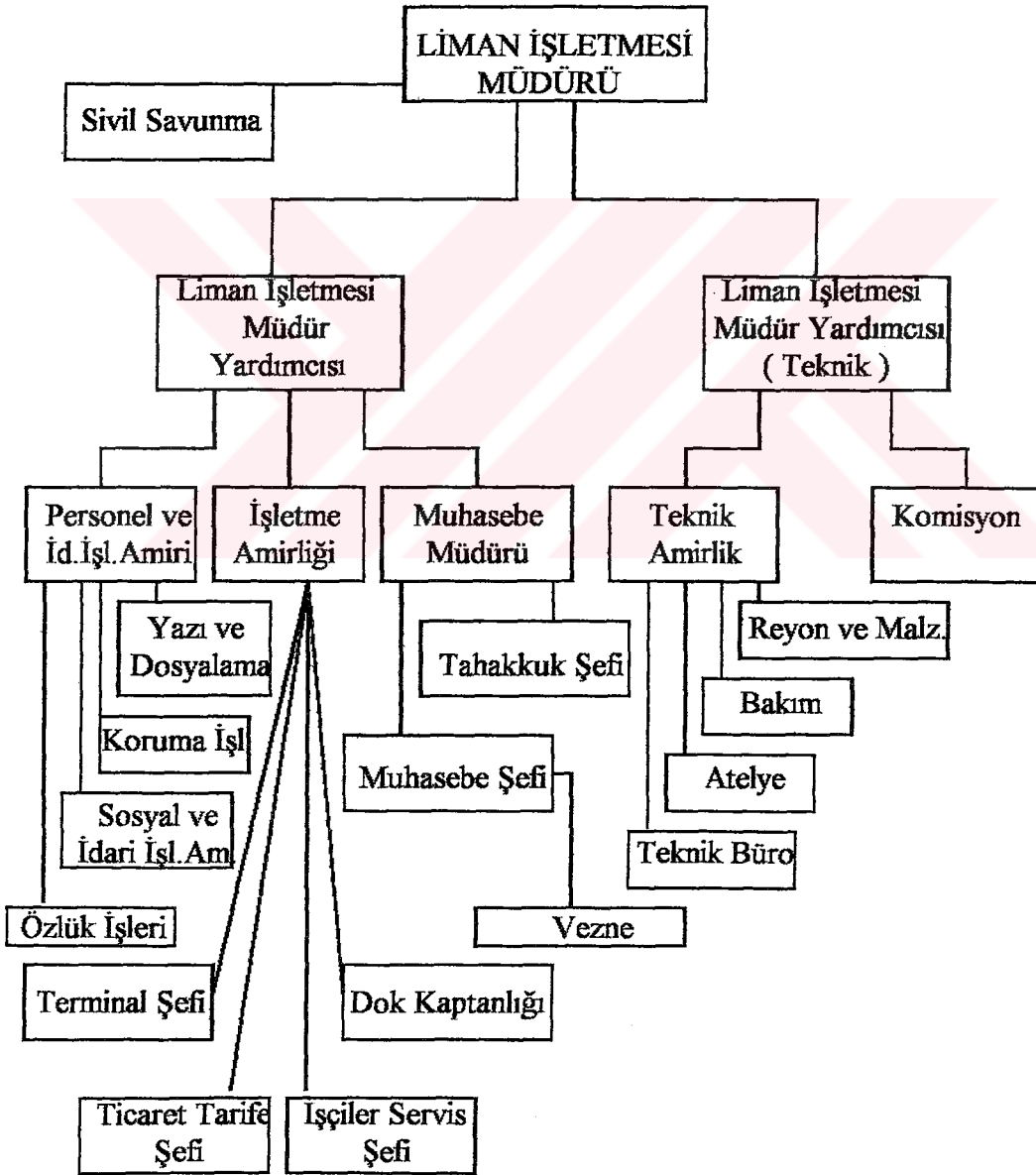
- Sivil Savunma Uzmanlığı
- Kontrol Kurulu
- Araştırma ve Planlama Servisi
- Personel ve Sosyal İşler Servisi
- Muhasebe Servisi
- Gelirler Servisi
- Gelirler Kontrol Servisi
- Sigorta Servisi
- Ücret Kontrol Servisi
- Sağlık Servisi
- Yazı İşleri, Haberleşme ve Arşiv Servisi
- Kılavuzluk Servisi
- Taşıtlar Servisi (Başenspektörlük)
- Malzeme Servisi
- Yiyecek İşleri Servisi
- Bakım - Onarım Atelyesi
- İşletme ve Planlama Servisi
- Planlama, İşçi Sevk ve Özlük İşleri Kısmı
- Yükleme Boşaltma Kısmı
- Ambarlama Kısmı
- Yolcu Salonu, Rıhtımlar ve İş Emniyeti

⁷⁰ ÖZKAN, Reşat : 1995 Yılı Başında Türk ve Dünya Denizciliği, İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri Deniz Ticaret Odası, Yayın No:38, İstanbul, 1995, s. 13-14.

⁷¹ ALTINÇUBUK: a.g.e., s. 43.

- Laboratuvar ve Kimya İşleri Kısmı
- Manifesto Servisi
- Kömür Servisi
- Koruma ve Güvenlik Amirliği
- İtfaiye Şefliği

Derince Limanı'nın organizasyon şeması içinde Muhasebe Servisi'nin yeri şekil 2.1'de gösterilmiştir.

Şekil 2.1 : Derince Liman İşletmesi'nin Organizasyonu

Kaynak : Derince Liman İşletmesi Müdürlüğü

2.1.2. Muhasebe Servisi ⁷²

İşletmeye ait hertürlü muhasebe işlerini ; yürürlükteki mevzuata uygun olarak yürütür, işletmeye ait para, kıymetli evrak ve benzerlerini saklar.

İlgili servisler tarafından hazırlanıp muhasebeye gelen her türlü personel hakedişleri ile özlük konularında doğmuş borç ve alacakların, zamanında tahsil ve ödemelerini yapar.

Vergi Beyannameleri, emeklilik kesenekleri, sigorta primleri, ikraz borçları ve benzerlerine ait işlemleri yürütür ve bunları kanuni müddeti içinde öder.

Aylık mizanlar ile faaliyet raporlarını hazırlar, işletmenin yılsonu bilançosunu çıkarır.

Gelir ve gider tablolarının tatbikatını yapar, sapmaları tespit eder ve tedbirleriyle birlikte üst makama bildirir.

Servislerden toplanan bilgi ve teklifleri birleştirerek işletmenin yıllık işletme bütçesini hazırlar.

Muhasebeleştirilmiş bulunan her türlü borç ve alacakları takip eder ve sonuçlandırır.

İşletmece yürütülmekte olan hizmetlerin maliyet unsurlarını tespit eder, unsurlardaki değişimleri izler, maliyet standartlarını hazırlar, kara geçiş noktalarını belirler ve sonuçları raporlar halinde üst makama duyurur.

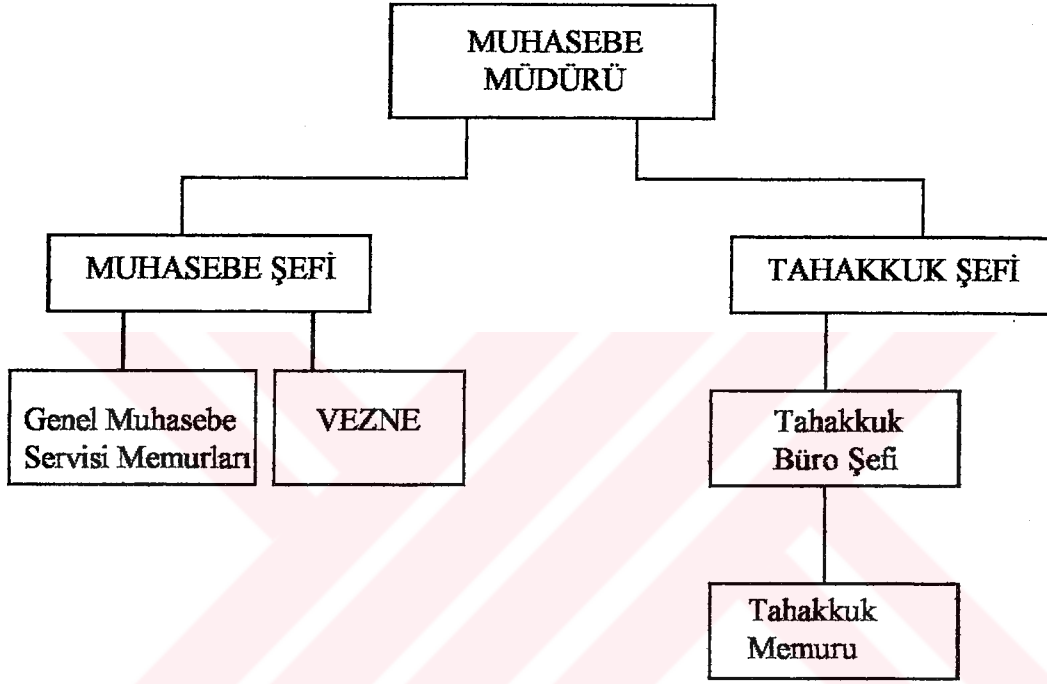
“Sabit Kıymetler Talimatnamesi” nde öngörülen görev ve işlemleri yürütür.

---

⁷² ALTINÇUBUK: a.g.e., s. 47.

İşletmeye ait emlakın kiralanma ve kiraya verme işlemlerini yürürlükteki mevzuata göre yürütür.

Derince Liman İşletmesi'nin Muhasebe Servisi'nin Organizasyon Şeması Şekil 2.2'de gösterilmiştir.

Şekil 2.2 : Derince Liman İşletmesinin Muhasebe Servisinin Organizasyonu.

Kaynak : Derince Liman İşletmesi Muhasebe Müdürlüğü

2.1.3. Liman İşletmeleri Muhasebe Servisi Hizmetlilerinin Görevleri

Mali İşler ve Muhasebe Müdürü'nün görev, yetki ve sorumluluğu :

Mali işler ve Muhasebe Müdürü işletme tahakkuk işlerinin de amiridir. Bu işleri tahakkuk bürolarının bağlı bulunduğu servis Müdür Yardımcısı vasıtasıyla yürütür⁷³.

⁷³ TCDD İşletmesi, Mali İşler Dairesi Başkanlığı : İşletmeler tahakkuk işlerini yürüten personelin görev, yetki ve sorumlulukları hakkındaki esaslar, 14.12.1973, s. 1.

Mali İşler Müdürleri'nin görevleri şunlardır ⁷⁴ :

- A- Bilanço hesaplarının Hesap izahnamesi hükümlerine göre tutulması,
- B- Nakit işlerinin, veznelere mahsus izahname ve diğer hükümlere göre idaresi,
- C- Bütçe hesaplarının tutulması ve harcamalarda :
  - a- Tasarruf temini,
  - b- İsrafin önlenmesi,
  - c- Gelirin artırılması,
  - Gelirde :
  - d- Bütçedeki tahminlerle,
  - e- Bir evvelki senenin fiili tahakkukları ile mukayese yapılması suretiyle,
  - Bütçenin kontrolü :
- D- Denetçilik teşkilatı ile tediyatının :
  - a- Masraf tertibine uygunluğunu,
  - b- Hesap doğruluğunu,
  - c- Bilanço hesaplarına intikalindeki doğruluğunu kontrol etmekten ibarettir.

Muhasebe Şefleri⁷⁵ :

- a) Muhasebe işlerini kanun, nizamname, talimatname, izahname ve sair emirler daire-sinde yürütmekten mesuldürler. Muhasebe işlerinin yürütülmesi için bir iş taksimi planı hazırlayarak Mali İşler Müdürü'nün tasvibine arz eder.
- b) Para muamelelerini denetleme ve tali veznelerin para ihtiyacı taleplerinin lüzumlu olup olmadığını tetkik ederler.
- c) Muhasebe ile ilgili hususlarda tali veznelerce talimat vermeye yetkilidirler.
- d) Muhasebe Şefleri veznedarlarla birlikte bankadaki hesaplardan para çekmeye ve bu hesaplara yatırma yapmaya yetkilidirler.
- e) Muhasebe Şefi'nin veya yetkili vekilinin imzası olmadan ne para alınabilir ne de tediyat yapılabilir.

⁷⁴ T.C.D.D. İşletmesi : **Mali Hizmetler Talimatnamesi ve İzahnameleri**, Devlet Demiryolları Matbaası, No:328, İzmir 1955, md. 44, s. 19.

⁷⁵ T.C.D.D. İşletmesi : a.g.t., (Mali İşler Müdürlüklerinin Hesap İşlerine Dair İzahname), md. 4, s. 3-4.

f) Muhasebe defterleri ile evrak ve kayıtları yalnız muhasebe şeflerinin yazılı müsaadesi ile alakalılarına verilir.

Tahakkuk Şefleri⁷⁶ :

Tahakkuk belgelerinin Kanun, Tüzük, Yönetmelik ve TCDD emirlerine uygun bir şekilde tanzim edilip edilmediğini kontrol eder ve yeterli bulunanların tahakkuk işlemlerinin yapılmasını sağlar.

Tahakkuk işlemleri tamamlanarak büro şeflerince gönderilen ödeme emirlerinde ;

1. Bağlı bulunan belgelerin tam olup olmadığını,
2. Bütçe ve Genel Muhasebe hesap numaralarının doğru olup olmadığını,
3. Yatırımla ilgili ise ; yatırım grup kredilerine ait hesap no'larının doğru konulup konulmadığını,
4. Onay emirleri v.s. gibi belgelerin yeterli olup olmadıklarını,

Mutlak surette kontrol etmekle yükümlü olup idari kontrolü noksan yapmaktan sorumludur.

Bu kontrolü tamamlanan ödeme emirlerini imza ederek Servis Müdür Yardımcısı'na gönderir.

Yönetimde bulunan büro şeflikleri arasında dengeli bir işbölümü yapar ve bu dengeli iş bölümünün devamlılığını sağlar.

Büro şefliklerinden gelen EBİM cetvellerini gününde Servis Müdür Yardımcısına verir.

⁷⁶ TCDD İşletmesi, Mali İşler Dairesi Başkanlığı : a.g.e., s. 2.

Personel eğitimine gerekli önemi verir. Servis içi eğitimin yapılması hususunda plan hazırlar ve Servis Müdür Yardımcısının onayına sunar.

Tahakkuk Büro Şefleri⁷⁷ :

Bölümüne ait tahakkuk işlerinin mevcut mevzuata göre yapılmasını ve süresinde ödenmek üzere hazırlanmasını temin eder ve bu işlerden birinci derecede sorumludur.

İşletmenin iş yerlerinden gelmesi gereken belgelerin noksansız ve süresinde gelip gelmediğini devamlı takip eder ve mevcut akış planına göre aksamadan gelmesi için tedbirlerini alır ve gecikenleri derhal tahakkuk şefine haber verir.

Tahakkuk memurlarınca, belgeler üzerinde yapılması gereken incelemenin ödemediği önce yapılmasını ve bu inceleme sırasında noksan ve hatalı olanların noksanlıklarının tamamlanmasını ve hatalarının düzeltilmesini sağlamak için durumu tahakkuk şefine bildirir.

EBİM'e gönderilecek bildirim cetvellerini önceden tesbit edilmiş olan günde hazırlar ve tahakkuk şefine verir.

Memurlar arasında iş bölümü yapar ve bu iş bölümünde EBİM kodlaması ile işleri kolaylaştırıcı hususları gözönüne alır. İş bölümünü tahakkuk şefine bildirir ve uygulamayı temin eder.

Ücret fişlerinin zamanında incelenmesini, icra v.s. kesintilerinin muntazam yapılmasını, hata ve noksanların tesbit edilerek düzeltilmesini ve ikmalini sağlar.

Tahakkuk Memurları⁷⁸ :

⁷⁷ TCDD İşletmesi, Mali İşler Dairesi Başkanlığı : a.g.e., s. 2-3.

⁷⁸ TCDD İşletmesi, Mali İşler Dairesi Başkanlığı : a.g.e., s. 3.

İşletmenin iş yerlerinden gelen ödemeye esas teşkil eden aşağıdaki belgelerin Kanun, Tüzük, Yönetmelik ve ilgili diğer mevzuat muvacebesinde tetkik ve kontrolünü yapar. Bu tetkik ve kontrol sırasında, tesbit ettiği maddi hata ve noksanlıkların düzeltilmesini sağlar. Tetkik ve kontrolü tamamlanan belgelerin noksansız bir şekilde takip listesini düzenler ve bu listeyi imza ederek süresinde EBİM'e gönderilmesi için büro şefine verir.

Ünitelerce, EBİM dışında yapılacak ödemelerde ise ; aynı şekilde tetkik ve kontrol edilmiş belgeler muhteviyatına göre tahakkuk işlemlerini tamamlar. Ödemeye hazır hale gelen ödeme emirlerini imzalar ve büro şefine tevdi eder.

İş bölümü ile, tahakkuk işlemleri yapılmak üzere tevdi olunan personel (memur, işçi, geçici v.s.) den herbiri için bir ücret fişi açar. Bu ücret fişlerine personelin işe başlama, işten ayrılma (emekli, istifa, vefat gibi) nakil, ücret artımı, kademe ilerlemesi, kadro tahsisi gibi işlemleri kayıt eder.

Personelin gelir vergisi yönünden aile durumunu, aile durumunda vaki olacak değişiklikler nazarı itibara alır.

Ayrıca personele ödenen tüm hakedişleri ve bu hakedişlerden yapılan kesintileri, borçları, icra, Emekli Sandığı, Yardım Cemiyeti, fazla ödeme gibi, ilgili bölümüne işler ve bunların hareketlerini takip eder.

Tahakkukla ilgili işlemlerde karşılaşılabilecek usulsüzlük, hata ve noksanlıkları büro şefine anında bildirir.

Tahakkuk memurları Kanun, Tüzük, Yönetmelik ve emirlere aykırı gördükleri tahakkuka esas teşkil edecek belgelerin tahakkuk işlemlerini yapmazlar ve durumu derhal büro şefine bildirirler.

Tali Vezneler Veznedarları⁷⁹ :

- a) Limanın bilumum tediye, tahsil ve kayıt işlerini tedvir etmek,
- b) Hakiki ve hükmi şahıslar tarafından verilen çekleri kabul etmek,
- c) Gerek Muhasebe Şefliğinin ve gerek tediye yaptırmaya yetki verilmiş iş yerleri amirlerinin imzasını taşıyan tediye emirleri muhteviyatını hak sahiplerine ödemek,
- d) Ödenmemiş tediye emirlerinin ve kasa mevcutlarının muhafazası hususunda gerekli tedbirleri almak,
- e) Vezne işlerini ilgilendiren muamelat hakkında Muhasebe Şefleri tarafından Tahsilat ve Tediyeyle ilgili verilen tedbirleri yerine getirmek ve talep edilecek malumatı derhal vermektir.

2.2. LİMAN İŞLETMELERİNDE KULLANILAN MUHASEBE DEFTERLERİ

2.2.0. Genel Açıklama

Muhasebenin temel amacının bilgi üretme olduğu gözönüne alındığında, bilgi üretimini sağlayacak kayıt sisteminin varlığına ihtiyaç duyulur. Bu doğrultuda geliştirilen kayıt sisteminin belirli kayıt araçları vardır. Bu kayıt araçları defterler olarak adlandırılır⁸⁰.

T.T.K. ve V.U.K.'nun ilgili maddelerinde⁸¹ defterler hakkındaki genel esaslar ve belirli kurallar ayrı ayrı belirtilmiştir.

2.2.1. Liman İşletmelerinde Kullanılan Muhasebe Defterleri

Tutulan defterler,

⁷⁹ T.C.D.D. İşletmesi : a.g.t., (Tali Vezneler İzahnamesi), md. 3, s. 2-3 .

⁸⁰ ATAMAN: a.g.e., s. 353.

⁸¹ T.T.K: md. 66, 70, 71, 72.

V.U.K: md. 171 - 226.

- Yevmiye Defteri
- Defteri Kebir (Büyük Defter)
- Envanter Defteri
- Günlük Kasa Defteri
- Kambiyo Senetleri Defteri
- Yardımcı Defterlerdir.

T.C.D.D., Mali İşler Müdürlüklerinin Hesap İşlerine Dair Hesapname'nin 76., 77., 78. maddeleri Muhasebe Defteri hakkında bilgi vermektedir.

Yevmiye Defteri (Md. 76)

Kayıtları tarih sırasına göre tesisi için yevmiye defteri tutulur.

Yevmiye defteri ciltli ve sayfaları sıra numaralıdır. Borç ve alacak muamelelerine ait tutarlar ayrı ayrı sütunlara yazılır.

Günlük kayıtların her biri yevmiye defterinde ayrı bir madde halinde gösterilir.

Gerek borç ve gerek alacak muamelelerine ait yevmiye sayfaları sene başında birden başlayarak sene sonuna kadar müteselsil numara alırlar. Madde numaraları ise yine sene başında birden başlayarak sene sonuna kadar müteselsil olarak devam eder.

Yevmiye defteri kanunen tutulması mecburi olan defterler arasında bulunduğundan V.U.K.'nin 174. Maddesi gereğince bir sene zarfında kullanılacağı tahmin edilen sayfalar her sene Aralık ayı sonuna kadar mahalli tasdik makamlarına Mali İşler Müdürlükleri tarafından tasdik ettirilir. Sayfaların yetmemesi ve yeni sayfa açılması lüzumu halinde noterden tasdik ettirilmek suretiyle yenisi kullanılır.

Defteri Kebir (Md. 77)

Kayıtların hesap türleri itibariyle ve yine tarih sırasına göre tesisi için defteri kebir tutulur. Defteri kebir de sayfa halindedir.

Defteri kebir günlük olarak tutulur. Gerek borç ve gerek alacak muamelelerine ait defteri kebir sayfaları sene başında birden başlayarak sene sonuna kadar müteselsil numara alır ve ciltlidir.

Yardımcı Defterler (Md. 78)

Müfredat itibarıyla hareketlerine defteri kebirden takibe imkan olmayan hesapların müfredat kayıtları için yardımcı defterler tutulur. Bu vaziyete göre kayıtlar defteri kebir yardımcı defter kayıtları yekunları itibarıyla, yardımcı defterlere ise müfredatları itibarıyla işlenir. Yardımcı defterlerin yekunları daimi defteri kebirin yekunlarına eşit olmalıdır.

Yardımcı defterler başlıca aşağıdaki hesaplar için tutulur ;

Üçüncü şahıs hesapları : Muhtelif alacaklılar ve bunun tali hesapları için,
Muhtelif borçlular ve bunun tali hesapları için.

Diğer yardımcı defterler Mali İşler Başkanlığınca ihtiyaca göre tesbit edilir.

Envanter Defteri

V.U.K. md. 185'e göre ; Envanter defterine işe başlama tarihinde ve bunu takip eden hesap döneminin sonunda çıkarılan envanterler ve bilançolar kaydedilir. Bu tarihe "bilanço günü" denir. Envanter defteri ciltli ve sayfaları sıra numaralı olur. T.T.K. md. 72'ye göre ; Kanun'da aksine bir hüküm yoksa, iş yılı sonu için çıkarılacak envanter ve bilançoların gelecek iş yılının ilk üç ayı içinde tamamlanmış olması gerekmektedir⁸².

Yıl sonlarında limanlarda bakiye veren hesaplar dikkate alınarak, kapanışa göre, envanter cetveli düzenlenerek, Ankara'ya, T.C.D.D. İşletmesi Mali İşler Dairesi

⁸² ALTUĞ, Osman : Muhasebe - Hukuk İlişkileri, Ders Notları, M.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Muhasebe-Finansman Anabilim Dalı, İstanbul, 1994, s. 53-54.

Başkanlığı'na gönderilir. Mali İşler Dairesi Başkanlığı'nda, bütün limanlardan gelen envanter cetvelleri birleştirilerek, envanter defteri tutulur.

Kambiyo Senetleri Defteri

Faaliyetlerle ilgili borç ve alacaklar için düzenlenen bono, poliçe, çek ve benzeri kambiyo senetlerine ilişkin bilgileri kaydetmek üzere kambiyo senetleri defteri tutulmaktadır.

Defterin bir tarafına işletmenin alacakları için aldığı veya işletmeye ciro edilen bono, poliçe, çek ve benzeri kambiyo senetleri, diğer tarafına işletmenin borçları için düzenleyip verdiği veya ciro ettiği bono, poliçe, çek ve benzeri kambiyo senetleri, düzenlenme veya ciro tarihinden itibaren on gün içerisinde kaydedilir⁸³.

Liman işletmelerinde, Kambiyo Senetleri Defterine sadece çekler için işlem yapılmakta, senet ve poliçe kullanılmamaktadır.

2.3. LİMAN İŞLETMELERİNDE BELGE DÜZENİ

2.3.0. Genel Açıklama

Kurum ya da işletmenin iktisadi yaşantısında tüm çalışmalarında yapılagelen rakamla değerlendirilebilen işlem ve ilişkilere işolgusu (transaction) ya da vaka adı verilir. İşolgusu kurum içinde oluşabileceği gibi kurum dışında, kurumlararası ilişkilerden üçüncü kişilerle olan ilişkilerden oluşabilir. Başlıca işolgusu örnekleri : alış ve satış, hertürlü tahsil ve ödeme, senet alma ve senet verme, masraf tahakkuku, sarflar v.b.

İşolgusunun muhasebeleştirilmesi, başka bir deyişle ilgili hesaplara kayıt için, işolgusunun varlığını kanıtlayıcı bir yazılı nesneye gereksinme vardır. İşte işolgusunun

⁸³ DURMUŞ, Ahmet Hayri, ARAT, Mehmet Emin : *İşletmelerde Muhasebe Organizasyonu*, Marmara Üniversitesi Nihat Sayar Eğitim Vakfı Yayını, İstanbul, 1995, s. 50.

kişi, yer, zaman, nitelik ve nicelik gibi açılardan saptayan, tanımlayan ve kanıtlayan yazılı nesnelere muhasebe belgesi kısaca belge denilmektedir⁸⁴.

Belgenin olmadığı yerde, muhasebe son bulur. Muhasebeye yapılan her kayıt yazılı bir belgeye dayanmak zorundadır⁸⁵. Düzenli bir belgelemenin sağlanması, muhasebe organizasyonuna düşen önemli bir görev olmakla beraber, tüm muhasebe sistemini etkileyen bir etmendir⁸⁶.

Belge, genellikle, işin yapılması sırasında taraflar arasında düzenlenir. Bu tür, işin doğal akımını belirten belgelere, doğal belgeler denir. Bunlar, alış-satış faturaları, ödeme-tahsil belgeleri (mahsup) belgeleri, masraf belgeleri, yatırım belgeleri, banka borç yazma, alacak yazma belgeleri, banka hesap özetleri ve bunlara benzer belgelerdir.

Bunların olmadığı yerde, kayıt buyruğu belgesi, ya da işleme buyruğu belgesi, muhasebe fişleri gibi çeşitli iç ya da yapay (suni) belgeler düzenlenir. Bu belgelerde de doğal belgelerde olduğu gibi, kişi, yer, zaman, nitelik gibi hususların belirtilmesi gerekir⁸⁷.

2.3.1. Liman İşletmelerinde Kullanılan Belgeler

Muhasebede kullanılan her türlü belge ve fiş için, hesabın özelliğine ve paranın mahiyetine göre (peşin, veresiye) model kullanılmaktadır. Bu modeller İzmir T.C.D.D. Matbaasında basılıp, kurumlara gönderilmektedir. Her belgenin bir model numarası vardır, modelin özelliğine göre işlem görür.

Muhasebe Müdürlüğü'nde kayıtlara geçen, tüm modellerin günlük olarak, yardımcı defter, defteri kebir, yevmiye defteri ve mizana işlenir hale getirilmesi için; bir

⁸⁴ DURMUŞ, ARAT : a.g.e., s. 17.

⁸⁵ YAZICI: a.g.e., s. 23.

⁸⁶ BİLGİNOĞLU, Fahir : **Muhasebe Organizasyonu**, İ.Ü. İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü Yayın No:54, İstanbul, 1988, s. 61.

⁸⁷ YAZICI: a.g.e., s. 23.

günlük yapılan tüm muhasebe işlemlerinin dökümü yapılarak, terkip cetvellerine geçirilir. Daha sonra hesap tutumu, grup olarak, terkiplerden karşılaştırılır.

T.C.D.D. İşletmesi tarafından hazırlanan model kitabında yer alan Mali İşler Dairesine ait (4 ile başlayan) modellerden, Liman İşletmeleri Muhasebe Servislerinde kullanılanlar ve yapısal özellikleri Tablo : 2.1’de gösterilmiştir.

TABLO : 2.1
T.C.D.D. LİMAN İŞLETMELERİ MUHASEBE SERVİSLERİNDE KULLANILAN
MODELLER

MODELİN							
No.su	İSMİ	Birimi	Yaprak Adedi	Cilt ve Sıra No.su	Kağıdın Cinsi (*)	Saklama Süresi (yıl)	Ebadı
4001	Kasa defteri	Defter	100	1-200	II.Hamur Beyaz	15	353*250
4002	Günlük vezne durum cetveli	Adet	2		"	5	250*353
4006	Fatura	Blok	75		II. S	10	18*22
4008	Aylık ücret bordrosu iç yaprağı	Adet	2		II. B	10	500*353
4009	Günlük mevcutlar defteri	Defter	100	1-100	II. B	5	250*353
4010	Tahsilat kontrol defteri	"	100	1-100	"	5	250*353
4011	Faal personelin aylık fiili çalışma saatlerine ait puvantaj defteri	Adet	2		"	5	176*250
4013	Ödeme fişi	"	1		"	10	210*297
4014	Tahakkuk fişi (ücret dışı)	Blok	50/150		II. B Pelür	10	210*297
4015	Aylık ücret bordrosu	Adet	2		II. B	10	353*500
4017	Tahsil fişi	Blok	25/100		II. B Pelür	10	148*210
4018	Hesap tahakkuk ve nakil emri	"	100		II. Y	10	210*297
4019	Banka teminat mektupları kayıt defteri	Defter	100		II. B	10	297*420
4020	Avans ödetme belgesi	Blok	50/100		II. B B.Pelür	10	210*297
4021	Aylık ücret bordrosu küçük (kap)	Adet	2		II. B	10	176*500
4025	Tahsil fişi (tali veznelere için)	Karne	50/150	1-100.000	II. B	5	125*176
4026	Fazla mehuz ve ücret iptali beyan cetveli	Adet	1		II. B	5	210*297
4038	Günlük tahsilat ve tediye icmali	Blok	100		II. B	5	210*297
4039	Tahsil makbuzu	Blok	50		II. S	10	13*10.5
4047	İşçi ücret bordrosu (küçük)	Blok	50/150		II. B	10	176*1000
4048	İşçi ücret bordrosu (büyük)	Blok	50/150		II. B. S. M	10	353*1000
4050	Ödetme emri	Blok	50/100		II. B	10	148*210
4051	İcra kesintileri bordrosu	Blok	200		II. B		176*250
4053	Görev yeri değiştirilen memur ve hizmetlilerin hesap durumu	Blok	100		II. B	3	210*297
4057	Demirbaş eşya cetveli	Adet	1		II. B	Daimi	280*594

MODELİN							
No.su	İSMİ	Birimi	Yaprak Adedi	Cilt ve Sıra No.su	Kağıdın Cinsi (*)	Saklama Süresi (yıl)	Ebadı
4059	Tali vezneler para yollama fişi özetleme çizelgesi	Karne	50/100	1-50	II. P.B	10	353*500
4060	Vezne sayım tutanağı	Adet	1		II. B	2	210*297
4066	Aylık ödenek ve gider cetveli	Blok			II. B B.Pelür	2	297*420
4076	Para ihtiyaç talepnamesi (tali veznelerde)	Karne	50/150	1-100.000	II. B	1	176*250
4084	Müteferrik masraf listesi	Karne	50/100	1-100.000	II. B	5	148*210
4085	Harcırah tahakkuk cetveli	Blok	50		II. B	5	210*297
4086	Ücretler için tahakkuk fişi	Blok	50/150		II. B B.Pelür	10	353*250
4088	Hesap kayıt ihbarnamesi	Blok	100		II. M	2	210*297
4107	Günlük vaziyet	Blok	100		B. Pelür	5	353*500
4108	İrtibat hesapları yardımcı defteri	Blok	200		II. B	5	297*420
4116	Ödetme emri sevk pusulası	Karne	50/150	Cilt:1-100.000 Sıra: 1-50	II. B. P. M	2	125*176
4124	Bütçe tahsisat defteri	Defter	150	1-150	II. B	10	297*420
4125	Aylık ücret fişi föyü	Adet	1		II. B	Daimi	297*420
4137	Masraf föyü	Adet	2		II. B	10	297*420
4149	Müşteriler hesabı muavin defteri	Adet	1		II. B	10	297*420
4150	Bayiler ve müteahhitler muavin defteri	Adet	1		II. B	10	297*420
4151	Umumi yardımcı defteri (föyü)	Adet	1		II. B	10	297*420
4158	Dışarıya satılan elektrik, su ve ısı ihbarnamesi	Karne	50/150	1-50	II. B	5	148*210
4178	Maddi duran varlıkların sayım tutanağı	Blok	100				
4184	Memur kadroları						
4185	Memur kadro cetveli						
4186	İşçi kadroları teklif ve bütçesi						
4196	Gelir vergisi kayıt defteri	Defter	100		II. B	10	250*353
4198	315 Sosyal Sigortalar Kurumu hesabı yardımcı defteri	Defter	100		I. B	10	353*500
4204	Kasa mahsup işlemlerine ait döküm çizelgesi	Adet	1		II. B	10	1000*353

MODELİN

No.su	İSMİ	Birimi	Yaprak Adedi	Cilt ve Sıra No.su	Kağıdın Cinsi (*)	Saklama Süresi (yıl)	Ebadı
4205	Tali vezneler tadat mazbatası	Adet	1		II. B	1	176*250
4216	Yenilemeler yatırım fişi	Adet	1		Y. Karton	15	210*297
4219	Terkip cetveli	Adet	1		II. B	10	210*297
4221	Belgeler kayıt defteri	Karne	100/200	1-100	II. B	10	210*297
4224	Diğer üniteler hesabına yapılan ödemelere ait tediye fişi	Blok	25/100		II. B B.Pelür	10	148*210
4225	Ücret kayıt fişlerine ait döküm cetveli	Adet	1		II. B	10	353* 1000
4241	Defteri Kebir	Defter	250	1-250	I. B	10	353*500

(*) B-Beyaz, S-Sarı, P-Pembe, M-Mavi, Y-Yeşil.

Kaynak : Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi : Model Kitabı , T.C.D.D. Matbaası, İzmir, 1969.

2.4. LİMAN İŞLETMELERİNDE HESAP DÜZENİ

2.4.0. Genel Açıklama

İktisadi devlet teşekkülleri yeniden düzenleme komisyonu 1968 yılında yayımlanan ve 1972 yılında uygulamaya koyduğu ve KİT'ler için zorunlu tuttuğu Tekdüzen Muhasebe Sistemi çalışması vardır. Bu çalışma başlangıçta KİT'lerde zorunlu olduğu halde sonraları diğer işletmelerce de benimsenerek Türkiye'de muhasebe sisteminin gelişmesinde önemli rol oynamıştır⁸⁸.

Türkiye'de ulaşım faaliyetlerinin bir kısmı bir kamu iktisadi teşekkülü olan T.C. Devlet Demiryolları İşletmesince gerçekleştirilmektedir. Bu işletmede 1972 yılından itibaren tekdüzen hesap planının uygulanmasına geçilmiştir. Bunun nedeninin de muhasebe terminolojisi ve uygulamalarında bir birliğin sağlanması, dolayısıyla muhasebeden elde edilen bilgilerin karşılaştırılabilirliğinin sağlanması olduğu açıktır. Böylece makro ekonomik politikaya ilişkin kararlar ve devletin sektör üzerindeki düzenleyici rolünü etkin bir şekilde oynayabilmesi mümkün olacaktır⁸⁹.

26 Aralık 1992 tarih ve 21447 sayılı (Mükerrer) Resmi Gazete'de ; en geç 1.1.1994 tarihinden itibaren uygulanmak üzere, "Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğ, Sıra No:1" sayılı Tebliğ yayınlanarak "Tekdüzen Hesap Çerçevesi Hesap Planı ve İşleyişi" konularında yeni bir standartlaşma geliştirilmiştir. Buna göre ; T.C.D.D. işletmesince yeni Tekdüzen Hesap Planı düzenlenmiştir⁹⁰.

⁸⁸ GÖKDENİZ: a.g.e., s. 30.

⁸⁹ ORHON, Feryal : Ulaştırma İşletmelerinde Maliyet Muhasebesi, İlkeler ve Türkiye'deki Uygulama, Ekonomi ve Bilimsel Yayınlar (Eko-Bil) Yayın No:7, yıl 1983, s. 75.

⁹⁰ T.C.D.D. İşletmesi Mali İşler Dairesi Başkanlığı : Tekdüzen Hesap Planı ve Açıklamaları Bildiren Yayını, 18 Haziran 1993, s. 1.

2.4.1. T.C.D.D. İşletmesinin Kullandığı Hesap Planının Tekdüzen Hesap Planına Uyarlanması⁹¹

1.1.1994 tarihinden itibaren uygulanan Tekdüzen Hesap Planına göre ;

1- Yeni Tekdüzen Hesap Planı aşağıda yazılı şekilde sınıflandırılmıştır :

1. DÖNEN VARLIKLAR
2. DURAN VARLIKLAR
3. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR
4. UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR
5. ÖZKAYNAKLAR
6. GELİR TABLOSU HESAPLARI
7. MALİYET HESAPLARI
8. SERBEST (Bu sınıfta bağlantı hesapları düzenlenmiştir.)
9. NAZIM HESAPLAR

2- Mevcut Hesap Planı'nda uygulanan blok ve desimal numaralama sistemi bırakılarak yeni Hesap Planı ile desimal numaralama sistemi getirilmiştir.

3- Alacaklar ; ticari alacaklar ve diğer alacaklar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Aynı şekilde borçlar da ticari borçlar ve diğer borçlar şeklinde ikiye ayrılmaktadır.

4- Dönen varlıklarda 140-149 tali grubunda yer alan verilen avanslar, yeni hesap planında, yurt içinden ve yurt dışından satın alınmak üzere siparişe bağlanan stoklarla ilgili sipariş avansları stoklar tali grubuna (159 numaralı hesap) ; döner ve diğer iş avansları ile personel yolluk avansları "diğer dönen varlıklar" tali grubuna (196 numaralı hesap) dağıtılmıştır.

⁹¹ T.C.D.D. İşletmesi Mali İşler Dairesi Başkanlığı : a.g.y., s. 1.

- 5- Öz kaynaklar sınıfının tali hesapları 4. Sınıftan çıkarılarak 5. Sınıfta tasnif edilmiştir.
- 6- Mevcut Hesap Planındaki 5. Sınıf hesaplar (satışlar, diğer hasılat ve kar hesapları) ile
6. Sınıf hesaplar (maliyetler, giderler ve zararlar) tek sınıf olarak 6. sınıfta “Gelir Tablosu Hesapları” olarak yeniden düzenlenmiştir.

2.4.2. T.C.D.D. Liman İşletmelerinin Kullandığı Tekdüzen Hesap Planı

T.C.D.D.’na bağlı Liman İşletmeleri, Muhasebe sistemi Uygulama Genel Tebliği’nde yer alan Tekdüzen Hesap Planı ve açıklamaları gözönünde tutularak hazırlanan yeni Hesap Planını 1.1.1994 tarihinden itibaren uygulamaktadırlar. Bu durumda T.C.D.D. liman işletmelerinin kullandığı Tekdüzen Hesap Planı Örneği verilmiştir.

T.C.D.D. LİMAN İŞLETMELERİNİN KULLANDIĞI TEKDÜZEN HESAP PLANI ÖRNEĞİ *

10	1. DÖNEN VARLIKLAR
	A- HAZIR DEĞERLER
100	KASA
100 01 00	Ana Kasalar
100 03 00	Tali Kasalar
101	ALINAN ÇEKLER
102	BANKALAR
102 01 00	T. İş Bankası
102 02 00	T.C. Ziraat Bankası
102 06 00	Vakıflar Bankası

* T.C.D.D.’ de 1.1.1994 tarihinden itibaren uygulanan Tekdüzen Hesap Planı ile, Derince Liman İşletmesi’nde kullanılan Muhasebe hesaplarına dayanılarak hazırlanmıştır. Gerekliğinde ihtiyaca göre alt hesaplarda değişiklik yapılabilir.

103	VERİLEN ÇEKLER VE ÖDEME EMİRLERİ (-)
108	DİĞER HAZIR DEĞERLER
11	B- MENKUL KIYMETLER
12	C- TİCARİ ALACAKLAR
120	ALICILAR
120 02	Resmi Dairelerden alacaklar
120 02 50	Diğer Resmi dairelerden olan alacaklar
120 03	Kamu iktisadi teşebbüslerinden alacaklar
120 03 02	Makina Kimya Endüstrisi Kurumu
120 03 08	Türkiye Elektrik Kurumu
120 03 09	D.B. Deniz Nakliyatı T.A.Ş.
120 03 50	Diğer kamu iktisadi teşebbüslerinden alacaklar
120 04	Müesseselerden (veya ana teşebbüsten) alacaklar
120 05	Bağlı ortaklıklardan (veya teşebbüs ve müesseselerden) alacaklar
120 05 02	Türkiye Lokomotif ve Motor Sanayi A.Ş. (TÜLOM SAŞ)
120 05 03	Türkiye Demiryolu Makinaları Sanayi A.Ş. (TÜDEM SAŞ)
120 05 04	Türkiye Vagon Sanayi A.Ş. (TÜVASAŞ)
120 07	Gerçek ve tüzel kişilerden alacaklar
120 07 50	Diğer gerçek ve tüzel kişilerden alacaklar
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR
126 03 00	Kamu iktisadi teşebbüslerine verilen depozito ve teminat
13	D- DİĞER ALACAKLAR
135	PERSONELDEN ALACAKLAR
135 01 00	Personelden alacaklar
135 02 00	Kuruluşumuzdan ayrılmış personelden alacaklar

136 -	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR
136 50 00	Diğer alacaklar
138	ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR
138 01 00	Tahsili gecikmiş alacaklar
138 02 00	Davalı alacaklar
139 00 00	ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR KARŞILIĞI (-)
15	E - STOKLAR
150	İLK MADDE VE MALZEME
150 03 00	Bilumum fren malzemesi
150 04 00	Ölçme ve resim çizme aletleri
150 05 00	Çivi, civata, perçin, su tesisatı ve malzemesi
150 06 00	İşlenmemiş madenler, dikmeler, teller, çelik kablolar ve kaynak malzemesi
150 07	Her nevi kereste, kontrplak, maden ve telgraf direkleri ve ahşap malzeme
150 07 02	Her nevi kereste, kontrplak, maden ve telgraf direkleri
150 08	Yağlama yağları, akaryakıtlar, boya ve boya malzemesi, kimyevi maddeler
150 08 01	Akaryakıtlar
150 08 02	Yağlama yağları, boya ve boya malzemesi, kimyevi maddeler
150 09	Isıtma ve aydınlatma malzemesi ve edevatı
150 09 01	Kömürler
150 09 03	Isıtma ve aydınlatma edevatı ve diğer yakıtlar
150 10 00	Elektrik malzemesi, elektrik motorları, elektrik kömürleri, telgraf makinaları ve teferruatı
150 11 00	Cam, ip, halat ve saplar

- 150-12 00 Büro ve tem.malz., yemek ve mutfak takımları, işaret edevatı, yangın söndürme malzemeleri, deri ve köseleler, optik malzeme, mühür ve damgalar
- 150 13 00 Alet, edevat ve takımlar
- 150 14 00 Makina, tezgah, buhar makinaları, gaz motorları, tulumbalar, takma ve kaldırma aletleri, alimantasyon tertibatı ve teferruatı
- 150 15 Yol inşaat ve köprü malzemesi, patlayıcı maddeler
- 150 15 04 Diğer yol inşaat ve köprü malzemesi, patlayıcı maddeler
- 150 16 00 İlaçlar, sıhhi ve cerrahi malzeme, laboratuvar malzemesi
- 150 17 00 Yazı ve hesap makinaları, kırtasiye ve basılı kağıtlar, kitaplar
- 150 18 00 Elden çıkarılacak stoklar, hurdalar
- 150 19 00 Emniyet tesisatı ve malzemesi
- 150 20 00 Bilyalı ve makaralı yataklar
- 150 23 00 Oto, kamyon, kamyonet ve diğer kara taşıt vasıtaları ve yedekleri
- 150 24 00 Otodrezinler ve motorlu drezinler ile yedekleri
- 150 25 00 Deniz vasıtaları ve yedekleri
- 150 30 00 Lastik ve lastikten mamul malzeme
- 150 35 00 Telekomünikasyon malzemesi
- 150 50 00 Cıvata, vida, somun, saplama ve rondelalar
- 150 53 00 Kaldırma araçları ve yedekleri (vinçler, hidrolik krikolar, asansörler v.b.)
- 150 54 00 Kaldırma ve taşıma araçları yedekleri (forkliftler, transpaletler v.b.)
- 150 61 00 Ro-Ro liman çekicileri, traktörler, treyler ve pnömatikler
- 150 93 00 Yiyecek ve içecek maddeleri

156

YOLDAKİ MALLAR TEDARİK GİDERLERİ

- 156 03 00 Bilumum fren malzemesi
- 156 04 00 Ölçme ve resim çizme aletleri
- 156 05 00 Çivi, cıvata, perçin, su tesisatı ve malzemesi
- 156 06 00 İşlenmemiş madenler, dikmeler, teller, çelik kablolar ve kaynak malzemeleri

156 07	Her nevi kereste, kontrplak, maden ve telgraf direkleri ve ahşap malzeme
156 07 02	Her nevi kereste, kontrplak, maden ve telgraf direkleri
156 08	Yağlama yağları, akaryakıtlar, boya ve boya malzemesi, kimyevi maddeler
156 08 01	Akaryakıtlar
156 08 02	Yağlama yağları, boya ve boya malzemesi, kimyevi maddeler
156 09	Isıtma ve aydınlatma malzemesi edevatı
156 09 01	Kömürler
156 09 03	Isıtma ve aydınlatma edevatı ve diğer yakıtlar
156 10 00	Elektrik malzemesi, elektrik motorları, elektrik kömürleri, telgraf makinaları ve teferruatı
156 11 00	Cam, ip, halat ve saplar
156 12 00	Büro ve temizlik malzemesi, yemek ve mutfak takımları, işaret edevatı, yangın sönm. Malz., deri ve köseleler, optik malz., mühür ve damgalar
156 13 00	Alet, edevat ve takımlar
156 14 00	Makina, tezgah, buhar makinaları, gaz motorları, tulumbalar, takma ve kaldırma aletleri, alimantasyon tertibatı ve teferruatı
156 15	Yol inşaat ve köprü malzemesi, patlayıcı maddeler
156 15 04	Diğer yol inşaat ve köprü malzemesi, patlayıcı maddeler
156 16 00	İlaçlar, sıhhi ve cerrahi malzeme, laboratuvar malzemesi
156 17 00	Yazı ve hesap makinaları, kırtasiye ve basılı kağıtlar, kitaplar
156 18 00	Elden çıkarılacak stoklar, hurdalar
156 19 00	Emniyet tesisatı ve malzemesi
156 20 00	Bilyalı ve makaralı yataklar
156 23 00	Oto, kamyon, kamyonet ve diğer kara taşıt vasıtaları ve yedekleri
156 25 00	Deniz vasıtaları ve yedekleri
156 26 00	Giyim eşyası, kumaşlar, bezler ve dikiş malzemesi
156 30 00	Lastik ve lastik mamul malzeme
156 35 00	Telekomünikasyon malzemesi
156 50 00	Civata, vida, somun, saplama ve rondelalar

156 53 00	Kaldırma araçları ve yedekleri (vinçler, hidrolik krikolar, asansör- ler v.b.)
156 54 00	Kaldırma ve taşıma araçları ve yedekleri (forkliftleri transpaletler v.b.)
156 61 00	Ro-Ro liman çekicileri, traktörler, treyler ve pnömatikler
156 93 00	Yiyecek ve içecek malzemeleri
159	VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI
159 01 00	Verilen yurtiçi sipariş avansları
18	F- GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI
180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER
180 04 00	Peşin ödenen sigorta giderleri
180 06 00	İşçi ücret ve giderleri
180 07 00	Memur ücret ve giderleri
180 50 00	Peşin ödenen diğer giderler
19	G- DİĞER DÖNEN VARLIKLAR
191	İNDİRİLECEK KATMA DEĞER VERGİSİ
191 01 00	İndirilecek katma değer vergisi
191 02 00	Amortismanına tabi iktisadi kıymetlere ait indirilecek katma değer vergisi
191 03 00	Satış iadelerine ait katma değer vergisi
191 05 00	Geri alınacak katma değer vergisi
195	İŞ AVANSLARI
195 01 00	Döner iş avansları
195 02 00	Diğer iş avansları

196	PERSONEL AVANSLARI
196 01 00	Müfettiş yolluk avansları
196 02 00	Personel yolluk avansları
196 03 00	İzin avansları
196 50 00	Personele verilen diğer avanslar

2- DURAN VARLIKLAR

22	TİCARİ ALACAKLAR
220	ALICILAR
220 03 00	Kamu iktisadi teşebbüslerinden alacaklar
226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR
226 03 00	Kamu iktisadi teşebbüslerine verilen depozito ve teminat
25	MADDİ DURAN VARLIKLAR
250 01	ARAZİ VE ARSALAR
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ
251 03	Çeken ve çekilen araçlar bakım ve servise hazırlama tesisleri
251 04	Su tesisleri
251 06	Liman tesisleri
252	BİNALAR
252 01	İdare binaları
252 03	Fabrika ve atelye binaları, çeken ve çekilen araçlar depoları, sundurmalar
252 04	Ticari eşya ambarları, hangarlar ve mağazalar
252 07	Diğer işletme binaları
252 10	Diğer sosyal hizmet binaları
253	TESİS MAKİNA VE CİHAZLAR
253 02	Elektrikli sinyal tesisleri
253 07	Telekomünikasyon tesisleri

253 08	Diğer sinyâl, telefon ve telgraf tesisleri
253 10	Asansörler
253 13	Yıkama, temizleme, ölçü, kontrol, tartı tesisleri
254	TAŞITLAR
254 17	İş ve hizmet vagonları
254 19	Vagonetler
254 22	Kamyonlar
254 23	Diğer vasıtalar
254 28	Kayık ve mavnalar
254 30	Diğer saç vasıtalar
255	DEMİRBAŞLAR
255 01	Yük ve yolcu taşımaları ile ilgili alet, edevat ve demirbaşlar
255 02	Nakil vasıtaları demirbaşları
255 03	Ölçü ve kontrol aletleri
255 05	Diğer alet, edevat ve avadanlıklar
255 06	Mobil vinçler
255 07	Mefruşat, teçhizat, vasıta ve demirbaşlar
255 09	Hesap ve yazı makinaları, diğer makinalar
255 10	Demir ve çelik kasalar
255 11	Diğer mefruşat, teçhizat ve demirbaşlar
257	BİRİKMiŞ AMORTİSMANLAR (-)
257 50	Arazi ve arsalar birikmiş amortismanı (-)
257 51	Yeraltı ve yerüstü düzenleri birikmiş amortismanı (-)
257 52	Binalar birikmiş amortismanı (-)
257 53	Tesis, makina ve cihazlar birikmiş amortismanı (-)
257 54	Taşıtlar birikmiş amortismanı (-)
257 55	Demirbaş birikmiş amortismanı (-)
257 56	Diğer maddi duran varlıklar birikmiş amortismanı (-)

258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR
258 01	Yapılmakta olan cari yıl yatırımları
258 01 04	Yatırım malları satın alma ve tedarik giderleri
258 50	Fiziki yatırım harcamaları
258 50 01	Yapılmakta olan yatırımlar
259	VERİLEN AVANSLAR VE YATIRIM MALLARI
259 13 00	Alet, edevat ve takımlar
259 14 00	Makina, tezgah, buhar makinaları, gaz motorları, tulumbalar, takma ve kaldırma aletleri, alimantasyon tertibatı ve teferruatı
259 35 00	Telekomünikasyon malzemesi
259 61 00	Ro-Ro liman çekicileri, traktörler, treyler ve pnömatikler
	3- KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR
30	A- MALİ BORÇLAR
32	B-TİCARİ BORÇLAR
320	SATICILAR
320 02	Resmi dairelere borçlar
320 02 05	Belediyeler
320 02 50	Diğer resmi dairelere borçlar
320 03	Kamu iktisadi teşebbüslerine borçlar
320 03 02	Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu
320 03 03	T.C. Posta, Telgraf ve Telefon İşletmesi
320 03 05	Türkiye Petrolleri A.O.
320 03 07	Sümerbank
320 03 08	Türkiye Elektrik Kurumu
320 03 09	D.B. Deniz Nakliyatı A.Ş.
320 03 50	Diğer kamu iktisadi teşebbüslerine olan borçlar
320 05	Bağlı ortaklıklara (veya teşebbüs, müesseselere) borçlar
320 05 02	Türkiye Lokomotif ve Motor Sanayi A.Ş. (TULOMSAŞ)
320 05 03	Türkiye Demiryolu Makinaları Sanayi A.Ş. (TÜDEMSAŞ)
320 05 04	Türkiye Vagon Sanayi A.Ş. (TÜVASAŞ)
320 07	Gerçek ve tüzel kişilere borçlar

320 07 01	T.C.D.D. 'yi Geliştirme ve T.C.D.D. Personeli Dayanışma ve Yardımlaşma Vakfı
320 07 50	Diğer gerçek ve tüzel kişilere borçlar
326	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR
326 01 00	Trafik ve liman hizmetleri ile ilgili depozito ve teminat
326 50 00	Diğer depozito ve teminat
33	C- DİĞER BORÇLAR
336	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR
336 01 00	Ücretlilere vergi iadesi
336 50 00	Diğer çeşitli borçlar
34	D- ALINAN AVANSLAR
340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI
340 01 00	Alınan yurtiçi sipariş avansları
36	E- ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER
360	ÖDENECEK VERGİ FONLAR
360 01	Kuruluşumuzun tabi olduğu ödenecek vergi, resim ve harçlar
360 01 03	Damga vergisi
360 01 04	Emlak vergisi
360 01 07	Motorlu taşıtlar vergisi
360 02	Personele ait vergiler
360 02 01	Gelir vergisi
360 02 02	Damga vergisi
360 03	Üçüncü kişilere ait vergiler ve kesintiler
360 03 01	Gelir vergisi
360 03 02	Damga vergisi
360 03 04	Diğer vergiler ve fonlar
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ

361 01 00	T.C. Emekli Sandığı
361 50 00	Sosyal Sigortalar Kurumu
368	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER
368 01 00	Gelir vergisi
368 05 00	T.C. Emekli Sandığı
368 06 00	Sosyal Sigortalar Kurumu
368 50 00	Diğer yükümlülükler
369	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER
369 04 00	Emekli Sandığı Kanununa tabi memur ve sözleşmeli personeli tasarrufa teşvik kesintisi
369 05 00	Sosyal Sigortalar Kanununa tabi sözleşmeli personel ve işçileri tasarrufa teşvik kesintisi
369 10 00	İcralar
369 11 00	Nakdi cezalar
369 12 00	T.C.D.D. Çalışanları ve Emeklileri Sosyal Yardımlaşma Vakfı
369 13 00	Yardımlaşma Derneği
369 14 00	Sendikalar
369 15 00	Memur Dernekleri
369 16 00	Kefalet Sandığı
369 17 00	T.C.D.D. Emeklileri ve Mensupları Sosyal Yardım Derneği
369 18 00	Spor Kulüpleri
369 50 00	Diğer Kesintiler
37	F- BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI
38	G- GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI
381	GİDER TAHAKKUKLARI
381 01 00	Memur hakedişleri

381 02 00	Sözleşmeli personel hak edişleri
381 03 00	İşçi hak edişleri
381 10 00	Faiz tahakkukları
381 50 00	Diğer gider tahakkukları
39	H- DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR
391	HESAPLANAN KATMA DEĞER VERGİSİ
391 01 00	Taşıma ve liman tarife gelirlerinden elde edilen Katma Değer Vergisi
391 02 00	Satışlardan elde edilen Katma Değer Vergisi

5- ÖZKAYNAKLAR

52	SERMAYE YEDEKLERİ
522 00 00	MADDİ DURAN VARLIKLAR YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞLARI

6- GELİR TABLOSU HESAPLARI

62	SATIŞLARIN MALİYETİ (-)
622	SATILAN HİZMET MALİYETİ (-)
622 03	Liman ve iskelelerin işletme ve bakım maliyeti
622 03 01	Liman ve iskelelerin işletme ve bakım maliyeti
622 03 02	Liman ve iskelelerin maddi duran varlıklar amortismanları

63	FAALİYET GİDERLERİ (-)
632	GENEL YÖNETİM GİDERLERİ (-)
632 10 00	Limanlar yönetim giderleri

64	DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR
----	---

642	FAİZ GELİRLERİ
642 01 00	Banka faizleri

649	DİĞER OLAĞAN GELİR VE KARLAR
649 02	Arızı satış karları
649 02 02	Malzeme satış karları
649 02 03	Elektrik satış karları
649 02 04	Buhar ve sofaj satış karları
649 02 06	Su satış karları
649 02 50	Diğer satış karları
649 03	Kira gelirleri
649 03 01	Personelden alınan hizmetevi kiralari
649 03 02	Misafirhane ve dinlenme evi gelirleri
649 03 03	Üçüncü şahıslardan alınan emlak kiralari
649 03 04	Demirbaş vasıta ve cihaz kiralari
649 11 00	İaşe bedelleri
649 50 00	Diğerleri
659 00 00	DİĞER OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)
659 04 00	Sabit kıymet imhaları
659 05 00	Malzeme fiyat farkları
659 06 00	Alacak terkinleri
659 50 00	Diğerleri
66	FİNANSMAN GİDERLERİ (-)
660	KISA VADELİ BORÇLANMA GİDERLERİ (-)
660 01 07	Gecikme zammı
679	DİĞER OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR
679 07 00	Emanet ve teminat iratları
679 08 00	Tahsis ve bağışlar
679 10 00	Gecikme cezaları
679 11 00	Zayiata uğratılan eşya ve hasar tazminleri
68	OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)
681	ÖNCEKİ DÖNEM GİDER VE ZARARLARI (-)

681 01 00	Eski yıllara ait personel hakedişleri
681 02 00	T.C. Emekli Sandığı ve Sosyal Sigortalar Kurumu
681 03 00	Eski yıllara ait faiz ve komisyon giderleri
681 04 00	Eski yıllarla ilgili olarak ödenen tazminatlar
681 05 00	Eski yıllara ait vergi ve resimler
689	DİĞER OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)
689 02 00	Cezalar
689 03 00	Tazminatlar
699	GEÇİCİ GELİR HESAPLARI
699 01 00	Yolcu ve bagaj taşıma gelirleri
699 02 00	Yük taşıma gelirleri
699 03 00	Taşımlarla ilgili diğer gelirler
699 04 00	Liman ve iskeleler gelirleri
	7- MALİYET HESAPLARI
74	HİZMET ÜRETİM MALİYETİ
740	HİZMET ÜRETİM MALİYETİ
740 03	Liman hizmetleri üretim maliyeti
740 03 01	Liman ve iskelelerin işletme ve bakım maliyeti
740 03 02	Liman ve iskelelerin maddi duran varlıklar amortismanı
741	HİZMET ÜRETİM MALİYETİ YANSITMA HESABI
741 03	Liman hizmetleri üretim maliyeti yansıtma hesabı
741 03 01	Liman ve iskelelerin işletme ve bakım maliyeti yansıtma hesabı
741 03 02	Liman ve iskelelerin maddi duran varlıklar amortismanı yansıtma hesabı
77	GENEL YÖNETİM GİDERLERİ
770	GENEL YÖNETİM GİDERLERİ
770 10 00	Limanlar yönetim giderleri

771 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ YANSITMA HESABI
771 10 00 Limanlar yönetim giderleri yansıtma hesabı

78 FİNANSMAN GİDERLERİ
780 FİNANSMAN GİDERLERİ HESABI
780 01 Faiz giderleri
780 01 05 Diğer kredilere ödenen faizler
780 01 06 Tecilli vergi faizi
780 01 07 Gecikme zammı
780 01 50 Diğer faizler

781 FİNANSMAN GİDERLERİ YANSITMA HESABI
781 01 Faiz giderleri yansıtma hesabı
781 01 05 Gelir tablosu hesaplarına verilen faizler yansıtma hesabı

8- BAĞLANTI HESAPLARI

801 00 00 1. Bölge Başmüdürlüğü Bağlantı Hesabı
802 00 00 2. Bölge Başmüdürlüğü Bağlantı Hesabı
803 00 00 3. Bölge Başmüdürlüğü Bağlantı Hesabı
804 00 00 4. Bölge Başmüdürlüğü Bağlantı Hesabı
805 00 00 5. Bölge Başmüdürlüğü Bağlantı Hesabı
806 00 00 6. Bölge Başmüdürlüğü Bağlantı Hesabı
807 00 00 7. Bölge Başmüdürlüğü Bağlantı Hesabı
810 00 00 Ankara Demiryol Fabrikası Müdürlüğü Bağlantı Hesabı
811 00 00 Afyon Beton Travers Fabrikası Müdürlüğü Bağlantı Hesabı
812 00 00 Sivas Beton Travers Fabrikası Müdürlüğü Bağlantı Hesabı
820 00 00 Haydarpaşa Liman Müdürlüğü Bağlantı Hesabı
821 00 00 Mersin Liman Müdürlüğü Bağlantı Hesabı
822 00 00 İskenderun Liman Müdürlüğü Bağlantı Hesabı
823 00 00 Samsun Liman Müdürlüğü Bağlantı Hesabı
824 00 00 Bandırma Liman Müdürlüğü Bağlantı Hesabı

826 00 00	İzmir Liman Müdürlüğü Bağlantı Hesabı
827 00 00	Vangölü Feribot Müdürlüğü Bağlantı Hesabı
830 00 00	Merkez Mali İşler Müdürlüğü Bağlantı Hesabı
831 00 00	Genel Müdürlük Bağlantı Hesabı

9- NAZIM HESAPLAR

900 00 00	Alınan kefalet ve teminat mektupları
901 00 00	Kefalet ve teminat mektuplarından alacaklılar

2.4.2.0. T.C.D.D. Liman İşletmelerinin Kullandığı Tekdüzen Hesap Planı Açıklamaları⁹²

1- Dönen Varlıklar

Bu hesap sınıfı ; nakit olarak elde ve bankada tutulan varlıklar ile normal koşullarda en fazla bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde paraya çevrilmesi veya tüketilmesi öngörülen varlık unsurlarını kapsar.

Dönen Varlıklar ; hazır değerler, menkul kıymetler, ticari alacaklar, diğer kısa vadeli alacaklar, stoklar, yıllara yaygın inşaat ve onarım maliyetleri, gelecek aylara ait giderler ve gelir tahakkukları ile diğer dönen varlıklar şeklinde bölümlenir.

2- Duran Varlıklar

Bu hesap sınıfı ; bir yıldan veya bir normal faaliyet döneminden daha uzun sürelerle, işletme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için kullanılmak amacıyla elde edilen ve ilke olarak bir yılda veya normal faaliyet dönemi içinde paraya çevrilmesi veya tüketilmesi öngörülmeleyen varlıkları kapsar. Duran Varlıklar, Ticari Alacaklar, Diğer Alacaklar, Mali Duran Varlıklar, Maddi Duran Varlıklar, Maddi Olmayan Duran Varlıklar, Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar, Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları ve Diğer Duran Varlıklar olarak bölümlenir.

3- Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar

⁹² T.C.D.D. İşletmesi Mali İşler Dairesi Başkanlığı : Tekdüzen Hesap Planı ve Açıklamaları Bildiren Yayını, 17 Ekim, 1994, s.51-121.

Kısa vadeli yabancı kaynaklar, dönen varlıkların ayrılmasında kullanılan ölçüye uygun olarak, en çok bir yıl veya işletmenin normal faaliyet dönemi sonunda ödenecek yabancı kaynakları kapsar.

Kısa vadeli Yabancı Kaynaklar, Mali Borçlar, Ticari Borçlar, Diğer Borçlar, Alınan Avanslar, Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Hakedişleri, Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler, Borç ve Gider Karşılıkları, Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları ile Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar şeklinde bölümlenir.

4- Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar

Kredi kurumlarından, sermaye piyasasından ve kuruluşun ilişkide bulunduğu üçüncü kişilerden sağlanan ve bir yıldan fazla vadeli olan borçlarını kapsar.

Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar, Mali Borçlar, Ticari Borçlar, Diğer Borçlar, Alınan Avanslar, Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler, Borç ve Gider Karşılıkları, Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları ile Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar şeklinde bölümlenir.

5- Özkaynaklar

İşletme sahip veya ortaklarının bilanço tarihinde işletmeye yapmış oldukları sermaye yatırımlarının tutarını gösteren ödenmiş sermaye ile Sermaye Yedekleri, Kar Yedekleri, Geçmiş Yıllar Karları ve Zararları ve Dönemin Net Kar veya Zararını kapsar.

6- Gelir Tablosu Hesapları

Kuruluşun faaliyet dönemine ilişkin brüt satışları, satış indirimleri, satışların maliyeti, faaliyet giderleri, diğer faaliyetlerden olağan gelir ve karlar, diğer faaliyetlerden olağan gider ve zararlar, finansman giderleri, olağandışı gelir ve karlar ve olağandışı gider ve zararlardan oluşur.

7- Maliyet Hesapları

Hesap Planının 7. sınıf hesaplarını "Maliyet Hesapları" oluşturmaktadır. Bu hesaplar mal ve hizmetlerin planlanan biçim ve niteliğe getirilmesi için yapılan giderlerin

toplandığı ve maliyet unsurlarına dönüştürülerek izlendiği hesaplardır.

Bu bölümde yer alan Maliyet Hesap Gruplarının her biri defter-i kebir hesabı düzeyinde gider hesapları, yansıtma hesapları ve fark hesapları olarak bölümlenir.

Gider Hesapları :

Bu hesaplar ; dönem içinde yapılan ve tahakkuk ettirilen giderlerin izlendiği ve borçlarına kaydedildiği hesaplardır. Gider hesaplarına yapılacak kayıtlara ilişkin olarak düzenlenecek muhasebe fişlerinde gider yerleri ve gider çeşitleri hesaplarına ait numaralar birlikte yazılır.

Hesapla ilgili yapılan düzeltmeler gider hesaplarının alacağına kaydedilir. Yıl sonlarında gider hesapları, fiili giderler esas alınmak suretiyle ilgili gider yansıtma hesapları ile karşılaştırılarak kapatılır.

Gider Yansıtma Hesapları :

Bu hesaplar ; “fiili maliyetlerin” uygulandığı durumlarda gider hesaplarında toplanan giderlerin tümünün ; önceden saptanmış maliyet yöntemlerinin kullanılması durumunda ise, bunlara göre saptanan giderlerin ilgili hesaplara yansıtılmasını sağlamak amacıyla kullanılır.

Fark Hesapları :

Bu hesaplar, önceden saptanmış maliyet yöntemlerinin uygulanması halinde fiili giderler ile önceden saptanmış giderler arasındaki olumlu veya olumsuz farkların kaydedildiği hesaplardır. Fark hesapları borç ve alacak kalıntısı verebilir.

8- Bağlantı Hesapları

Genel Müdürlük, Bölge Başmüdürlükleri, Fabrika ve Liman Müdürlükleri ile Vangölü Feribot Müdürlüğü' nün kendi aralarındaki borç ve alacak ilişkilerinin izlendiği

borçlu ve alacaklı olarak çalışan hesap sınıfıdır.

9- Nazım Hesaplar

Bu hesap sınıfı, kuruluşun varlıklarla kaynaklarında doğrudan doğruya herhangi bir değişiklik meydana getirmeyen işlemlerin izlenmesinde kullanılır. Çift numaralı hesaplar aktif ve tek numaralı hesaplar pasif karakterlidir. Nazım hesaplar hiçbir suretle varlık, kaynak, gelir ve gider hesapları ile karşılaştırılmaz.

Bu hesaplar daima çift hesap halinde kullanıldıklarından faaliyet dönemleri sonunda hem aktifte ve hem de pasifte karşılıklı olarak yer alırlar.

2.4.2.1. Liman İşletmeleri Muhasebesinde Yanlış Kayıtların Düzeltilmesi

Borç Karakterli Çalışan Hesapların Kayıtlarında Kırmızı Mürekkep Usulü⁹³ :

Borç karakterli çalışan hesapların kaydında kırmızı mürekkep usulü tatbik edildiğinde bu hesaplar için gerek yevmiye ve gerek defteri kebir alacak muameleleri kayıtlarında belge düzenlenmesi şartı aranmaz. Borç karakterli hesaplara gelen hatalar aşağıdaki işlemlerden doğabilir.

Gelir mahiyetinde olmamak şartı ile :

a) Diğer demiryol servislerine ve üçüncü şahıslara yapılan işler dolayısıyla iş yerlerince gider hesaplarının belirli sıralarına gider kaydedilmek suretiyle harcanan malzeme ve el emeği giderlerinin hesaba geçirilmesinden doğan alacaklar.

b) Tahakkukta hesap hatasından doğan düzeltmeler

⁹³ T.C.D.D. İşletmesi: a.g.t., (Mali İşler Müdürlüklerinin Hesap İşlerine Dair İzahname), md. 69, s.27.

Yukarıda konusu edilen alacaklardan (a) bendinde yazılı olanlar, borç muamelelerine ait yevmiye ve defteri kebir sayfalarında kırmızı kalemle yazılarak indirilmek suretiyle, (b) bendinde yazılı düzeltmeler ise, indirilecek hesabın yalnız borç muameleleri defteri kebir sayfasında kırmızı kalemle indirilme ve diğer taraftan ilavesi gereken hesabın borç muameleleri defteri kebir sayfasında da bu hesaba ilave edilmek suretiyle işlem yapılır.

Alacak Karakterli Çalışan Hesapların Kayıtlarında Kırmızı Mürekkep Usulü⁹⁴:

Alacak karakterli çalışan hesapların kayıtlarında da kırmızı mürekkep usulü uygulanır. Bundan dolayı, bu hesaplar için gerek yevmiye ve gerek defteri kebir borç muameleleri kayıtlarında belge düzenlenmesi şartı aranmaz.

Alacak karakterli hesaplara gelen hatalar aşağıdaki işlemlerden doğabilir.

a) Evvelce tahsil edilip gelir hesaplarına borç kaydedilen miktarlardan aynı yıl içinde muhtelif sebepler dolayısıyla yapılan ödeme.

b) Tahakkukta hesap hatalarından doğan düzeltmeler.

Yukarıda sözü edilen alacak karakterli hesapların borçlarından (a) bendinde yazılı olanlar bir kayıt fişine dayanarak alacak muamelelerine ait yevmiye ve defteri kebir sayfalarında kırmızı kalemle yazılarak indirmek, diğer taraftan muhtelif alacaklılara alınmak suretiyle (b) bendinde yazılı olanlar ise indirilerek hesabın yalnız alacak muameleleri defteri kebir sayfasında kırmızı kalem ile indirilerek, diğer taraftan ilavesi icabeden hesabın borç muameleleri defteri kebir sayfasında bu hesaba ilave yapılmak suretiyle düzeltilir.

⁹⁴ T.C.D.D. İşletmesi : a.g.t., (Mali İşler Müdürlüklerinin Hesap İşlerine Dair İzahname), md. 70, s. 27.

2.4.2.2. Liman İşletmelerinde Amortisman İşlemleri

Maddi Duran Varlıklara iki yolla giriş yapılmaktadır.

- 1- Nakil yoluyla,
- 2- Yatırım yoluyla olmaktadır.

Maddi duran varlıklarda çıkış ise ;

- a- Nakil yoluyla,
- b- Satış yoluyla,
- c- Hibe ile
- d- Iskat ve imha yoluyla, olmaktadır.

Maddi duran varlıklar ve amortismanlar için ayrı ayrı tablolar düzenlenmektedir. Bu tablolar her sene iki nüsha halinde düzenlenir. Biri limanın muhasebesinde kalır, diğeri Ankara'ya T.C.D.D. İşletmesi Mali İşler Dairesi Başkanlığı'na gönderilir.

Maddi duran varlıklar için, varlığın cinsine göre her yıl, belirli oranlarda amortisman ayrılır. Ayrılacak amortisman oranlarını belirlemek için, amortisman nispetleri kitapçığında faydalanılmaktadır.

Bu kitapçığa göre örnek verilirse ;

251.06 Liman Tesisleri için 1995 yılı ve sonrası amortisman yüzdeleri şöyledir :

251.06 Liman Tesisleri

251.06.01	Beton, kargir	%5
251.06.02	Demir, çelik	%6
251.06.03	Ahşap	%10
251.06.04	Şamandıra tesisleri	%20

Özel tükenmeye tabi varlıklar hesabı ise 5 yıl içinde ve 5 eşit parçada amortismanına tabi tutularak sıfırlanmaktadır.

2.4.2.3.Liman İşletmelerinde Mizanın Düzenlenmesi ve Mali Tablolar

Mizan genel olarak şu şekilde tanımlanabilir : “Bir işletmenin belli bir dönemine ilişkin büyük defter hesaplarının borç ve alacak tutarlarına ilişkin toplamlar ile bunlara ilişkin kalanları (bakiyeleri) düzenli bir şekilde gösteren cetvele mizan” denir⁹⁵.

T.C.D.D.’nin işlettiği limanlarda mizanlar aylık olarak üç nüsha halinde düzenlendikten sonra, aslı T.C.D.D. Genel Müdürlüğü’ne gönderilir. Mizan toplamları bir önceki aydan gelen kümülatif toplamla bulunmaktadır. Bu şekilde kümülatif olarak toplamı bulunan, yıl sonunda yapılan Aralık ayı mizanı 2 suret halinde Genel Müdürlüğe gönderilir. Kesin mizan ise tüm limanlardan ve bağlı ortaklıklardan gelen bilgiler doğrultusunda Ankara’da T.C.D.D. İşletmesi Mali İşler Dairesi Başkanlığı’na düzenlenmektedir. Aynı şekilde Bilanço ve Gelir Tablosu da T.C.D.D.’na bağlı olan tüm işletmelerden gelen bilgilerin birleştirilmesi suretiyle Mali İşler Dairesi Başkanlığı tarafından düzenlenmektedir.

TCDD’nin Genel Gider Tablosunda ; limanlar ve iskele giderleri , idare ve işletme giderleri, Amortismanlar ve Faaliyet Dışı Giderler olarak yer almaktadır.

TCDD’nin gelirlerinde ise ; Liman ve İskele Gelirleri olarak yer almaktadır.

Liman işletmelerinde sadece yıl sonlarında mizanın kalanlarından faydalanılarak 3 nüsha halinde izahatlı bakiye devir cetveli (4208 model) düzenlenmektedir.

Bu cetvel, Genel Müdürlüğün bilançosuna yardımcı olmakla beraber, her ünitenin bir sonraki sene için açılış hesaplarının oluşturulmasında kullanılmaktadır.

Maliyet muhasebesiyle ilgili işlemler de Ankara’da Genel Müdürlük tarafından yürütülmektedir.

⁹⁵ YALKIN: a.g.e., s. 387.

T.C.D.D. İşletmesi Özet Gelir Tablosu tipi aşağıda verilmiştir⁹⁶:

İşletme Özet Gelir Tablosu Tipi

(..... TL)

A- Brüt Satışlar

B- Satış İndirimleri (-)

C- Net Satışlar

D- Satışların Maliyeti (-)

Brüt Satış Karı veya Zararı

E- Faaliyet Giderleri (-)

Faaliyet Karı veya Zararı

F- Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar

G- Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlar (-)

H- Finansman Giderleri (-)

Olağan Kar veya Zarar

I- Olağandışı Gelir ve Karlar

J- Olağandışı Gider ve Zararlar (-)

Dönem Karı veya Zararı

K- Dönem Karı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları (-)

Dönem Net Karı veya Zararı

⁹⁶ T.C.D.D. İşletmesi Mali İşler Dairesi Başkanlığı : T.C.D.D. İşletmesi Genel Müdürlüğü 31.12.1995 tarihli bilanço tahlil raporu, s. 46.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. DERİNCE LİMAN İŞLETMESİNDE MUHASEBE UYGULAMALARI

3.0. DERİNCE LİMANI

Limanın Tarihçesi : Derince Limanı 1900 yılında verilen bir imtiyazla Anadolu-Bağdat Demiryolları Kumpanyası tarafından inşaatına başlanıp 1904 yılında işletmeye açılmıştır. 1927 yılında 1042 sayılı kanunla Devlet Demiryolları ve Limanları Umum Müdürlüğü'ne devredilmiştir. 1953 yılında kabul edilen 66186 sayılı kanunla T.C.D.D. işletmesine bağlanmış, Haydarpaşa Liman Müdürlüğü'nün bir ünitesi olarak ve İskele Şefliği ünvanı ile hizmet vermeye devam etmiştir. T.C.D.D. Genel Müdürlüğü'nün 31.03.1961 tarih ve 11270-14-1/1738 sayılı emirleri ile müstakil Liman İşletmesi Müdürlüğü olmuştur. 8.6.1984 tarih 233 sayılı K.H.K. ve ana Statü ile teşkil olunan T.C.D.D., tüzel kişiliğe sahip, faaliyetlerinde özerk ve sorumluluğu sermayesi ile sınırlı bir Kamu İktisadi Kuruluşudur. Devletçe kendisine verilen Demiryollarını, Liman, rıhtım ve İskeleleri işletmek, genişletmek ve yenilemektir⁹⁷.

Limanın Yerleşimi ve Tanımı : Derince Limanı İzmit Körfezi'nin Kuzey-Doğu kıyılarında, İzmit Liman sınırları içinde ve iç liman kısmında bulunmaktadır⁹⁸. 44 Kuzey enlemi ile 29 Doğu boylamları arasındadır.

Derince Limanı, ihracat ve ithalat yapılan bir limandır. Liman, T.C.D.D. Liman işletmesince işletilmektedir. Yakınlığına bağlı olarak Haydarpaşa limanına alternatif olan önemli bir limandır.

⁹⁷ Derince Liman İşletme Müdürlüğü : *Derince Limanı*, 1994, s. 1.

⁹⁸ İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri Deniz Ticaret Odası : *Marmara Bölgesi Limanlar, İskeleler, Barınaklar*, Yayın No:28, 1992, s. 56.

Kara ulaşımı ; Liman, Devlet Demiryolları ve Karayolu şebekesiyle bağlantılıdır.

Hava ulaşımı ; Uluslararası İstanbul Atatürk Havaalanı bu limana 130 km. mesafededir.

Klavuzluk zorunludur ve Liman işletmesi tarafından sağlanmaktadır. 500 GRT ve daha büyük gemiler en az bir, 5.000 GRT ve daha büyük gemiler en az iki, 25.000 GRT ve daha büyük gemiler 3, 50.000 GRT ve daha büyük gemiler 4 römorkör alırlar. Limandaki araçlar ; 3-35 ton kapasiteli 12 Liman Vinci, 40 ton kapasiteli 1 İstifleyici, 5-25 ton kapasiteli 12 hareketli vinç, 2-5 ton kapasiteli 28 genel kargo forklifti, 2 Römorkör, 1 yükleyici, 2 çekici, 5 Traktör bulunmaktadır⁹⁹.

Limanda sekiz adet rıhtım bulunmaktadır.

<u>Rıhtım No :</u>	<u>Boy</u>	<u>Eni</u> :	<u>Su Derinliği :</u>
1	110 metre	8.50 metre	3-4 metre
2	82 metre	12.00 metre	6 metre
3-4	440 metre	14.70 metre	15 metre
6	220 metre	21.80 metre	10-12 metre
7	160 metre	21.80 metre	8 metre
8	120 metre	46.00 metre	3-5 metre

Derince Limanı,

Kapalı alan 10.500 m² ve 168.000 Ton/yıl

Açık alan 122.120 m² ve 2.999.760 Ton/yıl stoklama kapasitesine sahiptir¹⁰⁰.

Limanda 5600 m², 20 cm kalınlığında beton kamyon park sahası mevcut olup, m² taşıma mukavemeti 20 tondur.

⁹⁹ Turkish State Railways : "Port Of Derince", Turkish Ports Operated by T.C.D.D., 1994, s. 26-27.

¹⁰⁰ Derince Liman İşletme Müdürlüğü : a.g.y., s. 2.

Liman içi yolların uzunluğu 1850 metredir. Geniřlięi 10 metre, asfalttır, Demiryolunun uzunluğu 16.500 metre, beton kalınlığı 20 cm dir.

Med-Cezir olayları, limandaki rıhtımları etkilememekte, ancak, Med-Cezir olayında hava lodos ise, sular 30-40 cm yükselmekte, hava poyraz ise, 25-30 cm alçalma görölmektedir.

Limanda Deniz Polisi ve Gümrük Muhafaza görevlileri devamlı görev yapmaktadır.

Limanın içme suyu şehir şebeke suyundan temin edilmektedir. Yangın donanımı mevcut olup, şehir ve deniz suyu ile çalıştırılmaktadır. Ayrıca yangın Motor-Pompaları mevcuttur.

Limanda havuzlama tesisi yoktur. Küçük Römorkörler ile Layterler için çekek yeri mevcut olup, gerekli tamir ve onarımlar yapılmaktadır.

Limanda 4000 Ton/Yıl, 10 Ton/saat kapasiteli sıvı atık arıtma tesisi vardır.

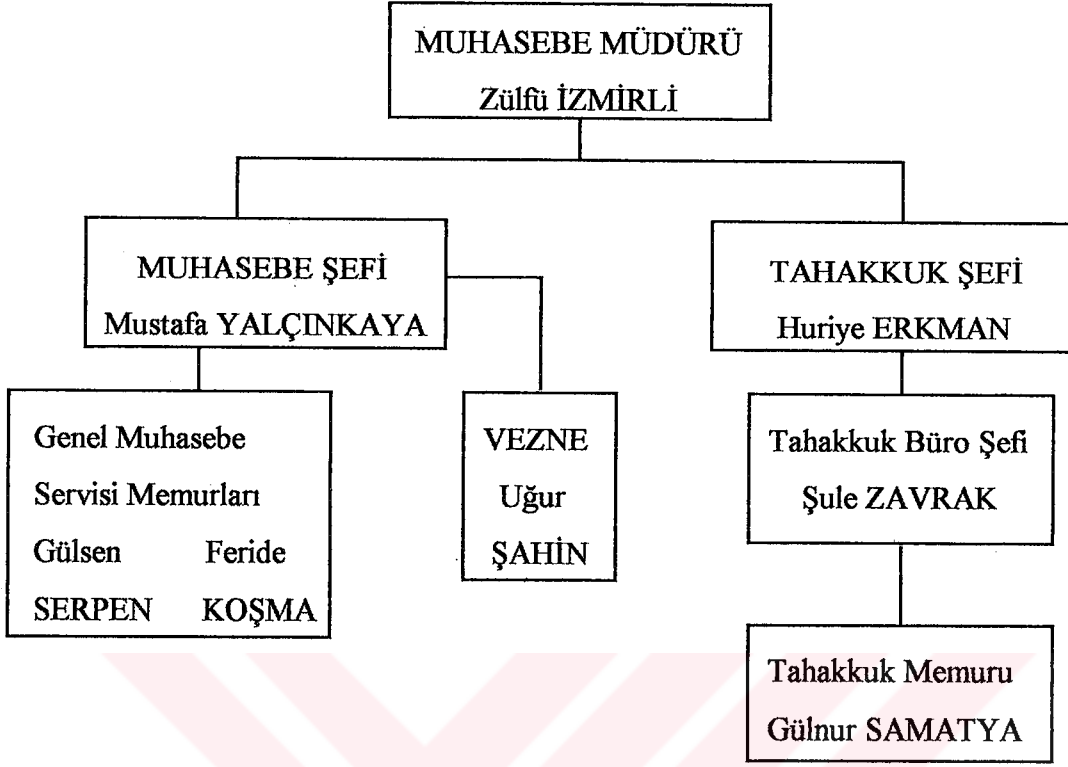
Limanda gemilere, şehir suyu şebekesinden 10 ayrı yerden 10 ton/saat kapasiteli vanalarla su verilebilmektedir. Çalışma saatleri, 00.00-08.00, 08.00-16.30, 16.00-24.00, olmak üzere üç vardiyadır¹⁰¹.

3.1. DERİNCE LİMAN İŞLETMESİ MUHASEBE SERVİSİNİN ORGANİZASYONU

Derince Liman İşletmesi Muhasebe Servisinin Organizasyonu ve Muhasebe Servisi personelinin görev dağılımı Şekil 3.1'de gösterilmiştir.

¹⁰¹ İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri Deniz Ticaret Odası : a.g.y., s. 61-63.

Şekil 3.1: Derince Liman İşletmesi Muhasebe Servisinin Organizasyonu ve Muhasebe Servisi Personelinin Görev Dağılımı

3.2. DERİNCE LİMAN İŞLETMESİNDE TUTULAN DEFTERLER

Derince Liman İşletmesi'nde bilanço esasına göre defter tutulmaktadır.

Tutulan defterler şunlardır :

- Yevmiye Defteri
- Defteri Kebir
- Envanter Defteri (Envanter Cetveli olarak düzenlenir).
- Günlük Kasa Defteri
- Kambiyo Senetleri Defteri
- Yardımcı Defterler'dir.

Derince Liman İşletmesi Muhasebe Servisi'nde kullanılan Yardımcı Defterler şunlardır :

1. Personelden Kesilen Stopaj Damga Vergisi (4196 model)
2. Gelir Vergisi (4196 model)
3. 3. Şahıslardan alınan Mukavele Damga Vergisi Defteri (4196 model)
4. Bankalar Defteri (4102 model)
5. Ödenek ve Giderleri Gösterir Cetvel (4066 model)
6. İrtibat Hesapları Yardımcı Defteri (4108 model)
7. S.S.K. Kesinti Defteri (4198 model)
8. Emekli Sandığı Defteri (4082 model)
9. Özel Kesintiler (Personelden Yapılan Dernek Kesintileri) (4115 model)
10. Mütahhitler, Bayiler ve Müşteriler Yardımcı Defteri (4150 model)

Yukarıda belirtilen defterlere yazılan hesapların dışında kalan diğer tüm hesaplar için Muhtelif Hesaplar Yardımcı Defter Föyü kullanılmaktadır. (Ek, Örnek 1).

3.3. DERİNCE LİMAN İŞLETMESİ MUHASEBE SERVİSİNDE KULLANILAN HESAP KAYDI İÇİN ÖNEMLİ MODELLER

Bu modeller şunlardır :

- Ana kasa hs. kullanılır
- 4013 model ödeme fişi (Ek, Örnek 2)
  - 4017 model tahsil makbuzu (Ek, Örnek 3)
  - 4018 model hesap tahakkuku ve nakil emri (Ek, Örnek 4)
  - 4014 model tahakkuk fişi (ücret dışı) (Ek, Örnek 5)
- Ana kasa hs. kullanılır
- 4021 model işçi ve memur için düzenlenen ücret bordrosu olup ödeme fişidir.
  - 4047 model
  - 4059 model tali kasa hesabına giren ve çıkan değerlerin özetidir. (Ek, Örnek 6)

Yukarıda kullanılan modellerin içeriğini gösterir ekleri zaruridir.

4105 model bankaya verilen ödeme talimatı modelidir. Buna istinaden 4018 model yapılır. (Ek, Örnek 7)

Tahakkuk Fişi; Günlük işlemlerin doğru hesaplara alınabilmesi ve yardımcı defterlere kaydedilmesi için düzenlenen modeldir.

Tahakkuk fişi düzenlendikten sonra ;

1. Ödeme fişiyle (4013 model) kasa hesabından ödenir. Ödeme fişi kasa hesabından yapılan, ödeme için hazırlanan modeldir.
2. 4105 model ile ilgili bankaya çıkarılan havale talimatnamesiyle bankadan ödeme yapılır.

Havale ; hertürlü veresiye faturalar, kanuni ödenekler, kurum içi para gönderimleri v.b. çok çeşitli şekilde kullanılabilir.

3.4. DERİNCE LİMAN İŞLETMESİ MUHASEBE İŞLEMLERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Derince Liman işletmesi muhasebesinde, modeller yardımıyla, muhasebe kayıtlarına geçirilen günlük işlemlerin işlenişi konusunda bilgi verilmek amacıyla, aşağıdaki örnekler düzenlenmiştir.

Örnek 1

1. 25.09.1996 tarihinde 4017 modelle, tali kasadan muhtelif bankalara ödemeler için, ana kasaya 400.000.000 TL alınmıştır.
2. 25.09.1996 tarihinde 400/4013 model ile T.C. Ziraat Bankası, Derince Şubesine muhtelif kanuni ödemeler için, (Tas.Teş.Kes., Emekli Sandığı Gelir Vergisi, Damga Vergisi) 20.000.000 TL. Para yatırılmıştır.

3. 25.09.1996 tarihinde 401/4013 model gereği Dernekler ve 3. Şahıslara ödemeler için Vakıflar Bankası körfez Şubesi hesabına 200.000.000 TL. Yatırılmıştır.
4. 25.09.1996 tarihinde 250/010 4018 model gereği A firması hangar kirası için 40.000.000 TL. T. İşbankasına yatırmıştır.

Örnek 2

1. 26.09.1996 tarihinde 358 nolu 4013 model gereği daha önce Feride Koşan'dan alınan malzemenin fatura tutarı olan 100.000.000 TL. kasadan ödenmiştir.
2. Ceyhun Can'dan 100.000.000 TL.'na araba yedek parçaları alınmıştır. Kesilen faturaya istinaden 26.09.1996 tarihinde 614 nolu/4014 model yapılmıştır.
3. Neşe Ticaret'ten %15 KDV'si dahil olmak üzere 100.000.000 TL'na forklift yedekleri alınmıştır. Kesilen faturaya istinaden 26.09.1996 tarihinde 4014 model yapılmıştır.
4. 26.09.1996 tarihinde, 250020/4018 model gereği Neşe Ticarete banka havalesi yapılmıştır. T. İş Bankası'na, 4105 model ile 100.000.000 TL. ödeme talimatı verilmiştir.
5. 26.09.1996 tarihinde 250021/4018 model ile muhasebe kayıtlarına alınan, Derince Limanı tarafından yapılan Ardiye hizmetleri için, tali kasaya 1.000.000.000 TL. Yatırılmıştır.
6. Mert Erken liman sahasını kullanmak için 26.09.1996 tarihinde 250100 nolu 4018 model gereği, kiraya verilen bölümün ücreti olan, %15 K.D.V'si dahil olan 100.000.000 TL'nı T. İş Bankası'na yatırmıştır.

Örnek 3

1. 30.09.1996 tarihinde 700 nolu 4013 model gereği, 225 sicil nolu muhasebe memuru Gülay Yapar'ın Eylül ayına ait maaşı olan 33.961.580 TL ödenmiştir.
2. 30.09.1996 tarihinde, 250101 nolu 4018 model gereği personelden kesilen (G.V. = 10.800.000 TL, D.V. = 239.000 TL, T.C.E.S. = 3.690.000 TL, S.S.K.'ya 15.000.000 TL., Tas.Teş.Kes. 2.484.000 TL., özel kesinti (spor kulübü), 100.000 TL.) hesaplarındaki kesintilerin bankaya ödenmesi için 4105 model ile talimat verilmiştir ve ilgili kurumlara (T. İş Bankası'na 15.000.0000 TL, T.C. Ziraat Bankası'na 17.213.000 TL., Vakıflar Bankası'na 100.000 TL.) ödenmiştir.

3. 30.09.1996 tarihinde 250700 nolu, 4018 model gereği, T.C.D.D. Genel Müdürlüğü'ne, 50.000.000 TL. Ve personel, Gülay Yapar'a 25.000.000 TL.(T. İş Bankasına 25.000.000 TL, Vakıflar Bankasına 50.000.000 TL.) için ödeme talimatı yapılmıştır.

Yukarıda kayıtlara geçen, modelleri günlük olarak, yevmiye defterine işlenir hale getirmek için önce terkip cetveli (4219 model) düzenlenir. (Ek, Örnek 8)

Yevmiye Kayıtları

1	_____	25.09.1996	_____	
	<u>100 Kasa Hesabı</u>			400.000.000.-
	100.01.00 Ana Kasa			
			<u>100 Kasa Hesabı</u>	400.000.000.-
			100.03.00 Tali Kasa	
2	_____	25.09.1996	_____	
	<u>102 Bankalar Hesabı</u>			20.000.000.-
	102.02.00 T.C. Ziraat Bankası			
			100 Kasa Hesabı	20.000.000.-
3	_____	25.09.1996	_____	
	<u>102 Bankalar Hesabı</u>			200.000.000.-
	102.06.00 Vakıflar Bankası			
			100 Kasa Hesabı	200.000.000.-
4	_____	25.09.1996	_____	
	<u>102 Bankalar Hesabı</u>			40.000.000.-
	102.01.00 T. İş Bankası			
			649 Faaliyetle İlgili Diğer	40.000.000.-
			<u>Olağan Gelir ve Karlar</u>	
			649.03.03 Üçüncü Şahıslardan Alınan	
			Emlak Kiraları	
	_____		_____	
	Devredilen Toplam			660.000.000
				660.000.000

Aktarılan Toplam	660.000.000	660.000.000
5 _____ 26.09.1996 _____		
<u>320 Satıcılar Hesabı</u>	100.000.000.-	
320.07.50 Diğer Gerçek ve Tüzel		
Kişilere Borçlar		
	<u>100 Kasa Hesabı</u>	100.000.000.-
	100.01.00 Ana Kasa	
6 _____ 26.09.1996 _____		
<u>622 Satılan Hizmet Maliyeti</u>	100.000.000.-	
622.03.01 Liman ve İskelelerin		
İşletme ve Bakım Maliyeti		
	<u>320 Satıcılar Hesabı</u>	100.000.000.-
	320.07.50 Diğer Gerçek ve	
	Tüzel Kişilere Borçlar	
7 _____ 26.09.1996 _____		
<u>156 Yoldaki Mallara Tedarik Giderleri</u>	86.956.000.-	
156.54.00 Kaldırma ve taşıma araçları		
ve yedekleri		
<u>191 İndirilecek Katma Değer Vergisi</u>	13.044.000.-	
191.01.00 İndirilecek KDV		
	<u>320 Satıcılar Hesabı</u>	100.000.000.-
	320.07.50 Diğer Gerçek ve	
	Tüzel Kişilere Borçlar	
8 _____ 26.09.1996 _____		
<u>320 Satıcılar Hesabı</u>	100.000.000.-	
320.07.50 Diğer Gerçek ve Tüzel		
Kişilere Borçlar		
	<u>102 Bankalar Hesabı</u>	100.000.000.-
	102.01.00 T. İş Bankası	
_____	_____	
Devredilen Toplam	1.060.000.000.-	1.060.000.000.-

Aktarılan Toplam	1.060.000.000.-	1.060.000.000.-
9 _____ 26.09.1996 _____		
<u>100 Kasa Hesabı</u>	1.000.000.000.-	
100.03.00 Tali Kasa		
	<u>699 Geçici Gelir Hesabı</u>	1.000.000.000.-
	699.04.00 Liman ve İskeleler	
	Gelirleri	
10 _____ 26.09.1996 _____		
<u>102 Bankalar Hesabı</u>	100.000.000.-	
102.01.00 T.İş Bankası		
	649 Faaliyetle İlgili Diğer	86.956.000.-
	<u>Olağan Gelir ve Karlar</u>	
	649.03.03 Üçüncü Şahıslardan	
	Alınan Emlak Kiraları	
	391 Hesaplanan Katma	13.044.000.-
	<u>Değer Vergisi</u>	
	391.03.00 Menkul ve Gayrimenkul	
	Kiralarından Elde Edilen KDV	
11 _____ 30.09.1996 _____		
<u>381 Gider Tahakkukları</u>	33.961.580.-	
381.02.00 Sözleşmeli Personel Hak edişleri		
	<u>100 Kasa Hesabı</u>	33.961.580.-
	100.01.00 Ana Kasa	
_____	_____	
Devredilen Toplam	2.193.961.580.-	2.193.961.580.-

Aktarılan Toplam 2.193.961.580.- 2.193.961.580.-

12 _____ 30.09.1996 _____

360 Ödenecek Vergi ve Fonlar 11.039.000.-

360.02.01 Gelir Vergisi 10.800.000.-

360.02.02 Damga Vergisi 239.000.-

361 Ödenecek Sosyal 18.690.000.-

Güvenlik Kesintileri

361.01.00 T.C. Emekli Sandığı 3.690.000.-

361.50.00 Sosyal Sigortalar Kurumu 15.000.000.-

369 Ödenecek Diğer 2.584.000.-

Yükümlülükler

369.04.00 Tasarruf Teşvik

Kesintisi 2.484.000.-

369.18.00 Spor Kulüpleri 100.000.-

102 Bankalar Hesabı 32.313.000.-

102.01.00 T. İş Bankası 15.000.000.-

102.02.00 T.C. Ziraat
Bankası 17.213.000.-

102.06.00 Vakıflar Bankası 100.000.-

13 _____ 30.09.1996 _____

830 Merkez Mali İşler Müdürlüğü 50.000.000.-

Bağlantı Hesabı

335 Personle Borçlar 25.000.000.-

102 Bankalar Hesabı 75.000.000.-

102.01.00 T. İş Bankası 25.000.000.-

102.06.00 Vakıflar Bankası 50.000.000.-

GENEL TOPLAM

2.301.274.580.-

2.301.274.580.-

3.5. DERİNCE LİMAN İŞLETMESİ MUHASEBESİNDE KULLANILAN BAZI HESAPLAR HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1) Derince Limanında Kullanılan Gider Hesapları Hakkında Genel Bilgiler:

- 622.03.01 Liman ve iskelelerin işletme ve bakım maliyeti
- 622.03.02 Liman ve iskelelerin maddi duran varlıklar amortismanları
- 632.10.00 Limanlar yönetim giderleri
- 660.01.07 Gecikme zammı
- 681.10.00 Eski yıllarda yersiz olarak gelir ve kar yazılanlar

Liman bütçesi için kullanılan muhtelif giderler 4066 model gider cetveline işlenir.

Her ay yapılır, teferruatlıdır.

2) Derince Limanında Kullanılan Gelir Hesapları Hakkında Genel Bilgiler:

- 649 Faaliyetlerle ilgili diğer olağan gelir ve karlar
- 679 Diğer olağandışı gelir ve karlar
- 699 Geçici gelir hesapları

Yukarıdaki hesaplara her türlü liman geliri kaydı yapılır. (Saha kirası, elektrik, su, ardiye, palamar, vinç kiralrı, romörkaj, pilotaj v.b.) Geçici gelir hesapları için hasılat cetvelleri düzenlenir. Ankara'da Genel Müdürlük'de bulunan Ticaret Dairesi Başkanlığı'na, Limanlar Dairesi Başkanlığı'na ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı'na gönderilir.

3) K.D.V. Hesapları

Her ay sonunda 191 indirilecek K.D.V. hesabı ile 391 hesaplanan K.D.V. bulunup, Merkez Mali İşler Müdürlüğü'ne, bağlantı hesapları aracılığı ile aktarılır. Ödenecek olan tutarlar, ödeme günü itibarıyla, T.C.D.D. İşletmesi Genel Müdürlüğü'nce Maliye'ye ödenir.

4) Tahakkuk Şefliğinde Bir Personel İçin Ücret Tahakkuku:

Örnek : 225 Sicil nolu Gülay Yapar'ın sözleşme ücreti, 49.684.580 TL dir.

Ödenecek olan net maaşı nedir ?

Sözleşme Ücreti	: 49.684.580
Kesintiler Toplamı	: <u>15.723.000</u>
Net Maaşı	: 33.961.580

Kesinti Listesi

G.V. (%25)	: 10.800.000
D.V. (%0 4.8)	: 239.000
T.C.E.S. (%15)	: 3.690.000
Tas.Teş.Kes. (%2)	: <u>994.000</u>
Toplam	: 15.723.000

Tahakkuk Şefliği'nde bir personel için ücret tahakkuku yapılırken ; personelden yapılan kesintiler (G.V. %25, D.V. %0 4.8, T.C.E.S. %15, Tas.Teş.Kes. %2) ücretten kesilir. İşverene ait kesintiler ise , (T.C.E.S. %20, Tas.Teş.Kes. %3) liman bütçesinden karşılanır. Yapılan kesintiler toplamı, T.C. Ziraat Bankası'na yatırılmaktadır.

Ücret tahakkuku ve gider bütçesini göstermek için, "ücretler için tahakkuk fişi" (4086 model) düzenlenir. 4086 model , tüm personelin ücret bordroları için hesap özeti olmakta, tek bir kapak halinde muhasebe hesaplarına alınmak amacıyla düzenlenmekte, bordroların kapağını oluşturmaktadır.

SONUÇ

Denizcilik, denizyolu taşımacılığından, gemi inşa sektörüne, limanlar ve diğer alt yapılardan, turizme kadar geniş bir faaliyetler topluluğu olarak, her zaman ulusların ekonomik gelişmişlik düzeylerinin bir göstergesi olmuştur.

Dış ticaretin gelişmesinde, ulaşım ağının rolü büyüktür. En ucuz taşımacılık şekli olan deniz taşımacılığı ulaşım ağı içinde önemli bir yer tutar. Üç tarafı denizlerle çevrili olan Türkiye'de deniz taşımacılığına gereken önemin verilmesi ; Türk dış ticaretinin gelişmesini ve döviz girdisinin artmasını sağlayacaktır.

Deniz taşımacılığında yükün karadan denize ve denizden karaya el değiştirdiği yer limandır. Bu nedenle deniz taşımacılığının gelişmesinde limanlar en etkili unsurdur.

Liman, yapısı itibarıyla, uluslararası niteliğe sahip olan, denizci her ülke tarafından büyük ekonomik değer taşıyan, bu nedenle sürekli güçlendirilmek istenen bir sektördür.

Deniz, liman ve kara halkalarından oluşan kombine taşımacılık zincirinde, liman hizmetlerinin aksaması, zincirin liman halkasının kopması demektir. Bu nedenle, ihtiyaçlara cevap verecek süratli ve kesintisiz liman hizmetlerinin sunulması gerekmektedir. Bunun için liman işletmelerinin iyi bir yönetime sahip olması gerekir.

Yönetimde etkinliğin artırılması da muhasebe düzenine önem vermekle sağlanır. Muhasebe, işletmede yapılan faaliyetleri, değişimleri izleyerek, analiz ve yorum yaparak, yeni kararların alınmasında ve bilgilerin geliştirilmesi konularında yönetime yardımcı olur. Bundan dolayı işletmelerin mali durum ve faaliyet sonuçlarını gösteren bilgilerin zamanında ve doğru olarak saptanması son derece önemlidir.

T.C.D.D. İşletmesince işletilen limanlarda, kullanılan Tekdüzen Hesap Planı, 26.12.1992 tarihli Resmi Gazetenin mükerrer sayısında yayınlanan Muhasebe Sistemi

Uygulama Genel Tebliği'nin getirdiği standartlaşmaya uygun olarak, T.C.D.D. İşletmesi için hazırlanan Tekdüzen Hesap Planıdır.

Tekdüzen Hesap Planındaki hesaplar birbirini kontrol etmekte, yanlışlıkla yapılan bir hatayı anında ortaya çıkarmaktadır.

Liman işletmelerinin muhasebesinde bilgisayar desteği bulunmamaktadır. Bundan dolayı, kayıt işlemleri zamanında yapılamamakta, istenilen bilgiler anında alınamamaktadır. Ayrıca kullanılan modellerin çok olması kağıt israfına neden olmaktadır. Bu nedenle en kısa zamanda bilgisayar sistemine geçilmesi gerekmektedir.

Muhasebede çok fazla detaya inildiğinden, muhasebe kayıtları yapılırken, uzun bir işleme tabi tutulmaktadır. Örneğin, bir hesap, modellerden kasaya, kasadan yardımcı deftere, yardımcı defterden terkip cetveline, terkip cetvelinden defteri kebire, işlendikten sonra hesaplar kontrol edilerek, kesinliğe kavuşturulur ve mizan çıkarılır. Uygulamada oradan da yevmiye defterine işlenmektedir.

Yürürlükte olan izahatnamenin çok eski olması nedeniyle, günün koşullarına göre uyarlanması gerekmektedir.

Genel Müdürlüğe bağımlı olarak çalışıldığından bürokratik işlemlerde zaman kaybı meydana gelmektedir.

Muhasebe servisinde çalışan personelin işleri, diğer servislerde çalışanlara nazaran daha yoğun olmakta ve sorumluluk gerektirmektedir.

Liman personelinin ihtisaslaşması için eğitime önem verilmeli, Liman Endüstri Meslek Liselerinin açılması, hizmet içi eğitime daha fazla önem verilmesi gibi çalışmalar yapılmalıdır.

Ayrı bir deniz gümrüğü teşkilatı kurularak gümrük mevzuatından kaynaklanan gecikmeler giderilmelidir. Türk limanlarının Uluslararası Konvansiyonlara uyumlaştırılmasına önem verilmelidir.

Dünyadaki teknolojik gelişmelere uyum sağlayarak rekabet gücünü arttırmak için liman alt ve üst yapı yatırımlarına ayrıca limanlara özgü bir muhasebe sisteminin kurulmasına öncelik verilmelidir.

EKLER

	<u>SAYFA</u>
Örnek 1 : Yardımcı Defter Föyü	98
Örnek 2 : Ödeme Fişi	99
Örnek 3 : Tahsil Makbuzu (Ana Vezneler İçin)	100
Örnek 4 : Hesap Tahakkuku ve Nakil Emri	101
Örnek 5 : Tahakkuk Fişi (Ücret Dışı)	102
Örnek 6 : Tali Vezneler Para Yollama Fişleri Özetleme Çizelgesi	103
Örnek 7 : Türk Parası Ödeme Emri	104
Örnek 8 : Terkip Cetveli	105
Örnek 9 : Belgeler İade Fişi	106
Örnek 10 : Fatura	107
Örnek 11 : Açık Fatura	108
Örnek 12 : Aylık Mizan	109
Örnek 13 : İrtibat Hesapları Yardımcı Defteri	110
Örnek 14 : Memur ve Hizmetlilere Mahsus Devam Kontrol Cetveli	111
Örnek 15 : Gemi Yükleme ve Boşaltma Talepnamesi	112
Örnek 16 : Liman Hizmetleri Talepnamesi	113
Örnek 17 : Liman Makbuzu	114

TCDD

TAHSİL MAKBUZU

(Ana vezneler için)

(A)

Tarihi : ...../...../ 19.....

(M. 4017)

Mali İşler Müdürlüğü		Kimden tahsil edildiği		Seri : 00 № 76143 Kasa No. : 33
Ana Veznesi				
Hesap No.	MAHİYETİ			Lira
Yalnız	Lira			
	Kuruş tahsil edildi:			
Vezne Şefi ...../...../ 19...		Vezne Şefi ...../...../ 19...		Muhasebe Şefi

Mali İşler Müdürlüğüne gönderilecek nüsha.

Ay : ..... (M. 4094)

(Ünite Kod No. : .....)

Mali İşler Müdürlüğü

1		2		3		4		5		6		7		8	
Hesap Numaraları		Yardımcı Değerler Hesap No.		HESAP İSİMLERİ		R. L. D.		BORÇ		ALACAK		BORÇ		ALACAK	
Hesap No	Hesap No							Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira
770 02 12						770 02 12	14700								
770 02 13				Anaştırma Planlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığı		770 02 13	14700								
770 02 14				Fabrikalar Dairesi Başkanlığı		770 02 14	14700								
770 02 16				Tesisler Dairesi Başkanlığı		770 02 16	14700								
770 02 17				Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı		770 02 17	14700								
770 02 18				Taşınmaz Mallar Dairesi Başkanlığı		770 02 18	14700								
770 02 19				Yemektli Yanaklı Vagonlar ve Turizm Dairesi Başkanlığı		770 02 19	14700								
770 02 20				Pezajlama Dairesi Başkanlığı		770 02 20	14700								
770 02 22				Tefiş Kurulu Başkanlığı		770 02 22	14700								
770 02 23				Savunma Sekreterliği		770 02 23	14700								
770 02 24				Başın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği		770 02 24	14700								
				770.02 No.lu Hesap Toplamı											
770 03				Bölge Basmüdürlükleri Yönetim giderleri											
770 03 01				Yol Müdürlüğü		770 03 01	14700								
770 03 02				Çar Müdürlüğü		770 03 02	14700								
770 03 03				Pazarlama Müdürlüğü		770 03 03	14700								
770 03 04				Mali İşler Müdürlüğü		770 03 04	14700								
770 03 05				Hareket Müdürlüğü		770 03 05	14700								
770 03 08				Personel ve İdari İşler Müdürlüğü		770 03 08	14700								
770 03 10				Hukuk Müşavirliği		770 03 10	14700								
770 03 12						770 03 12	14700								
770 03 16				Tesisler Müdürlüğü		770 03 16	14700								
770 03 17				Bilgi İşlem Şefliği		770 03 17	14700								
770 03 18				Taşınmaz Mallar Müdürlüğü		770 03 18	14700								
				770.03 No.lu Hesap Toplamı											
770 04 00				Sağlık giderleri		770 04 00	14700								
770 05 00				Eğitim giderleri		770 05 00	14700								
770 06 00				Malzeme tedarik ve imbafaza giderleri		770 06 00	14700								

T C D D

Memur ve Hizmetlilere Mahsus Devam
KONTROL CETVELİ

Sene : .....
Ay : .....
Servisi ve Görevi : .....
Adı, Soyadı : .....
Sicil No. : ..... (M. 8077)

Günler	DEVAM DURUMU				İşbaşında bulunmadığı zamanlar		Yetkili imza	NOT
	Sabah	Öğle	Öğleden sonra	Akşam	Saat	Gün		
	İ M Z A		İ M Z A					
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								
11								
12								
13								
14								
15								
16								
17								
18								
19								
20								
21								
22								
23								
24								
25								
26								
27								
28								
29								
30								
31								

AYLIK DEVAM DURUMU

İşbaşında bulunulmayan zamanlar	İşaretler	Saat	Gün	Toplam Gün	Kontrol Edenin Görevi : ..... İmzası : .....
Gecikme	G				
Mazeretsiz ayrılma	M				
Hasta (6044 ve 6001 modelle)	H				
Sihhi izin (Rapora mustenit)	S I				
İdari izin	I I				
Yıllık izin	Y I				
Vazife	V				

TCDD

GEMİ YÜKLEME ve BOŞALTMA
TALEPNAMESİ

(M. 10)

Liman Müdürlüğü .....

GEMİNİN :

Adı ve Armatörü : KAPTAN NECDET OR
 Bayrağı : TÜRK
 Gros Tonilâtosu : 4708
 Rüsum Tonilâtosu : 1412
 Boyu : 110.M
 Çektiği su : 6.M
 Acente adı : DENİZ NAKLİYAT T.A.Ş

1 - Acenteliğimize (Gemi kaptanı) bağlı adı ve evsafı yukarıda yazılı gemi 08 01 / 1996
 Teşkilâtımıza tarihinde saat 15.00 de limanınız a gelmiştir. Yüklenecek yük 10 TIR
 gelecektir. Boşaltılacak 15 TIR

Limanınıza Yüklenecek Bu yüke ait tasdikli orijinal manifesto ile (3) Türkçe kopyası ve iki nüsha kargo plânı ilişiktir.

2 - Yukarıda adı yazılı gemiye limanınızdan yüklenecek ve boşaltılacak yükün miktarı ve ambar durumları sayfanın arkasında gösterilmiştir.

3 - Ambar kapakları Limanınızca açılacak ve kapanacaktır.

4 - Geminin ağır ve vinç donanımı tarafımızdan yapılacaktır.

5 - (+) .....

Yukarıda yazılı geminin Boşaltılması hususunda :

- a) TCDD İşletmesi Liman ve İskeleler Tarifesi hükümleri ile liman ve iskelelerine ilişkin sair mevzuatın tatbikini;
- b) Günün 24 saatinde devam edebilecek çalışma saatlerinize uymayı ;
- c) Limanınızın yükleme - boşaltma kapasitesine göre yükleme veya boşaltma vasıtası bulundurmama ve aksi takdirde Müdürlüğünüzün kendi kapasitesine uygun yükleme ve boşaltmayı temin hususunda alacağı tedbirleri kabul ve bunlara ait bircümle ücret ve masrafları ödemeyi ;
- ç) İdarece zaruret görüldüğü hallerde gemi ve vasıtanın yükleme ve boşaltma yerlerinin değiştirilmesi ve yükleme - boşaltma kapasitesini artırma bakımından alacağınız her türlü tedbirleri peşinen kabul ve taahhüt ederim.

(+) Vasıta talebi, cer hizmeti tatlı su verilmesi, klavuzluk ve romorkör işleri.. v.s. gibi Liman İdarelerinden istenecek her türlü hususat iş sahipleri tarafından bu madde yazılır.

TCDD

Liman Hizmetleri Talepnamesi

Liman Müdürlüğü

A

№ 08850

(M. 151)

GEMİNİN

ve Armatörü : .....
 ana geliş tarihi : .....
 s tonilâtosu : .....
 um tonilâtosu : .....
 on numaraları : .....

E Ş Y A N I N
(İş sahibinin beyanına göre)

MBALAJININ			C İ N S İ	Ağırlığı
Sırası	Adedi	Nev i		

Tarihi : .....
 Makbuz No. : .....
 M. 3412 T. ve No. : .....

İstenen iş : .....
 .....
 İş sahibi : .....

..... Liman İşletmesi Müdürlüğüne

Mahiyeti yukarıda yazılı işin TCDD İşletmesi Li-
 man ve İskeleler tarifesi hükümleriyle Liman ve İske-
 lelere müteallik sair mevzuata uygun olarak yapılma-
 sını rica ederim.

İş sahibinin imzası

T C D D

LİMAN MAKBUZU
(PORT INVOICE)

Sıra : 07

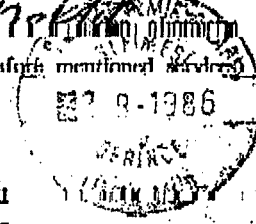
№ 59371

(M. 152)

Deniz Limanı (Port)
İskelesi (Pier)

A

GEMİNİN (VESSEL'S)		EŞYANIN (CARGO)	
ADI ve GRT'Sİ (Name and GRT)	Selçuk-K	CİNSİ (Type)	TIR
BAYRAĞI (Flag)	P.C	REJİM (Trade)	=
SEFER TARİHİ (Date of call)	30.8.1996	TONU (Ton)	=
KONŞİMENTO NO. : (No of B/L)		PARÇA İŞE ADEDİ : (No. of pieces)	43-
ORDİNO NO. : (No of delivery order)	7	AMBAR GİRİŞ TARİHİ : (Date of Receipt)	??
İŞ TALEP NO. : (No of work request)		AMBAR ÇIKIŞ TARİHİ : (Date of delivery)	
NOT VE DÜŞÜNCELER (REMARKS)	HİZMET ÇEĞİNİ (SERVICES)		TİRA
<p>25 x 43 = 1075</p> <p>1075 x TL 85802 = TL 92 237 50</p> <p>Fojo tahsilat TL 1696 850</p> <p>VERGİSİZDİR</p>	İHAZ (HULLING)		
	Romorkaj (Towage)		
	Barrma - İşgal (Berthage - occupation)		
	Furuli İşgal (Super fluously occupation)		
	Tatlı Su (Fresh water supply)		
	Atık İlaç Dışı (Solid and Liquid wastes)		
	Lash (Lash)		
	Yükleme (Loading)		93934000
	Boşaltma (Unloading)		
	Di. vuc. yük. bog. (Load/unloading, by means of too craft)		
	Mk. vuc. va tan. (Load/unloading by means of man. means and inst.)		
	Terminal (Terminal)		
	Ardive... gün... kg... (Storage... days... kg...)		
	Yolcu vris - çıkis (Passenger services)		
	Tartı (Weighing)		
Araç gereç kirası (Hire of equipment)			
Tec. Waj. (Making use of post installation)			
Boş bekleme (Idle waiting charge)			
Ordino (Delivery order)			
Açık arazi (Open area)			
Muayene (Manipulation)			
Yalnızca (Only for)		TOPLAM ÇEĞİNİ (TOTAL WEIGHT)	93934000
Yüklerden mülki hizmetlerinden dolayı (Collected from ..... for aforementioned services)			
Tarih (Date) 02.9.1996		Konu (Subject) ...	
İmza (Signature) ...		Resmî (Official) ...	
Damga (Stamp) ...			

YARARLANILAN KAYNAKLAR

KİTAP VE MAKALELER

- ACARER, Tayfun : "Liman Hizmetlerinin Ekonomik Fonksiyonu ve Ülke Ekonomisi ile İlişkisi", **Deniz Ticareti Dergisi**, Yıl 10, Kasım-Aralık, Sayı, 6, Sayfa,37.
- AKTEN, Necmettin : **Deniz Taşımacılığı Klavuzu**, Ekim Matbaası, ALBAYRAK, Mehmet Ali : İstanbul, 1988.
- AKTEN, Necmettin : "Marmara İçin İdeal Liman Yeri ; İzmit", KO.Ü Karamürsel Denizcilik Meslek Yüksek Okulunda Yapılan, **I. Karamürsel Denizcilik Sempozyumu (Sunulan Tebliğ)**, 30 Haziran 1996.
- AKTEN, Necmettin : **Taşımacılık Klavuzu**, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No:27, İstanbul, 1995.
- ALTINÇUBUK, Fikret : **Liman İdare ve İşletmesi**, İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri Deniz Ticaret Odası, Yayın No:12, İstanbul, 1989.
- ALTUĞ, Osman : Muhasebe-Hukuk İlişkileri, Ders Notları, M.Ü. İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, Muhasebe-Finansman Anabilim Dalı, İstanbul, 1994.
- ATAMAN, Ümit : **Genel Muhasebe**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 1995.
- BAYRAK, Selahattin : "Limanlarımızın Mevcut Durumu ve İleriki Yıllar Liman İhtiyacı", **Türk-İnşa Aylık Mesleki Bilim, Teknik ve Haber Dergisi**, Sayı 158, Temmuz 1995, Sayfa, 19-22.

- BİLGİNOĞLU, Fahir : **Muhasebe Organizasyonu**, İ.Ü. İşletme Fakültesi
Muhasebe Enstitüsü Yayın No:54, İstanbul, 1988.
- Deniz Ticaret Odası : **“Limanların Özelleştirilmesi”**, Deniz Ticareti
Dergisi, Yıl 13, Nisan-Mayıs 1996, Sayfa, 66-76.
- Derince Liman İşletme : **Derince Limanı**, 1994.
Müdürlüğü
- DURMUŞ, Ahmet Hayri : **İşletmelerde Muhasebe Organizasyonu**, Marmara
ARAT, Mehmet Emin Üniversitesi Nihat Sayar Eğitim Vakfı Yayını,
İstanbul, 1995.
- Dünya Almanak : 1994.
- ERDOĞAN, Namık Özer : **“Deniz Ticareti ve Eğitim”**, **Deniz Ticaret Dergisi**,
Yıl 11, Sayı, 4, 1994, Sayfa, 73-77.
- GÖKDENİZ, Ümit : **Muhasebe Standartları**, Alfa Basım Yayım
Dağıtım, İstanbul, 1996.
- HACİRÜSTEMOĞLU,R. : **Örneklerle Tekdüzen Hesap Planı Açıklamaları**
PEKDEMİR, Recep **ve Mali Tablolar**, TÜRMOB Yayınları 7, Ankara,
TÜRKER, Masum 1993.
ARSLAN, Erdoğan
- HAFTACI, Vasfi : **Trabzon Liman İşletmesini Özelleştirme Raporu**,
PEHLİVAN, Osman Trabzon, 1994.
SÜR MEN, Yusuf

- İktisadi Araştırmalar Vakfı : Mersin Serbest Bölgesi ve Geleceği Seminer (Tebliğler ve Panel), İstanbul Matbaası, İstanbul, 1987.
- İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri Deniz Ticaret Odası : **I. Ulusal Denizcilik Kongresi**, “ Liman Hizmetleri Sektör Raporu ”, Yayın No:17, İstanbul, 1989.
- İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri Deniz Ticaret Odası : **Deniz Sektörü Raporu “1989”**, Yayın No:23, Ekim 1990.
- İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri Deniz Ticaret Odası : **II. Ulusal Denizcilik Kongresi**, “ Liman Hizmetleri Sektör Raporu ”, Yayın No:21, İstanbul, 1990.
- İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri Deniz Ticaret Odası : **Deniz Sektörü Raporu “1990”**, Yayın No:27, İstanbul, Aralık 1991.
- İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri Deniz Ticaret Odası : **Marmara Bölgesi Limanlar, İskeleler, Barınaklar**, Yayın No:28, 1992.
- İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri Deniz Ticaret Odası : **Deniz Sektör Raporu “94”**, Yayın No:39, İstanbul, 1995.
- KAPTANOĞLU, Cengiz : **Limn ve İdare Yöntemleri**, İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri Deniz Ticaret Odası Yayını, İstanbul, 1993.

- İSEN, Galip B. : "İstatistiklerle, Bodrum, Marmaris, Fethiye Denizciliğınde Turizm ve Yatçılığın Payı", **Deniz Ticaret Dergisi**, Yıl 7, Sayı 4, Temmuz-Ağustos 1990, Sayfa, 81-85.
- KAPTANOĞLU, Oya : **Limanlar ve Terminaller**, T.M.M.O.B. İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi, İstanbul, 1978.
- : "Liman ve Gümrük Mevzuatı", **Liman Nezaretçiler Kursu III**, Liman Eğitim Projesi, Yayın No:11, İstanbul, 1982.
- ORHAN, Feryal : **Ulaştırma İşletmelerinde Maliyet Muhasebesi, İlkeler ve Türkiye'deki Uygulama**, Ekonomi ve Bilimsel Yayınlar (Eko-Bil) Yayın No:7, 1983.
- ÖRTEN, Remzi : **Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulama Rehberi Cilt I**, Gazi Büro Kitabevi, Ankara, 1993.
- ÖZKAN, Reşat : **1995 Yılı Başında Türk ve Dünya Denizciliği**, İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri Deniz Ticaret Odası Yayın No:38, İstanbul, 1995.
- PEKDEMİR, Işıl Mentem : **Demiryolu Yük Taşımacılığı ; Yönetim ve Organizasyonu**, İşletme Fakültesi Yayın No:251, İstanbul, 1991.
- SÜRMEİİ, Fevzi : **Muhasebe Bilgi Sistemi**, Birlik Ofset, Eskişehir, 1995.
- ŞAHİN, Deniz : "Holdingle Limanlara Demir Attı", **Ekonomist Dergisi**, 11 Şubat 1996, Sayfa, 44-66.

- TBMM Kanunlar Dergisi : Dönem:9, Toplantı:3, Cilt:35, TBMM Basımevi, Ankara, 1953.
- T.C.D.D. İşletmesi : T.C.D.D. “**Mali Hizmetler Talimatnamesi ve İzahnameleri**”, Devlet Demiryolları Matbaası, No:328, İzmir,1955.
- T.C.D.D. İşletmesi : **Model Kitabı**, T.C.D.D. Matbaası, İzmir,1969.
- T.C.D.D. İşletmesi : **T.C.D.D. İşletmesi, 1985 Yılı Raporu** , T.C. Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu Yayını.
- T.C.D.D. İşletmesi : **Derince Liman Hizmetleri Tarifesi**, Ankara, 1995.
- T.C.D.D. İşletmesi : “İşletmeler Tahakkuk İşlerini Yürüten Personelin
Mali İşler Dairesi : Görev,Yetki ve Sorumlulukları Hakkındaki Esaslar”,
Başkanlığı : 14.12.1973.
- T.C.D.D. İşletmesi : **Tekdüzen Hesap Planı ve Açıklamaları Bildiren
Mali İşler Dairesi : Yayını** , 18 Haziran 1993.
Başkanlığı
- T.C.D.D. İşletmesi : **Tekdüzen Hesap Planı ve Açıklamaları Bildiren
Mali İşler Dairesi : Yayını** , 17 Ekim 1994.
Başkanlığı
- T.C.D.D İşletmesi : T.C.D.D. İşletmesi Genel Müdürlüğü 31.12.1995
Mali İşler Dairesi : Tarihli Bilanço Tahlil Raporu.
Başkanlığı

- T.C. Ulaştırma Bakanlığı : **Cumhuriyetin 70. Yılında Ulaştırma ve Haberleşme,**
Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1993.
- TEKİL, Fehiman : **Deniz Hukukuna Giriş,** İstanbul, 1988.
- TEKSÖZ, Lami : “ Türk Kamu Limanlarının Özelleştirilmesi ”, **Deniz Ticaret Dergisi,** Yıl 10, Sayı 1, Ocak-Şubat 1993, Sayfa, 59-63.
- TEZ, İbrahim : **Denizcilik Sektörü Atılım, Gelişme Programı ve Denizcilik Bakanlığı (Mevcut Yapı, Strateji ve Hedefler),** 1992.
- TEZERTEN, Atıf : **Limanlarımızdan Ortadoğu Ülkelerine Transit Taşımacılık,** İstanbul Ticaret Odası Yayını, Yayın No : 13, İstanbul, 1989.
- TÜREDİ, Hasan : **Muhasebe Organizasyonu,** Karadeniz Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ders Notları : 31, Trabzon, 1987.
- Türkiye Denizcilik İşletmeleri : **1994 Hesap Yılı,** İstanbul.
- YALKIN, Koç Yüksel : **Genel Muhasebe,** Turhan Kitabevi Yayınları, 8. Baskı, Ankara, 1994.
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı : **3. İzmir İktisat Kongresi, (4-7 Haziran 1992),**
“ Denizyolu Ulaştırması Raporu ”, D.P.T. Yayını, 1993.

YAZICI, Mehmet : **Muhasebe Tümleri ve Örgütlenmesi**, Sermet
Matbaası, İstanbul, 1990.

YAZICI, Mehmet : **MGB Tekdüzen Hesap Çerçevesi ve Hesap Planı**
DURMUŞ, Ahmet Hayri **Uygulaması**, İstanbul, 1996.

PAMUKÇU, Fatma

DİĞER KAYNAKLAR

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, Cilt 14, Milliyet Gazetesi Yayını, İstanbul, 1993.

Dünya Gazetesi, "Limancılıkta Uluslararası Hizmet", 26 Haziran 1995.

Mükellefin Dergisi, Lebib Yalkın Yayınları, Sayı:1, Ocak, 1993.

Resmi Gazete, 14 Kasım 1984 tarih ve 18575 sayılı.

T.T.K. : md. 66, 70, 71, 72.

Turkish State Railways : "Port Of Derince", Turkish Ports Operated by T.C.D.D., 1994.

V.U.K. : md. 171-226.

T.C. YÜKSEKÖRETİM KURULU
DOKÜMANİSYON MERKEZİ